Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul IV, nr. 19 (165) - joi 9 mai 1957

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R.

6 pagini 50 bani

GH. ANGHEL — „Victoria"

De Ziua Victoriei

Sînt numai doisprezece ani de cînd într-o splendidă dimineață de mai, cu soare abundent și mireasmă de vegetație proaspătă, a răsunat în mod simbolic deasupra orașului ultima sirenă a celui de-al doilea îngrozitor măcel mondial. Fiecare din zecile, sutele sau miile de sirene auzite în anii întunecați erau însoțite, pentru mine, de un efect vizual. Aveam sentimentul, încordat pînă la senzație fizică acută, că pe cer întrezăresc, odată cu primele acorduri jalnice ale instrumentului, figurile înspăimîntate, cu acei ochi mari și disperați implantați în fețe halucinante, cu acele guri larg deschise în vaer sau țipăt agonic, din „Guernica" lui Picasso. Și cînd instrumentul ajungea la modulațiile extreme, în mijlocul prăpădului, proiectat pe cer și proiectat în jur, apărea imensul cap de cal crispat în ultimul său lugubru nechezat care domină, ca un element de groază, tabloul lui Picasso.

M-am aflat din nou, în acea splendidă dimineață de primăvară, sub imperiul prăpădului figurat în „Guernica" și trupul mi-a fost străbătut de continuitoarea lamă metalică a fiorului.

In piața Palatului, într-o profundă reculegere, o imensă mulțime asculta ultima sirenă a flagelului prin care trecuse. Sunetele jalnice ne mai vesteau distrugeri și moarte. De astă dată planau deasupra orașului ca mari păsări îndoliate și obosite, vestind sumbrul bilanț al măcelului. Din omenirea sîrbită și pîrjolită lipseau aproape douăzeci de milioane de oameni. Un popor întreg de umbre, fantastică prezență a ororilor războiului, stăruia în jur, apăsînd conștiința fiecăruia cu povara înfiorătoarelor cifre.

Dintr-o astfel de conștiință s-a născut și pasărea speranței și a păcii, porumbelul lui Picasso, simbol unanim adoptat de către omenirea doritoare de existență constructivă. In puritatea pasării imaculate pictorul a realizat un revers al ororilor războiului din „Guernica". Intre cele două imagini s-ar părea că nici nu poate exista opțiune. Și totuși...!

In legătură cu acest „totuși" plin de amare îndoieli, nu pot trece peste o anecdotă, tragică în umorul ei sec. După ocuparea Parisului de către armatele lui Hitler, ofițeri naziști au venit în atelierul marelui pictor francez, atrași de renumele său mondial. Pe un perete era o copie a marii fresce „Guernica". Cu o nuanță de ironie superioară, unul din vizitatori îl întreabă pe Picasso: — D-voastră ați făcut aceasta? La care, calm și prompt, Picasso a răspuns: — Nu... Dumneavoastră...!

Nu mi-aș fi amintit de toate acestea, dacă evenimente recent petrecute în Franța nu ar constitui un serios avertisment, o pre-alarmă pentru apărătorii păcii.

In ziua de 3 aprilie la Fontainebleau, reședință plină de mari ecouri istorice, a avut loc instalarea, cu pompă oficială, a generalului nazist Hans Speidel, în postul de comandant al forțelor terestre ale N.A.T.O. pentru Europa Centrală.

Ion Vitner

(Continuare în pag. 4)

La Piestany răsăreau brîndușele...

De mult rămăsese în urmă Bratislava, cu Dunărea oglindind pletele dumbrăvilor și culoarea de purpură a răsăritului. Se vestea o duminică acoperită de un cer uriaș, de cristal. După ce am privit îndelung păduricile înmugurite și copacii de pe marginea drumului înfloriți bine, gătiți parcă în mantii albe, ne-am întors privirile înainte; departe, se deslușeau uneori crestele munților Tatra, dinosauri în piclele preistoriei. Ne-am oprit, să dăm cuvenitul omagiu acestor monumente ale Firii, să ne înfiorăm de măreția și de frumusețea lor, după care iar am pornit la drum, să vedem alte priveliști din țara frumoasă a Cehoslovaciei.

Deodată, cum am ieșit dintr-un sat, am văzut în fața noastră, într-o grădiniță pătrată, o cruce mare de marmură și piatră. Ne-am oprit și ne-am descoperit, cînd ni s-a spus că acolo se află unul din cimitirele soldaților romîni căzuți în Cehoslovacia, pentru cauza civilizației. In cîteva clipite, mi-am adus aminte de vechii și simplii mei prieteni cu care am împărțit pîinea acră și uneori sudalmele, în lungul celor cinci ani de concentrare și război. Parcă-l vedeam pe Niculai Dadaci, vioristul companiei noastre, și pe Boculei Vasile, cel înalt și cuminte ca o fată, și pe Anculăiesei Ion, poetul unității, cel ce știa „după vorba lui „o mie de cîntece toate de el făcute". Parcă-l auzeam:

„— Frumușică de măr dulce,
Stai, puiule, nu te duce,
Că ți-oi da guriță dulce..."

„— Poți să-mi dai, și cu zahar!
Dac-am pus pensa pe cal,
Tu-a fost ruga în zadar,
Ne-om vedea, de-acu-ntr-un an..."

Și de mulți alții mi-am amintit, prieteni vechi, oameni simpli cu inimile de aur, uciși de brandurî sau rămași prin cimitire, în gropi comune peste care au trecut rînduri de viforе, au venit primăverile ca niște alaiuri de fete cu năframe, s-au copt griie și secări, și au coborît toamnele mohorîte, cu vînturi mari, tînguitoare ca goarnele stingerii...

In ieslele pămîntului, parcă vedeam umerii și pumnii prietenilor mei, protestînd, în numele omeniei și tinereții, împotriva celui mai odios păcat, împotriva celei mai urîte nimicnicii de barbarie, războiul, stîrnit totdeauna de către lupii în frac, dar niciodată plătit cu jertfa lor în grădinița pătrată, ici-colo, răsăriseră brîndușele, semănînd cu ochii lui Boculei Vasile, și lumina soarelui îi mîngîia blînd și cald, cum se mîngîie totdeauna ochii oamenilor. Pe crucea mare, proiectată pe lumina soarelui, se așezase o pasăre, și da triluri prelungi, arătînd nesecata bucurie de a trăi. Ce greu am înțeles că mă omulg din fața cimitirului unde vor fi dormind poate chiar prietenii mei; poate că brîndușele erau niște semne de salutare către noi cei ce în curînd aveam să ne întoarcem în patrie.

Și astfel, în timp ce ne găteam de plecare, s-a apropiat un grup de copii urmați de un tînăr, probabil învățătorul lor. S-au oprit în fața cimitirului. S-au descoperit. Apoi, învățătorul le-a pus o întrebare. Am înțeles repede că era vorba de o lecție și de un examen de istorie.

— Cine a eliberat țara noastră, și cînd? a întrebat învățătorul.

Copiii au tăcut cît au tăcut, după aceea glasurile lor sunau la întrecere, ca niște clopoței de argint sub bolta uriașă a cerului. Cum era să nu știe despre luptele ce s-au petrecut chiar în satul lor? Au răspuns toți deodată, că meleagurile lor au fost date civilizației și liniștii de către soldații sovietici și romîni. Invățătorul zîmbea, mulțumit de răspuns, și le punea, zîmbind, nota cuvenită în catalog. Am zîmbit și noi, prea mulțumiți de răspunsul colectiv. Și mîr-

Eusebiu Camilar

(Continuare în pag. 4)

FEERIA PRIMĂVERII

Am totdeauna același sentiment la data acestei alunecări a anotimpurilor: 1 Mai, cînd privesc mandarina de pînză care înfățișează globul pămîntesc peste care brațul unei lozinci amintește tuturor: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

Bătrîna lozincă înfiptă peste trupul continentelor și al oceanelor rămîne mereu actuală. Sînt locuri pe globul nostru ce se învîrtește neostenit în spațiu unde încă această zi totdeauna însorită se sărbătorește altfel decît la noi, știu închisori reci, întunecoase, unde răsăritul soarelui pe care de fapt unii dintre deținuți nu-l pot vedea, este așteptat cu înfrigurare, cunosc cîntece spuse în șoapte cu mereu tînăra speranță în suflet în ceasurile acestea cînd, pe străzile orașelor noastre, o mulțime veselă străbate imensele bulevarde și piețe, manifestîndu-și bucuria de a trăi ceasurile solemne ale lui 1 Mai.

Feeria primăverii este sporită de chemarea marilor drapele purpurii în care totdeauna vîntul își găsește de lucru. Sub imensa umbrelă azurie a cerului, sfîșiată de zborul gureș al păsărilor, tremură frunza proaspătă a copacilor. Clamoarea cicrofului este întreruptă deodată de ritmul unei fanfare. Căderile de cascadă ale talgerelor de alamă, sporite în gurile metalice ale megafoanelor, sînt purtate în văzduh pînă departe.

Marea demonstrație a proletariatului internațional în ediția romînească a început!

[illegible]

Eugen Barbu

cheltuirea frenetică a entuziasmului comun.

Ca totdeauna, ceremonia este încununată de apariția sportivilor. Mătasea cea mai vie strălucește în steagurile nenumărate. Armoniei nu-i trebuia altceva decît grația trupurilor tinere care copleșesc locul devenit dintr-o dată un uriaș stadion de granit. Iată un discobol contemporan inspirînd parcă mai multă forță decît cel încremenit în piatră pentru că trupul său bronzat emană aburi ușori, străvezii, iată aruncătorul de suliță în tricou de culoarea zmeurei, trec hocheiști cu ciudate halebarde de lemn, peste o plasă umblătoare zboară un balon galben ca o portocală...

★

Tîrziu, cînd imensa piață a rămas pustie, cînd ultimele ecouri ale muzicii solemne s-au pierdut undeva în cer și în arbori, părăsesc acest loc.

Știu undeva oameni care stau în carcere umede visînd la o asemenea zi cînd se vor putea bucura ca și noi de gloria primăverii și-a libertății, știu pe alții care s-au adunat în ceasurile acestea în locuri ascunse, și mă gîndesc că va veni clipa cînd, pe imensa mandarină de pînză care reprezintă pămîntul pe care-l locuim, nu va mai fi nici un loc unde umbra să întunece strălucirea acestei zile a solidarității oamenilor muncii.

Ploi de primăvară

Aceste ploi de primăvară
Fac mare nuntă pe pîrloage
Și lasă țarina, amară,
Cu buze arse să le roage?

Impodobesc ciulinii oare
Cu diamante și cu steme
Și lasă harnice ogoare
Să le aștepte, să le cheme?

Pe locuri sterpe, buruienei
Ii dau putere să răsară,
Iar grîului, în firul genei,
Doar stropi de lacrimă fugară?

Chiar dacă un rățoi ilustru
Armura lintiței și-o-mbracă
Și-așteaptă ploaia, să-i dea lustru,
Și-o cere, măcăind, — chiar dacă

Solista smîrcului, o broască,
Ridică ploilor cîntare
Ca vreascul — umed — să sclipească,
Nu mugurul să dea în floare,

Aceste ploi de primăvară
Nici trec, ca noi, cu capu-n nouri,
Nici cad pe-asfalturi într-o doară
Și-n jgheaburi, pentru dulci ecouri!

Ci-ntîi acolo unde grîna
O sprijină, mustind, pămîntul,
Cum ar sălta-o, lin, cu mîna,
Cum i-ar da hrana și vestmîntul,

Intîi pe unde merse plugul,
Intîi pe unde cîntă munca,
Acolo, pregătind belșugul,
Le-auzi îndemnul și porunca...

Cicerone Theodorescu

„Cu sandale de aur"

Celebrarea propriilor valori și promovarea acestora pe plan universal constituie o tendință legitimă a oricărei națiuni. Exclusivismul marilor culturi, care se bizuia înainte pe orgoliu, pe ignorarea voluntară a bunurilor spirituale ale celorlalte popoare, nu s-a mai putut susține. Cu timpul, barierele limitative au fost înlăturate și circulația de valori s-a intensificat, ceea ce a dus la o cunoaștere mai adîncă și multilă a popoarelor respective, la schimburi și influențe rodnice.

In această conjunctură, țara noastră s-a arătat totuși să împună în lume, cu toate că avea creatori demni de luat în seamă în toate artele majore. Există însă o explicație. Și această explicație rezidă în două momente: complexul de inferioritate și dispreţul claselor dirigulitoare față de producția noastră artistică.

De unde venea acest complex de inferioritate? O mare parte din vină o avea diverși teoreticieni burghezi care susțineau incapacitatea noastră funciară de a crea valori universale, caracterul periferic, minor, al culturii noastre, considerată ca un fel de satelit al celei franceze. Se tăgăduiau cu bună știință notele specifice, dominante, ale creației noastre, căutîndu-se cu lupa filiațiile, influențele străine, care constituiau semne bănuiele ale lipsei noastre de profil spiritual, de originalitate.

O altă obiecție deocotrivă de gravă era că arta noastră nu răspundea problemelor, frămîntărilor contemporane, care se reduceau în acea vreme la disponibilitatea și amoralismul gidian, la anxietatea ca mijloc de cunoaștere metafizică, la trăirea experiențelor umane-limită, la conștiința duală a omului modern. Intr-un cuvînt, chipul desfigurat al acestui om, cu dimensiunile lui abisale, cum se spunea, nu putea fi întîlnit în viguroasa noastră literatură realistă. De aci se deducea și caracterul ei minor, pitoresc, restrîns ca problematică, fără consonanță cu spiritualismul neliniștit al veacului.

In fața unor formule atît de severe și categorice, ce mai putea spera biata literatură romînească? Era condamnată să stea deoparte, rușinată, umilită, neîndrăznind să ridice ochii spre... universalitate. Astea se întîmplau în epoca premergătoare fascizării țării noastre. S-au ivit însă și alți teoreticieni ,disperați și deliranți, care clamau cu violență că au găsit calea de a cuceri gloria pentru poporul și cultura romînească. Intr-un vocabular nebulos, cereau întoarcerea pe plan social la organizarea arhaică, iar pe plan spiritual la miturile tracice și dacice, spoite cu un ortodoxism bizantin. Firește, asta presupunea ruperea tuturor punților cu valorile umaniste, aruncarea peste bord a tuturor „prejudecăților" civilizației, lăsîndu-l să vorbească din negurile istorice pe omul tracic. Iar mentorul spiritual al acestei generații respingea ideile raționale pe temeiul că el „era bine înfipt cu picioarele în șesul Bărăganului".

Literatura trebuia să se populeze — într-un sector mărginit s-a și populat — cu daci pletoși și mustăcioși, minuind ca Hercule o uriașă bîtă, cu domnițe diafane și îngeri de carton aurit, cu sfinți mohorîți, decantați și ascetici, o întreagă lume de strigoi inviată din legendă. Se exalta un amestec de vitalism barbar și hieratism ortodox, grefate amîndouă pe un iraționalism de sursă teutonică.

In acest mișmaș obscurantist, în aceste fumegații mistice, teoreticienii mai sus pomeniți se străduiau să ne convingă că s-ar afla putința de afirmare a culturii romînești, originală și singulară. Eșecul a fost lamentabil: producții hibride, leșietice și uneori de-a dreptul monstruoase.

Trebuie însă să recunoaștem că reprezentanții cei mai valoroși ai realismului nu s-au lăsat contaminați, amețiți, de bolboroselile acestor mistagogi și au continuat să creeze pe linia puternică, viguroasă, realistă. Ei înțelegeau să fie continuatorii acelei linii care marca în cultura romînească tendința de valorificare a tuturor latențelor din popor, a mișcării necontenite spre progres, spre

Ieronim Șerbu

(Continuare în pag. 4)

Făt-frumos

Trece Făt-frumos călare,
Latră cîinii de departe,
Făt-frumos, și vor vrăjmașii
Să te darme întru moarte.

Nu le plac lor ochii ageri,
De-nici gura, da-nici nasul,
De-nici doina trăgănată,
Nu le place nici Pegasul.

Sînt aceiași zăbăloși,
Bean de sting în crîșma sură
Și pe mesele murdare
Balele le curg din gură.

Au să-mbrace piei de șarpe
Doară-doar te bagă-n spaimă.
Spune, Făt-frumos, ți-e frică?
Ei tot despre asta-ngaimă.

Făt-frumos pătrunde-n crîșmă,
Ride mîndra crîșmăreasă,
Dorm vr-o șapte pocitanii
Dărîmate pe subt masă.

Mihai Beniuc

GHEORGHI LEONIDZE

Invingătorul

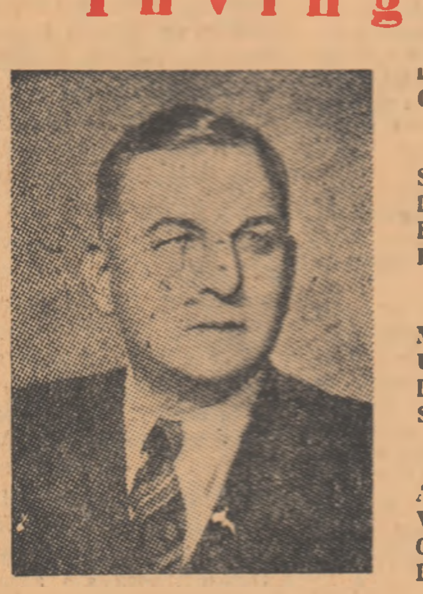

In cazaca lui decolorată,
Șade el în mreajă de tăcere.
Limpede și aspru se arată
Zîmbetu-i scăldat de adiere.

Depărtări de șesuri el scrutează
Și ascultă cîntecul din spice,
Zumzetul albinei în amiază,
Susurul izvoarelor peltice.

A crescut cu-a malurilor roade,
Liber ca un cerb cu iuți picioare.

Dar trecu prin Dunăre și Oder
Cel ce s-a scăldat în rîu și-n boare.

Străbătu și mări și oceane,
Din cătun, pe drumuri fără capăt,
Răni legînd, tîrît prin bărăgane,
Pînă unde-i soarele în scapăt.

Multe a văzut pustiuri sterpe
Unde-au ars orașele pe ruguri.
Iar acum oșteanul aspru-ncepe
Să-ngrijească vița să dea struguri.

Arde-n el căldura țării sale.
Verde-i lunca. Soare e-n livadă.
Grînele înalță zid în cale...
Dar i-e dor lui și mai mult să vadă.

Aripat lucra-va pentru țară
Binefăcătoarea lui recoltă!
Vede el sub nor roșcat de pară
Zbor înalt de pajură sub boltă.

Vulturii cu aripi imobile
Lin și vast plutesc prin străvezime.
Ochii lui se pierd printre acvile
Gîndurilor dîndu-le lărgime.

1946.

In romînește de
Victor Kernbach

Requiem pentru eroi

Tu care te apleci pe gropile comune
La vremea pomenirii și slavei pentru noi,
Ridică-ți fruntea demn și-urmașilor le spune
Că n-am dorit vreodată să devenim eroi!

Noi n-am visat discursuri, nici flori, nici monumente,
Iubirăm prea mult viața, luminile-i din larg,
Am vrut să fim cu voi în clipele prezente,
Incovoiați pe sapă sau sprinteni pe catarg!

Cu lacrimi, cu tristeți nu răscoliți cenușa,
Nu vrem nici rugăciune, nici elegiacul cînt,
De v-ați lipi urechea de iarbă, ca brîndușa,
Ne-ați auzi mînia tunînd pe sub pămînt!

Ne-ați auzi mînia și ne-ați simți revolta
In stîncă împietrită, în muntele abrupt,
Cutremurînd oceane, cutremurînd și bolta,
Și scînteind în cremeni de-aicea, dedesubt!

Tu care te apleci pe gropile comune,
Atît dorim răsplată și slavă pentru noi,
Vă fie și poruncă prin vremi și rugăciune:
„Să fim noi cei din urmă căzuți în vreun război!"

Nicolae Tăutu

IN ACEST NUMĂR SEMNEAZĂ:
Alf Adania, S. Albu, Gheorghe Anghel, C. Baciu, Maria Banuș, Eugen Barbu, Mihai Beniuc, Eusebiu Camilar, Șerban Cioculescu, Dimitrie Demu, Petru Dumitriu, N. Dunăreanu, Dan Hăulică, Nazim Hikmet, Ana Joachim, Victor Kernbach, Gheorghi Leonidze, D. Micu, Ion Mihăileanu, Aurel Mihale, T. Milcoveanu, V. Mindra, I. Peltz, Tia Peltz, Perpessicius, M. Petroveanu, V. Ripeanu, Valentin Silvestru, Horia Stancu, Ieronim Șerbu, N. Tăutu, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

N. GRIGORESCU: Trupele la Corabia (1877).

UN DOCUMENT INTERESANT DIN PREAJMA INDEPENDENŢEI

Războiul ruso-turc era iminent la începutul primăverii anului 1877. Evenimentul stîrnea la noi comentariile cele mai aprinse. O mare parte din opinia publică aştepta acest prilej, pentru realizarea independenţei noastre, care nu se putea dobîndi pe cale diplomatică, ci numai pe cîmpul de luptă.

In aceste împrejurări, o vie controversă s-a iscat şi printre junimiştii ieşeni. Expresia dezbaterilor figurează într-un proces-verbal cu caracter de prinsoare.

PROCES-VERBAL

„Astăzi în 2 aprilie 1877 subsemnaţii membri ai societăţii Junimea apreciând rezultatul probabil al războiului ce este a se începe între Rusia şi Turcia, ne-am împărţit în două tabere. Tabăra întîia crede că Rusia va fi învingătoare; eară tabăra a doua susţine că Turcia va birui. Fie-care membru din tabăra ce va perde prinsoarea se îndatoreşte a plăti un napoleon taberei ce va fi ghicit rezultatul resboiului. *)

Tabăra întîia: B. Conta, M. Eminescu, I. Creangă, P. Verussi, V. I. Castano, I. M. Melic, S. Bodnărescu, M. Pompiliu, Petre Grigoriu (?), I. C. Negruzzi.

Tabăra a doua: S. G. Virgolici, P. P. Carp, G. Mîrzescu, A. Naum, V. Pogor, Th. Rosetti, Micheru.

Ruşii bătuţi însă nu de Turci: A. D. Xenopol, Burlă, N. Ionescu.

*) Acest napoleon se va plăti în favoarea banchetului Junimei".

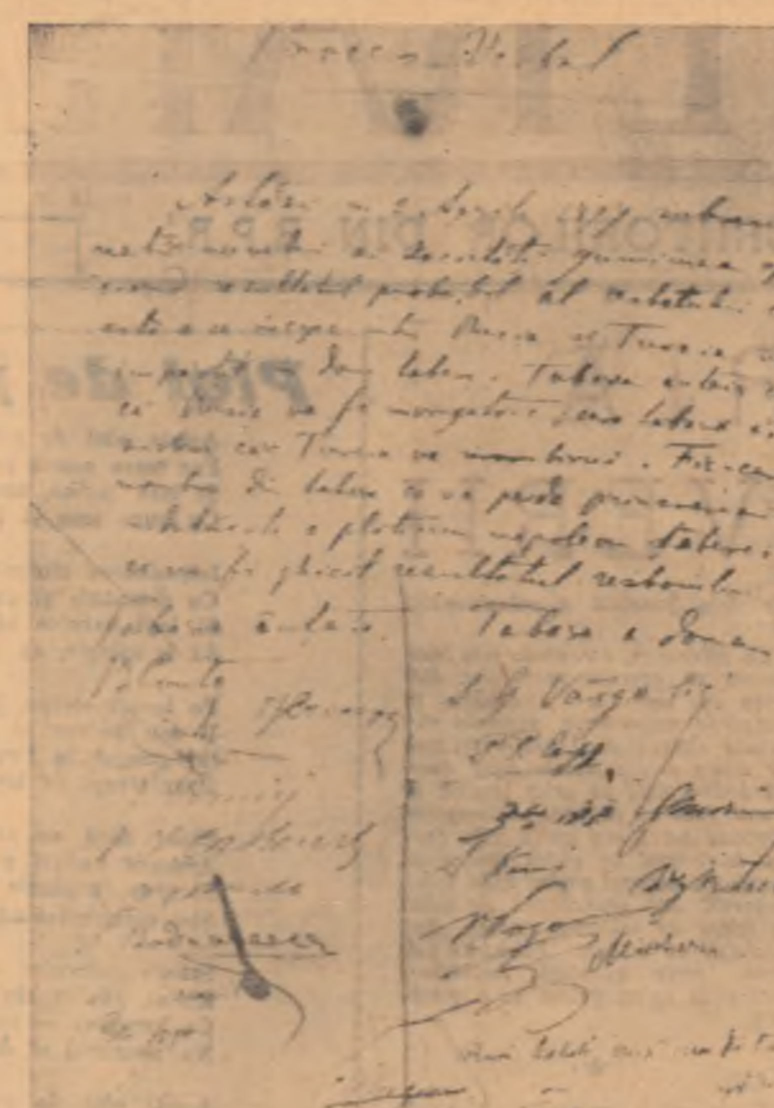
Proces-Verbal

★

Procesul-verbal este scris de mîna filozofului materialist Vasile Conta, care semna cu iniţiala pronumelui său în limba franceză. Este de regretat că, datorită spiritului sec de concizie, specific proceselor-verbale, nu ne putem face o idee precisă despre caracterul dezbaterilor care au împărţit în două societatea literară ieşeană. Credem că nu ne înşelam în presupunerea că ele au fost foarte vii. De o parte, filozoful cu logica sa strînsă, poetul înflăcărat, povestaşul cu traista doldora de snoave, pictorul P. Verussi, viitor profesor la şcoala de Bele Arte, Victor Ion Castano, profesor de franceză la Liceul Naţional, I. M. Melic, profesor universitar de algebră, Samson Bodnărescu, fumegosul poet, Miron Pompiliu, profesor de limba romînă la Liceul Internat, Petre V. Grigoriu-Buduşcă (?), traducătorul de poezie, şi Iacob C. Negruzzi, redactorul revistei „Convorbiri literare" (care semnase intii, poate în glumă, între cele două tabere sau în semn de indeciziune, înainte de a se hotărî să încheie seria semnăturilor de pe întîia coloană). De cealaltă parte S. G. Virgolici, profesor de literaturile neolatine de la Universitatea din Iaşi, P.P. Carp, viitorul şef politic al Junimii, G. Mîrzescu, fost şi viitor ministru, semnînd, glumeţ şi în turceşte, ca un filoturc declarat, Anton Naum, „pudicul" poet, muşcătorul V. Pogor, Th. Rosetti, poreclit Toderiţă Minciună, viitorul şef al cabinetului junimist din 1888-1889, şi Toma Micheru, un cunoscut violonist, călduros recomandat Junimii de către Eminescu, pentru obţinerea unei burse la Viena. In sînul taberei a doua se produsese o divergenţă, A. D. Xenopol, în acel moment magistrat la Iaşi, îşi dădea seama că forţele slăbite ale Semilunei nu vor fi capabile să înfrunte cu succes puternicele armate ruseşti şi că numai în coaliţie eventuală cu puterile occidentale, ar putea repurta victoria. Istoricul nu era partizanul teoriei repetiţiei în istorie, ci al unor întoarceri ciclice şi sconta poate în reeditarea expediţiei din 1854-56. Evenimentele militare aveau să-i dezmintă pronosticul, la care s-au raliat profesorul Vasile Burlă, mai tîrziu directorul Liceului Internat, şi N. Ionescu, — omonimul oratorului şi al istoricului, — profesor la Şcoala normală de învăţători din Iaşi, gramatician şi viitor spiritist.

Suma bănească rezultată de pe urma prinsorii era afectată banchetului anual al Junimii, care se ţinea în luna noiembrie.

Documentul a făcut parte din arhiva lui Iacob C. Negruzzi.

Pronosticurile politice, concretizate în pariuri, nu se pot concepe doar ca nişte jocuri gratuite ale inteligenţei. In conturarea lor desluşim coloratura factorului subiectiv, a afectelor, a preferinţelor. Semnatarii din „tabăra întîia" au înţeles că numai alături de forţele armate ruseşti, principatele noastre şi-ar putea dobîndi independenţa şi au dorit intervenţia activă în război, cu drepturile pe care le conferă jertfa sîngelui. Intuiţia aceasta, dacă se poate numi astfel, vederea cea mai justă, s-a dovedit mai dreaptă decît rezerva politică a unui Carp şi decît calculul istoricului Xenopol.

Au urmat după şapte săptămîni semnarea convenţiei romîno-ruse şi proclamarea Independenţei. Istoria îşi urma cursul.

Şerban Cioculescu

breviar

NICOLAE MORARU: „Prin ţara vulturilor"

Cartea lui Nicolae Moraru tinde să fie în primul rînd un act de cunoaştere, o reconstituire a trecutului de luptă al poporului albanez, o evocare a momentelor de cotitură istorică, un reportaj bogat informat despre Albania de astăzi.

Vizitînd Albania cu prilejul aniversării a 11 ani de la eliberarea ţării, autorul a avut ocazia să vadă locuri noi, să cunoască obiceiuri — multe apropiate nouă —, să se înteleagă cu oameni simpli, harnici, încrezători, tenaci, patrioţi încercaţi. „Am văzut — notează Nicolae Moraru în „Prolog" — cum în ritm vertiginos, în muncă entuziastă, aşa cum se poate munci numai atunci cînd cîrmeşti hotărît pe drumul socialismului, acolo unde a domnit înapoierea, mizeria, bunul plac al stăpînului şi harapnicul ocupantului, înfloreşte azi o ţară, un popor ce îşi valorifică minunatele lui calităţi".

Nicolae Moraru se apropie rapid de oameni, descifrînd în viaţa lor nouă semnele unor mari prefaceri. Pe întinsul cîmpiei Vraka, în cătunul Grila, scriitorul călător l-a întîlnit pe tînărul brigadier Andrea Kola. Urmărindu-i destinul din clipa cînd, copil, „l-au lins caprele sterpe cînd ţipa de foame" pînă în ziua de astăzi, Nicolae Moraru descrie o poveste sugestivă, „istoria familiei Kola — care în bună măsură se confundă cu istoria întregii ţărănimi" din Albania.

Şi imaginea aceasta a marilor prefaceri survenite după eliberarea Albaniei poate fi urmărită, deodată, pe două planuri: în fizionomia spirituală a oamenilor şi în viaţa întregii ţări. Concomitent cu documentele umane, scriitorul ne oferă şi imagini grăitoare ale dezvoltării Albaniei pe drumul socialismului: hidrocentralele „V. I. Lenin" şi „Enver", uzina de ciment de la Vlora, combinatul textil „I. V. Stalin", exploatările petrolifere din Qyteti Stalin, fabrica de fermentat tutun de la Skodra, combinatul forestier de la Elbasan, cooperativa agricolă „Drumul lui Lenin" de la Bulgareţ etc.

Regretăm însă că unele pagini au aspectul unor sumare şi ceţoase imagini luate din avion. Lipsurile cărţii nu ne rămîn indiferente tocmai pentru că „Prin ţara vulturilor", de Nicolae Moraru, prin bogata informare ce-o oferă cititorilor, e o scriere utilă.

Teşu Milcoveanu

I. ARAMILEV: „Povestirile vînătorului"

Povestirile vînătoreşti ne-au fermecat chiar şi pe acei care n-am nutrit niciodată o cît de vagă pasiune pentru arta zeiţei Diana şi am preferat numai roadele unei îndeletniciri, după cîte se pare, cu osebire captivantă. Literatura de vînătoare este în primă şi ultimă instanţă literatură de aventuri, chiar şi pentru neclintiţii care şi-au mai purtat paşii peste cîmpuri, au mai rătăcit potecile pădurilor sau au privit imensitatea bălţilor. Şi totuşi... cînd citim amintirile vînătoreşti ale lui Turgheniev, Odobescu, Sadoveanu, simţim că ne avîntăm în ţinuturi necunoscute, iar uneori de-a dreptul fabuloase şi mirifice.

Deunăzi ne-a căzut în mînă o carte elegant înfăţişată, cuprinzînd povestirile unui vînător, pentru care pasiunea cinegetică a fost o a doua existenţă. Urmăm drumurile lui Aramilev prin stepă, taiga, prin gheţurile nordului, prin nesfîrşitul desiş al lacurilor şi avem tot timpul bucuria nu numai a descoperirii unor amănunte preţioase de natură geografică, zoologică, botanică, dar mai ales sîntem solicitaţi de interesul unor peripeţii ce se anunţă cu fiecare pagină a cărţii, mai amuzante şi mai atractive. Aramilev este un vînător care surprinde în fiece moment aspectele pitoreşti şi pline de haz ale unei pasiuni, care necontenit îţi oferă surprize, unele chiar şi neplăcute. Aramilev este un vînător lucid, să-i spunem cu spirit critic, care în momentul cînd porneşte să-şi aştearnă întîmplările pe hîrtie, se amuză copios şi nu precupeţeşte nimic din secretele artei pentru a împărtăşi cititorilor săi ceva din frumuseţea clipelor de mare desfătare, petrecute în mijlocul naturii.

Te încîntă în cartea lui Aramilev marea diversitate de întîmplări care îţi relevă neîncetat un univers inedit plin de prospeţime. Pe autorul „Povestirilor vînătorului" ni-l închipuim ca pe un unchiaş sfătos, mereu cu pipa în colţul gurii şi cu puşca pe umăr, bun vînător, hîtru, jucînd renghiuri pline de bunăvoinţă celor mai tineri, sicîindu-i cu părintească îngăduinţă pentru a face din ei vînători adevăraţi.

Dar din toate aceste admirabile pagini de povestire antrenantă nu rămînem numai îmbogăţiţi cu multe cunoştinţe, ci avem şi senzaţia unei reale desfătări sufleteşti.

O lectură agreabilă, înlesnită printr-o traducere romînească vioaie, cursivă.

V. Rîpeanu

A apărut

ZAHARIA STANCU

POEME SIMPLE

(1923—1943)

Editura de stat pentru literatură şi artă

616 pagini 19 lei

Medalion

Pompiliu Constantinescu

Pompiliu Constantinescu a fost unul din cei mai străluciţi exponenţi ai criticii romîneşti de după primul război mondial. Remarcat dela primele manifestări de criticul E. Lovinescu, Pompiliu Constantinescu şi-a consolidat cariera sa de interpret al literaturii romîneşti de-a lungul unui sfert de veac, fie printr-o susţinută activitate de foiletonist, fie prin studii de mai largă extensiune.

Prin probitatea judecăţilor sale critice, prin intuiţiile sale sigure unite cu una din cele mai vii, mai dialectice şi mai spirituale expuneri, a ridicat foiletonul la rangul unui oficiu, pe care cititorii îl consultau cu toată încrederea.

Studiile de mai largă întindere închinate clasicilor noştri, un Caragiale, Eminescu, etc. sau monografia dedicată lui Tudor Arghezi, îmbină cercetarea ştiinţifică cu interpretarea personală, ingenioasă, bogată în vederi temerare, originale.

In această ordine aş cita pe lîngă volumele: Mişcarea Literară, Opere şi Autori, Critice, Figuri Literare, Eseuri Critice, *sau volumul în curs de apariţie* Opere Alese, *în care se întîlnesc cele mai substanţiale dintre foiletoanele şi studiile sale, în deosebi compactul şi valorosul volum* Pagini din Sainte-Beuve, *una din cele mai preţioase realizări ale criticii noastre în sectorul antologiilor critice. Pompiliu Constantinescu a adîncit opera critică a autorului francez sub toate aspectele ei, aducînd prin aceasta un real serviciu literaturii noastre.*

Profesor secundar, director de liceu şi vicepreşedinte al secţiei de învăţămînt la A.R.L.U.S., Pompiliu Constantinescu a servit cu devotament şi pricepere interesele şcoalei, fie prin cursurile sale, care au format nenumărate generaţii de cărturari, fie prin participarea sa activă la dezbaterea problemelor de învăţămînt.

Conferenţiar, rînd pe rînd, la Teatrul Naţional, la A.R.L.U.S., la Radio, Pompiliu Constantinescu a adus un remarcabil dar oratoric pus în slujba literaturii şi evenimentelor culturale de seamă.

Democrat înnăscut, Pompiliu Constantinescu era un spirit atent la desfăşurarea istoriei şi talentul său de pamfletar s-a manifestat cu strălucire în paginile revistelor.

Prin varietatea activităţii sale intelectuale, prin devotamentul ce a pus în slujba şcoalei şi a literaturii, prin realizările ce a provocat în urmaşii săi spirituali, Pompiliu Constantinescu a înscris în istoria culturii noastre din ultimele decenii, una din cele mai nobile valori, de care societatea de astăzi se poate mîndri.

Perpessicius

N. R. Zilele acestea se împlinesc 11 ani de la moartea criticului Pompiliu Constantinescu al cărui volum Opere Alese se află în curs de apariţie la E.S.P.L.A.

★ Revista revistelor ★ Răsfoind revistele ★ Revista revistelor ★

„IAŞUL LITERAR" Nr. 3 (martie 1957)

De mai multă vreme este vădită înviorarea paginilor „Iaşului literar", nu numai prin lărgirea cercului de colaboratori şi prin strădania de a se asigura un conţinut [illegible], ci şi prin atenţia, operativă [illegible] mişcării literare din ţară, ceea ce a dus la înlăturarea în bună măsură a aerului de revistă „provincială" care caracteriza publicaţia altădată.

In sectorul critic — căci numai asupra acestuia ne îngăduie spaţiul să poposim, şi tot fugitiv — ultimul număr înregistrează o apariţie literară recentă, interesînd în discuţii proaspete încă. Ne pare să părerea asupra caracterului diferit din celelalte reviste literare. Faptul este meritos şi-l înregistrăm cu satisfacţie. O calitate o constituie şi afirmarea spiritului polemic, dar în această privinţă sînt de făcut serioase rezerve. Vom trece peste noul articol al lui Val. Panaitescu, în legătură cu cartea lui D. Hincu despre Heine, întrucît insistenţa sa şi a redacţiei ni se pare dusă prea departe, într-o chestiune asupra căreia cititorii s-au edificat. Această polemică, într-adevăr regretabilă, e prea caracteristică pentru o perioadă pe care se cuvine a o depăşi, pentru a mai fi continuată.

Din rubrica „Puncte de vedere" com reţine mai întîi articolul „Nedumeriri" al lui Camil Darie. Cercetînd articolele lui Petru Dumitriu despre experienţa se creatoare, Camil Darie evidenţiază o serie de contradicţii ale prozatorului [illegible] concret [illegible] iraţionalismului. Dacă lucrurile ar sta aşa, chestiunea ar îndreptăţi o dezbatere mai aprofundată. Noi însă găsim că alarma toc. Camil Darie este exagerată. Nicăieri Petru Dumitriu nu neagă rolul esenţial al conştiinţei în actul creaţiei. E vorba mai curînd de o problemă de terminologie psihologică. Citatul din B. M. Teplov (autorul cap. XV, „Activitatea creatoare" din manualul de „Psihologie" apărut la noi în traducere în 1950) nu contrazice, ci confirmă observaţiile prozatorului „în stare de inspiraţie — scrie Teplov — omul nu este în stare să urmărească modul în care se desfăşoară procesele gîndirii şi ale imaginaţiei sale. De aceea, procesele creatoare în stare de inspiraţie sînt prea puţin conştiente". In esenţă, chiar dacă nu suficient de clar în formulările sale, Petru Dumitriu nu afirmă altceva. Am mai atrage atenţia şi asupra faptului că nu se poate aduce în discuţie numai termenul de „conştiinţă" ca stare, fără a se ţine seama de ceea ce psihologia marxistă numeşte imaginaţie şi fără a remarca în cadrul conştiinţei existenţa celor două zone, dintre care una e zona conştiinţei neclare". In orice caz, o identificare a părerilor lui Petru Dumitriu cu acelea idealiste ale lui Lucian Blaga, este cu totul inacceptabilă. Definiţia termenului „iraţional", extrasă de Camil Darie din „Micul dicţionar filosofic" — ca şi citatul din Teplov — nu serveşte, ci infirmă încercarea de demonstraţie din articolul „Nedumeriri". In articolele sale, Petru Dumitriu nu tăgăduieşte capacitatea raţiunii de a cunoaşte adevărul, nici nu propovăduieşte primatul forţelor oarbe, inconştiente". Aşa cum observă şi Camil Darie, „psihologia nouă este o ştiinţă în plină dezvoltare şi multe din [illegible]". Noţiunile lui Petru Dumitriu asupra procesului creaţiei reprezintă contribuţii la descrierea acestui proces pe baza unei experienţe personale cronică de interesul, nu şi [illegible] psihologilor.

Observaţii în general juste, care ar fi avut nevoie de o exemplificare şi analiză mai detaliată, aduce Lucian Dumbravă, scriind despre „Realismul socialist şi problema individualizării eroului pozitiv". Este desigur de dorit ca asemenea contribuţii să se bucure de o mai largă ospitalitate în paginile „Iaşului literar" în locul unor polemici sterile.

Construit pe baza intenţie de a demonstra că preferinţa pentru un anumit gen sau formă literară într-o perioadă istorică poate fi explicată, articolul „Scriitori ai unui singur gen" de Al. Claudian simplifică, după părerea noastră, problema, ducînd la concluzii mecaniciste. De pildă, în ceea ce priveşte preferinţa clasicilor francezi pentru teatru, credem că trebuie să se ţină seama ca de un factor [illegible] şi de legătura scriitorilor din perioada respectivă cu tradiţia clasicismului grec. [illegible] te fi în general [illegible] ceea mai concret [illegible]. — lucr-au [illegible] teza clasicilor marxism-leninismului despre o anumită independenţă a domeniilor ideologiei.

Sectorul de critică al „Iaşului literar" mai cuprinde cronica lui Al. Andriescu la cartea lui Traian Coşovei „Farmecul genezei", recenzii succinte dar lămuritoare, capitolul „Revista revistelor" şi mai multe note. In legătură cu comemorarea a cincizeci de ani de la răscoalele ţărăneşti, semnalăm studiul lui I. D. Lăudat despre [illegible] 1907 în folclor şi comunicarea interesantă semnată de I. Kerz, despre un roman american [illegible] răscoalelor. E vorba de romanul lui Leo Katz (originar din tîrgul Siret şi stabilit în Statele Unite), „Vremea semănatului", o carte reuşită, scrisă în 1947, simultan în limbile idiş şi engleză.

Spunem mai sus că modul în care se exercită spiritul polemic în paginile „Iaşului literar" impune rezerve. Această obiecţie priveşte şi unele pasaje din „Revista revistelor", dar mai ales o serie dintre note. Ne referim la modul [illegible], egalînd cu o răsturnare, în care este interpretat articolul lui Petru Dumitriu, „In căutarea marelui EU", sau la aprecierile lipsite de obiectivitate ce se fac pe marginea unora din rubricile „Gazetei literare". Regretăm, între altele, şi modul sumar în care este notat articolul de concluzii la discuţia despre „Spiritul modern".

Lipsa de obiectivitate se însoţeşte cu tonul jignitor în note ca „Negru pe alb", „Agramatism şi insolenţă", „Cu cine stăm de vorbă?". In ultima, iritat de obiecţiile critice la fragmentele din „Tablouri moldoveneşti", Ion Istrati răspunde în termeni cu totul regretabili, insultînd pe recenzent. Sîntem convinşi că asemenea răspunsuri şi polemici, combătute cu îndreptăţită severitate de articolul din „Scînteia", nu-şi vor mai găsi locul în paginile „Iaşului literar". Nu ciocniri şi injurii, azvîrlite de la o revistă la alta, ci discuţii creatoare, în spirit tovărăşesc, aşteaptă de la noi cititorii. Avem atîtea probleme reale de discutat, încît polemica principială trebuie să-şi capete cu necesitate locul cuvenit în paginile publicaţiilor noastre.

Cronicar

CRONICA DE FAMILIE (I)

Păcatele capitale

Ce intenţii deosebite animă îndărătul obiectivului social evident „Cronica de familie"? Ce resorturi comandă, în viziunea autorului se înţelege, descompunerea vechii societăţi? Intrebările şi le-au pus şi alţii. Răspunsul cel mai apropiat l-a dat Horia Bratu, văzînd în lupta pentru putere pivotul operei (cf. articolul interesant din „Viaţa romînească" nr. 3 a. c.). Spre a fi cît mai plastic, mai cuprinzător, criteriul trebuie lărgit şi diversificat. Strict vorbind, lupta pentru putere înseamnă lupta pentru puterea socială, politică, financiară, în fine orice formă prin care pretendentul îşi asigură un rol preponderent.

E sensul principal al lui Bonifaciu şi Dimitrie Cozianu, al sforţărilor Elenei şi Elvirei Vorvoreanu, al celor mai multe dintre personaje, centrale şi secundare, desprinse sau nu din trunchiul Cozianu-Lascari, de neam bun ori prost, politicieni sau oameni de afaceri, importanţi ori mărunţi, independenţi sau simple unelte, gen Fănică Niculescu, Jean Pierre Haralamb, Ionaş şi Gogu Apostolescu, generalul Duca, Gherson, Corfiotu, Şerban Vogoride etc.

Odată cu ambiţia puterii, setea de senzaţii îi alimentează aproape în egală măsură. Ar fi inutil să dresăm inventarul complet al adulterelor, al amanţilor şi amantelor, al cocotelor feminine şi masculine, al manifestărilor aberante şi viciilor. Ce e de remarcat e conceperea amorului nu numai ca sursă de ascensiune, de voluptate, ci de împlinire a obsesiei, a nevoii de posesiune. Lăscăruş Lascari, prin căsătoria cu Davida, dă o lovitură dublă: îşi extinde averea şi pune mîna, el, respingătorul, hidosul, pe o făptură de rasă. Căsnicia lor nu este decît povestea subjugării oribile a mîndrei Davida („Copilării"). Unii îşi consacră, ca Ghighi Duca, existenţa satisfacţiei de a avea femei de toate genurile ca pe nişte trofee sau pur şi simplu obiecte, de preţ şi grosolane, oricum curioase într-o colecţie. Nu puţine dintre femei sînt străbătute de aceeaşi pornire lacomă, agresivă. Şerban Vogoride nu poate, nu are dreptul să aparţină decît ei, Davidei. Cleopatra vrea ca Bonifaciu să-i „pice în ghiară". In general, oricare i-ar fi obiectul, aviditatea înaintează spre scop, cu o lipsă totală de scrupule, mînuind înşelăciunea, intriga, calomnia, abuzul, crima. Lui Bonifaciu nu-i pasă că s-a culcat cu nevasta fratelui: „E nebun şi nătărău, aşa că de ce să ţin seama de el? Fiecare om să-şi păzească nevasta singur. Ce, o să mă lipsesc eu de o plăcere pentru el? Mi-e indiferent. Frate, nefrate, e o prostie să ţin seama. Treaba lui. Dracu' să-l ia". Elvira şi Augusta Hagibey trăiesc cu vărul lor Ghighi Duca, care, cîştigînd la cărţi, pentru prietenul său Dimitrie Cozianu, pe amanta lui Bubi Ipsilanti, profită el întîi de victorie. De altfel Ipsilanti a cedat-o fără multe frămîntări, ca să scape de datorii. Cleopatra Cozianu e o veritabilă nimfomană. S-ar culca cu oricine, dacă îl rîvneşte. A avut cu ambii cumnaţi cîte un copil, un amant oficial Valter Apostolescu, iar la şaizeci de ani l-a invitat în patul ei dantelat de bunică pe nepotul încă virgin, Dimitrie Cozianu. In faimoasele „Bijuterii de familie" Elena Vorvoreanu şi-a ucis sora; Elvira, fiica ei, martoră involuntară la omor, n-a suflat un cuvînt, aprobîndu-l. Elvira ulterior, rîvnind să ia locul Elenei Lupescu, recurge şi la şantaj.

In „O bătălie pierdută" Dimitrie Cozianu trădează încrederea şi a forţelor democrate, sabotînd reconstrucţia ţării, şi a sentimentelor curate ale Isabelei în beneficiul unei tîrfe. Morala inspiratoare este amoralismul nuanţat în raport cu firea fiecăruia: spontan, organic ca o exprimare firească la Bonifaciu; feroce, exasperat la Elvira; cu atît mai convins cu cît se ascunde sub masca convenţiilor, la Elena; cinic şi uşor amar, la blazatul Ghighi Duca; jovial, mîndru, familiar la Titel Negruzzi; ruşinat, chinuit întîi şi treptat inconştient, la Şerban Romano; lamentabil la Cezar Lascari; teoretizat la Fănică Niculescu. Doctrinarul gărzii de fier formulează, în paradoxe ieftine dar de efect în saloane tocmai prin huliganismul lor intelectual, filozofia fascistă care e unicul suport al unei clase agonice dar încăpăţînate să nu piară, să nu scape frînele: „Totul e fals, căci nimic nu e adevărat"— „fiindcă totul este minciună, totul e permis". Şi, altă dată, brutal, fără precauţii de limbaj şi erudiţia scînteietoare ca un strass: „Geld und Gewalt, Gewalt und Geld, der Rest ist Narretei" („Bani şi putere, putere şi bani, restul e prostie"). Setea de acaparare, voinţa nietzscheană de putere şi plăcere (die Wille zur Macht) este înspăimîntătoare nu atît prin mijloacele odioase folosite. Ea declanşează pasiuni josnice, care, ca un „imbold irezistibil", cum spune autorul, mînîndu-i neîncetat, antrenează întreaga fiinţă, ridicînd-o ca pe Bonifaciu Cozianu sau prăbuşind-o ca pe Cezar Lascari ori Romano, în funcţie de condiţii dar în primul rînd de resursele individuale. Iar la temperamentele deosebite, prin elanul lor vertiginos depăşesc chiar ţelul imediat, ca şi cum ar funcţiona pentru ele însăşi. Elena vrea bogăţia a cărei cheie se deplasează din mîna avară a Sofiei, bunică-sa, în aceea neputincioasă a Eleonorei din capriciul răutăcios al bătrînei („O călătorie de plăcere"). Batjocorită în strădania ei de slugă linguşitoare, Elena nu descurajează ca bărbatu-său şi, renunţînd la viaţa mondenă, se retrage la ţară cu soră-sa, nădăjduind să-i dobîndească favorurile, bijuteriile. Restul îl cunoaştem.

Ardoarea de a stăpîni, dezvoltată din conştiinţa ascuţită de clasă, naşte o hipertrofie a eului. E un virus care, acuzînd prăpastia de clasă şi divizîndu-i pe ei înşişi în vrăjmaşi, le plămădeşte caracterul şi insuflă o îndărătnicie fanatică în „carieră".

Bonifaciu o apucă, am spune, de jos, fără bani şi fără a se fi semnalat în vreun fel cuiva, pînă în preajma vîrs-

Cronica literară

tei de patruzeci de ani. Uimeşte pe toţi prin perseverenţă, îndrăzneală şi o aroganţă ilimitată. Ofiţer ignorat la Plevna, era să moară într-un atac. Pe tonul omului care pretinde nu solicită, cere unchiului Lascari să-l scoată de acolo, să-l crediteze şi să-l introducă în politică. Unde capii conservatori experimentaţi eşuează, el izbucneşte. Prin impertinenţă îndepărtează pe logodnicul umilit al Constantinei şi tot aşa o ia şi pe ea în căsătorie, supunînd-o pînă la anularea completă a personalităţii. Ministru de mai multe ori, e poate cel mai temut de adversari dar şi de parteneri, prin autoritatea sa inexplicabilă, prin violenţa hotărîrilor, faptelor şi a cuvîntului fin, muşcător, insultător, chiar vulgar, dar neiertător. Un Şerban Vogoride redivivus. E vindicativ. In calitate de ministru de Război porunceşte expres trupelor să nu apere conacul Cleopatrei de furia ţăranilor răsculaţi, deoarece cumnata sa şi fosta amantă îi interzisese soţului, lui Eustaţiu, să-l împrumute. Pe o metresă, doamnă de onoare, care între timp trecuse în braţele princiare, o injură birjăreşte, în auzul urechilor regale, cu prilejul paradei de 10 Mai, deschise de el, înfipt falnic în şa. Numai pe regele Carol, care şi lui îi întindea doar două degete, ca şi celorlalţi miniştri, nu se poate răzbuna direct. Şi suferă. Bătrîn, cedează fără voie şi tîrziu bagheta cutezanţei şi a succeselor politice. Pînă şi moartea refuză să o întîmpine, să creadă în realitatea ei: „Ha, ce-o mai fi şi asta?" strigă în faţa atacului de cord, primul şi funest. Permanenţa orgoliului în familia Cozianu-Lascari se impune de la sine. La Davida, care a sădit sămînţa, patima e revoltătoare, dar romantică în ferocitatea ei de fecioară, fascinată de prestigiul marilor personalităţi. Trufia Elvirei e crispată, torturantă, cu gustul rece şi coclit ca al otrăvii insucceselor şi al spaimei de decrepitudine în anonimat. Bonifaciu are superbia ofensivă, devoratoare, extravagantă şi cu ceva teatral, gratuit la un moment dat. Se simte că oferă anturajului şi sieşi demonstraţia tăriei şi virtuozităţii sale atotbiruitoare. Aşa cum odinioară violarea Cleopatrei nu a avut o semnificaţie precisă, nici măcar erotică, a fost un antrenament stendhalian, à la Julien Sorel în faţa doamnei de Rênal, un examen al capacităţii sale de a risca şi a îngenunchia pe alţii. In schimb, conştiinţa de sine la Dimitrie Cozianu e un foc susţinut dar mocnit, prudent, izbucnind rar; împrejurările, mai brusce şi înşelătoare, ca şi însuşirile lui puţin mai modeste, îl învaţă să-şi acopere mobilurile. Nu e mai puţin îndărătnic.

Dimitrie Cozianu şi-a pierdut de tînăr postul de secretar al primului ministru şi perspectiva unei cariere strălucite şi rapide, din pricina unui amor vulgar şi ruinător. O ia însă de la capăt, străbătînd răbdător treptele şi umflîndu-şi avutul. I s-a împărţit moşia la reforma din '45. Veniturile lui sînt în altă parte şi îşi joacă rolul şi se înfruptă din avantajele situaţiei (vicepreşedinte al unei comisii guvernamentale economice) pînă în ultima clipă cînd e debarcat şi îi e periclitată cel puţin libertatea. Iar la Paris aflăm că el continuă să activeze între fruntaşii emigranţilor.

Grozave dibăcia şi energia pe care le depune Elvira în tentativa ei nebunească de a-l cuceri pe rege, — nebunească pentru oricine, nu pentru nepoata Davidei, pentru acest Bonifaciu feminin! Elvira a fermecat pe secretarul şi confidentul regelui, după ce a încercat singură să smulgă graţiile reginei mame.

Detestîndu-l pe Protopopiu, îşi biruie sila, îi primeşte savant îmbrăţişările, aci aţîţîndu-l, aci respingîndu-l, îi adoarme bănuielile încredinţîndu-l de autenticitatea dragostei şi-l determină să o predea lui Carol, prezentîndu-i tîrgul ca o jertfă de sine consimţită de dragul lui şi al carierei lui. Proba nu reuşeşte şi cum se veştejeşte, şi altă armă decît trupul exersat şi chipul ei de bizantină nu are, s-ar zice că viitorul i s-a închis. Imbătrînită, umblă de la o serată la alta ca o cobe, scrîşneşte de neputinţă, o stimulează în nădejdea unei soluţii şi pentru ea, pe Riri, aventurieră de rînd, care din soţie a prinţului Matei Duca se tăvăleşte întîi cu nemţii, apoi cu americanii, şi în fine ca nevastă de ataşat pleacă la Paris, unde visa Elvira să strălucească. Sub puterea populară, ajunge să trăiască într-o cămăruie, să se îmbete, să-şi vîndă lucrurile. Luciditatea o sileşte la răstimpuri să recunoască înfrîngerea tagmei şi iminenţa morţii. Nu o poate împiedica să nu spere undeva, obscur, în cugetul său, o schimbare a regimului, să privească de sus mulţimea care-i răsturnase clasa, să colinde cîrciumile fără să se simtă dezonorată şi să se refugieze în trecutul ei de parcă acesta s-ar fi perpetuat intact. Ce-l nutreşte iluzia? Raţiunea ei de a fi, vanitatea nestinsă. De aceea păstrează ascunsă rezerva supremă „bijuteriile de familie", a căror taină o duce în mormînt.

Cu aceeaşi intensitate devastatoare, se agită senzualitatea. Sexualitatea îl pironeşte la zid, fie şi pe o perioadă trecătoare, pe Dimitrie Cozianu. Temperamentele slabe le distruge. Gabi Ionescu contribuie din plin la ruinarea morală şi fizică a lui Cezar Lascari; viciul supt din toate sucurile lui, îl isprăveşte tînăr pe Ghighi Duca; pe Romano, pederast şi ghiftuit de mîncare şi băutură îl îndobitoceşte. Simţul proprietăţii se exprimă şi el cu frenezia instinctului. Ne sînt cunoscute şi din „Davida", „Bijutierii de familie", „Vîntul de martie", „Bătălia pierdută", — reacţiile furioase, saturate de ură faţă de revendicările şi mişcările maselor, încercările de a le zdrobi, pentru ca să nu mai stăruim asupra sentimentelor sălbatice de stăpîni ai întregii familii, ale clasei. Ne oprim numai asupra lui Eustaţiu Cozianu. De ce? Tocmai fiindcă sub aparenţa sa de maniac inofensiv al astrologiei, de încornorat ridicol, de om cumsecade, manierat şi chiar filantrop, zace un exploatator crud şi hrăpăreţ, obsedat de ideea expansiunii „teritoriului" său. Procesul lui cu ţăranii îl poartă ani de zile perseverent. Nu tresare decît din jenă de om de lume cînd delegaţia obştei jefuite îl roagă în genunchi să se înduplece.

Cine ar abstrage din substanţa cărţii fiecare patimă şi le-ar însuma ar totaliza „păcatele capitale" ale aristocraţiei, de la orgoliu la minciună şi preacurvie.

Mihail Petroveanu

LA VAD *)

Multă vreme am auzit vuietul bătăliei ca prin vis. Un geamăt neîntrerupt stăpînea împrejurimile, crescînd, domolindu-se cîteodată, stingîndu-se, şi apoi izbucnind cu mai multă putere, asemenea unui neaşteptat şi înfricoşător tunet ceresc. Undeva, uneori destul de aproape, proiectilele răbufneau înfundat şi prelung, zguduind pămîntul, clătinind văzduhul. În răstimpuri, răzbăteau — aduse mai mult de vînt — şuierul ascuţit al gloanţelor, lătratul turbat al mitralierelor, uralele de asalt ale luptătorilor. Undeva, aproape, poate numai la cincizeci de paşi, a bubuit scurt şi sec un tun antitanc. Apoi am simţit cum o lumină orbitoare îmi frigea pleoapele...

Am deschis ochii. O rachetă uriaşă plutea într-un zbor arcuit pe deasupra pămîntului. Peste o clipă, noaptea s-a reîntregit, şi mai adîncă. Tîrziu, am întrezărit, îndepărtate, micuţe şi tremurătoare, lucirile de argint ale stelelor. Şi iar am auzit zgomotul bătăliei, crescînd, şi am văzut întunericul dinspre creastă scînteind, aprins de explozii şi înnegurat de fum. Am dat să mă ridic într-un cot, să mă răsucesc, dar m-am prăbuşit, fulgerat în umăr de-o durere ascunsă, sfîşietoare.

Mi-am amintit de toate. Acum ştiam unde sînt. Pămîntul din jur era răscolit de obuze, tăiat în fel şi chip de şanţuri, ars de explozii, pustiit. Pe marginea unei tranşei prăbuşite atîrna trupul unui soldat neamţ, cu nasul în ţărînă şi mîna încleştată pe armă, aşa cum căzuse în clipa morţii. Pătrunseserăm deci în liniile lor. Acolo unde scăpăra întunericul, se dădea lupta pentru cucerirea crestei...

Blestemată înălţime! Cu o zi în urmă trecuserăm Mureşul pe furiş şi-am pus piciorul dincoace, pe pămîntul de la nord de apă. Ne-am repezit de patru ori în iureş de asalt, să-i scoatem pe nemţi din şanţuri şi gropi şi să le smulgem din mîini dealul prăpăstios al Sîngiorgiului. Dar niciodată n-am putut să-i zvîrlim dincolo de creastă. Aveau adăposturi zidite pe coastă şi-o putere de foc înspăimîntătoare; atunci cînd se dezlănţuia, cobora parcă iadul pe pămînt. Ba, încă, nemţii mai şi ieşeau uneori din ascunzători şi se repezeau în noi, înfuriaţi, cu gînd să ne arunce înapoi, în apele Mureşului.

Aşa s-a făcut că noaptea ne-a prins acolo, pe coastă, încleştaţi cu nemţii. Cei mai mulţi dintre noi rămăseseră întinşi, morţi sau răniţi, risipiţi pe drumul pe care-l făcuserăm din zăvoaiele ruginii pînă în faţa liniilor duşmane. Cînd a căzut întunericul, am intrat în pămînt, în găurile şi şanţurile săpate la repezeală, ca orbeţii. Eram istoviţi, cu muniţii şi arme puţine, flămînzi. Unii mai erau şi îngroziţi de puterea nemţilor şi priveau mai mult în urmă, în aşteptarea altor unităţi care trebuiau să treacă Mureşul, să ne vie în ajutor.

Eram, de altfel, oameni de fel de fel; mulţi dintre noi nici nu ne cunoşteam. Batalionul fusese împrospătat de curînd cu cîteva rînduri de ostaşi: cu grăniceri, cu vînători de munte, cu pionieri, genişti, cavalerişti şi artilerişti rămaşi fără de tunuri. Erau rămăşiţele unităţilor decimate în luptele de la graniţă, duse în prima fază a războiului din Ardeal, cînd nemţii şi horthyştii cotropitori năvăliseră din Ungaria, răzbunători, cu divizii întregi de tancuri. Cei mai mulţi eram însă noi, infanteriştii, şi vreo sută de grăniceri.

Atunci, în noaptea aceea, s-a statornicit repede, pe toată linia frontului, o linişte neobişnuită. Ne minunam chiar de grija pe care o aveau nemţii pentru odihna noastră. Dar am înţeles repede ce se întîmplase: ei ne ocoliseră pe de o parte şi alta şi se năpustiseră în spatele nostru, la vadul Mureşului. Noi trebuia să păstrăm însă vadul, căci numai aşa scăpam de încercuire şi asiguram trecerea celorlalte unităţi, încoace, peste apă. Dar la vad nu aveam decît un pluton de puşcaşi şi două mitraliere!...

Nu exista decît o singură scăpare: batalionul să se retragă în zăvoaiele Mureşului şi să apere vadul pînă ce alte unităţi vor trece apa şi vor relua chiar în aceeaşi noapte atacul. Asta însemna însă să părăsim poziţiile pe care le cîştigaserăm după o zi de lupte grele şi cu atîtea jertfe de sînge... Nu, nu se putea! Trebuia să păstrăm şi vadul şi poziţiile de pe coastă! Şi atunci, comandantul de batalion a cerut voluntari pentru unităţile de sacrificiu care-au rămas pe coastă: două plutoane de puşcaşi şi patru mitraliere. Cînd ordinul a ajuns în părţile noastre, nu mai era nevoie decît de o singură mitralieră.

— Rămîn eu, dom'le sublocotenent! s-a oferit un grănicer, ridicîndu-se din spatele unei mitraliere care stătea gata să tragă, ceva mai în dreapta noastră.

Noi am săltat capetele din gropi şi şanţuri şi ne-am uitat la el. Era destul de aproape şi întunericul nu m-a împiedicat să-l văd cum încremenise în faţa ofiţerului, cu mîna la cască. Era scund, dar bine legat, îndesat, vînos... „E de pe la noi, de pe la Dunăre", mi-am zis, şi parcă mă mîndream cu asta. Pe lîngă pistolul de la şold, pe care-l purta ca trăgător la mitralieră, nu mai avea decît sacul de merinde plin cu grenade, atîrnat de umăr. Ceea ce m-a uimit, însă, au fost sprîncenele-i bogate, groase şi stufoase, care-i umbreau ochii. Ele m-au împiedicat să nu-i văd decît o singură clipă uitătura tulbure, întunecată, cu luciri aspre ca de oţel. Mi-a rămas în minte uitătura asta... Acuma, cînd m-am trezit în puterea nopţii, fulgerat de durerea rănii ce-o aveam în umăr, mi-am adus aminte în primul rînd de ea. Parcă biciuia, aşa era de aspră!... Şi poate numai ea l-a făcut pe ofiţer să-l întrebe atunci, în şoaptă:

— Dar de ce vrei să rămîi, ostaş?

— Am eu o socoteală cu nemţii, dom'le sublocotenent, a răspuns el aspru, hotărît... poate pot să le-o plătesc în noaptea asta!

Noi am ieşit din gropi şi ne-am furişat în jos, pe coastă. Într-un rînd mi-am aruncat privirile înapoi şi am văzut încă umbra grănicerului lungit în spatele mitralierei. Mi l-am închipuit cum stătea cu mîinile încleştate pe mînere, cu privirile aţintite răzbunător spre nemţi. Din clipa aceea eram sigur că nemţii nu vor trece, nu vor putea trece peste el!... Şi într-adevăr, prima mitralieră care a clempănit în urma noastră a fost a lui. Nemţii, care ne simţiseră că plecăm, se repeziseră buluc spre noi. Dar grănicerul a tras, aşa ca la graniţă, cînd nici măcar cu o unghie de loc nu trebuie să laşi pe cotropitori peste hotar. Noi ne-am angajat în bătălia din zăvoaiele Mureşului, vînînd pe întuneric nemţii care scăpaseră spre vad.

Către miezul nopţii au trecut Mureşul şi celelalte batalioane, care aşteptaseră îngrămădite dincolo de apă. Atunci încă, o mitralieră tot mai bătea, turbat, acolo, sus pe coastă. Şi cînd, deodată, a încetat şi clempănitul ei, noi, toţi acei care luptaserăm cu el, ne-am gîndit la grănicer...

— Al dracului a fost, măi a murmurat unul în semn de neţărmurită preţuire... au plătit-o scump nemţii!

Şi chiar în aceeaşi clipă am năvălit din nou, împreună cu celelalte batalioane care trecuseră Mureşul. Am urcat în rînduri dese, lipite de pămînt, tîrîndu-ne. Am trecut peste poziţiile noastre în iureş şi ne-am apropiat de adăposturile nemţilor pe coate, înfruntîndu-le focul năprasnic, ucigător. Cînd ne-am apropiat de creasta pentru care sîngeraserăm atît, am aruncat grenade şi ne-am ridicat în sclipătul baionetelor la asalt. Atunci am căzut, în învălmăşeala care cuprinsese poziţiile nemţilor ca o furtună...

Am rămas cu privirile aţintite spre cerul înstelat. Pe aproape se mai spărgea din cînd în cînd cîte un obuz rătăcit. În întuneric, scăpărau tot mai rar rachete. Noaptea era săgetată uneori de trasoare alb-albastre, albăstrui. Rana din umăr mă ardea ca un cuţit de foc care se răsucea pe loc şi pătrundea adînc, pînă la os. De-a lungul mîinii amorţite, simţeam încă umezeala căldută a sîngelui ce se scurgea. Cu stînga şi cu dinţii am rupt mîneca vestonului, din umăr, şi mi-am înfăşurat rana, strîns, cu o faşă. În curînd, durerea din umăr a început a mai slăbi; am simţit cum o alinare şi-o moleşeală dulce şi uşoară mă încercau.

Dar tocmai atunci, cînd liniştea şi pacea care începuseră să stăpînească coasta mă îmbiau la somn odihnitor, am auzit pe-aproape gemetele răniţilor. Începuseră să strige după brancardieri. Cei mai în putere, însă, se tîrau la vale, către apa Mureşului. Acolo, la adăpostul unei rîpe, aproape de vad, era postul de prim ajutor. Dincolo de apă, la lermit, erau ambulanţele şi doctorii care făceau trierea şi prima curăţire a rănilor.

Am socotit că mă pot ţine pe picioare şi m-am ridicat să cobor la vad. Dar mi-a venit ameţeală şi leşin şi iarăşi m-am lungit pe pămînt. Rana din umăr nu o mai simţeam. Nu mai simţeam nici mîna care-mi amorţise pînă-n vîrful degetelor. Simţeam, însă, mîngîierea aerului rece care se ridica dinspre Mureş ca o boare înviorătoare, dătătoare de puteri.

Şi peste puţină vreme am prins şi eu a mă tîrî, pe urmele celorlalţi răniţi, către Mureş. Auzeam tot mai stins vaierul de foc şi fier care cuprinsese creasta. Exploziile şi pîrîitul armelor, lătratul mitralierelor răsunau într-acolo tot mai îndepărtat, dar şi mai întărîtat. Am priceput că soarta bătăliei era la mare cumpănă; cîteva valuri de ostaşi au trecut peste mine, ca o furtună, gonind către creastă. M-am oprit şi i-am urmărit pînă ce-au dispărut în golul de catran al nopţii. Curînd, flăcările exploziilor au izbucnit în partea aceea şi mai scînteietoare, mai mari, mai întinse, pe toată creasta, de parcă tot dealul Sîngiorgiului ardea. S-a înteţit şi clempănitul mitralierelor, au răbufnit grenade şi am auzit, cutremurătoare, uralele de asalt. Ai noştri smulgeau, în sfîrşit, şi acest petic de pămînt din mîna cotropitorilor...

Am început iarăşi a mă tîrî. Ieşisem din liniile care fuseseră peste zi ale noastre, lăsasem în urmă gropile şi şanţurile în care-şi găsiseră moartea pînă la unul cei din plutoanele de sacrificiu. Coboram coasta ceva mai în voie, pe o parte mai mult. La capătul unei vîlceluţe ce cresta dealul, am intrat în şirul cîtorva răniţi pe care-i ajunsesem din urmă şi care porniseră pe vîlceluţă ca pe-o cărăruie. Ne tîram unul după altul, luptîndu-ne cu tufărişul rar şi mărunt care îmbrăca coasta în partea aceea.

Înaintea mea se tîra cu mare caznă unul care gemea adînc, sfîşietor. Din loc în loc se mai oprea şi răsufla prelung şi lacom, tremurat. Atunci bîjbîiam prin întuneric pînă ce dădeam cu mîna sau cu fruntea de bocancii lui şi mă opream şi eu. Aşteptam să răsufle liniştit, să capete puteri, şi-apoi îi scuturam piciorul, zorindu-l:

— Haide, frate...

Porneam iar, grăbindu-ne, căutînd să-i ajungem pe cei din faţa noastră. De la o vreme, însă, cel dinaintea mea se oprea din ce în ce mai des şi pentru mai multă vreme. Cei care veneau după noi îşi pierdeau răbdarea şi strigau înverşunat:

— Hei, daţi-i drumul!

— Hai, că ne prinde dimineaţa... trebuie s-ajungem la vad, să trecem în noaptea asta!

După un astfel de popas, am pipăit piciorul celui din faţă. Aşa am simţit încordarea cu care pornise din nou. Am bănuit că se tîra cu dinţii strînşi, adunîndu-şi cu încăpăţînare bruma de puteri ce i-a mai rămas, după geamătul care-l era acum înăbuşit şi grav, adînc, rupt cu durere din inimă... Şi iar ne-am înşiruit pe cărăruia netezită şi bătută de piepturile şi coatele, de genunchii răniţilor care coborîseră spre vad. Într-un timp, au trecut pe lîngă noi, în sus, doi cîte doi, brancardierii.

— Of, bine c-aţi venit! a gemut mulţumit cel dinaintea mea şi s-a lungit la picioarele lor.

Unul dintre brancardieri s-a oprit şi s-a aplecat asupra lui. I-a pipăit pieptul pe întuneric, cercetîndu-i rana cu degetele, şi a murmurat:

— Voi mai puteţi, mă, frate-meu! Sînt alţii, sus, cu maţele afară, cu picioarele retezate, cu capetele dogite...

— Mă! a gemut iar, ameninţător, cel dinaintea mea... Mă, nu fi cîine!

A mai mormăit apoi ceva neînţeles, dar l-a înecat repede tusea care-l podidise cu sînge. Brancardierul şi-a tras geanta de pe şold şi s-a lăsat într-un genunchi lîngă el. A îngenunchiat şi cel de al doilea brancardier. Unul a scos un vălătuc de vată, celălalt a desfăcut un pansament şi i-au înfăşurat cu putere pieptul.

După ce l-au pansat, brancardierii au pornit-o mai departe, spre cîmpul răniţilor. Noi ne-am înşiruit din nou pe cărăruie; cel dinaintea mea se tîra cu aceeaşi încăpăţînare.

Am străbătut, astfel, hăţişurile de tufăriş, care se îndeseau şi creşteau cu cît ne apropiam de Mureş. Într-un rînd, cînd treceam printr-un luminiş, cel dinaintea mea s-a oprit iar. Acum nu mai gemea; nu i se mai auzea nici răsufletul acela prelung, sfîşietor... M-am tîrît pînă lîngă el; răsufla încă, stins şi întretăiat, pierdut. Cei din urma noastră au mormăit din nou, dar n-au mai avut răbdare să aştepte. Au trecut pe lîngă noi, opintindu-se în coate, mişcîndu-se ca un lanţ de trupuri smucit din cînd în cînd de cineva din vale, de la vad.

— Întoarce-l cu faţa în sus şi pune-i mîinile pe piept! mi-a strigat unul dintre ei, cu capul albit de bandaj.

Am rămas singuri în luminişul acela. Nu se mai auzea şi nu se mai vedea nimic în urmă. Se stinsese şi vaierul de foc şi fier al bătăliei de pe creastă. Numai de jos, dinspre Mureş, răzbătea clipocitul molcom al apelor şi urca, scuturînd frunzarul de aramă al tufărişului, o boare umedă şi rece. Tot într-acolo, o rachetă trasă de nemţi de dincolo de creastă a aprins, în văzduh, smoala întunericului. „Aha,

sîntem aproape de vad!" mi-a licărit un gînd şi m-am aplecat grijuliu asupra celuilalt. Mi s-a părut că nu mai răsuflă şi l-am întors cu faţa-n sus, spre stele.

La lumina stelelor l-am văzut, pumnii încleştaţi, capul descoperit, năpădit de un păr bogat negru, mai negru ca noaptea. Buzele strînse, ochii deschişi, umbriţi de nişte sprîncene groase, stufoase, zbîrlite... Am tresărit, cutremurîndu-mă! Rănitul acela era chiar grănicerul care rămăsese să ţină piept puhoiului de nemţi!... Avea aceeaşi uitătură întunecată, cu luciri aspre — dar aproape stinse — de oţel. În schimb, parcă nu mai era aşa de tulbure; se limpezise... O înviora o luminiţă vie, care pîlpîia numai, fără putere... Puterea ce-o mai avea era concentrată în pumnii încleştaţi şi strînşi la piept. Părea un ghem de nervi în care clocotul acestor ultime clipe de viaţă nu însemna decît voinţă, încăpăţînare, putere...

Mi s-a părut că nu mai avea mult de trăit şi-am dat să plec, îndurerat. M-am răzgîndit însă repede şi am rămas alături de el, acolo, în luminişul de pe coastă, încurcat. Cîmpul de bătălie era cuprins de-o linişte sinistră, înfiorată numai din cînd în cînd de clipocitul apelor Mureşului. Am început să mă gîndesc că o durere mai adîncă răscolise sufletul grănicerului, care ceruse singur să-i înfrunte pe nemţi pînă la cel din urmă strop de sînge... Şi-aşa s-a făcut că, peste cîteva clipe, coboram coasta cu el în spate, mai departe, spre vadul Mureşului.

Pînă la vadul apei n-a mai fost decît o palmă de loc. Am crezut însă că nu mai ajung. Greutatea rănitului era, totuşi, peste puterile mele. Parcă duceam în spate un bolovan de plumb...

Cînd am ajuns pe malul Mureşului, am intrat în rîndul celorlalţi răniţi îngrămădiţi la vad. Pe grănicer, l-am tîrît pînă sub peretele rîpei care adăpostea răniţii. L-am lăsat acolo cu faţa în sus şi m-am întins şi eu alături, să mai răsuflu. De jur-împrejur era numai geamăt şi vaiet; încrîncenarea luptei care o dusesem se vedea mai ales la locul acesta de adunare a răniţilor. Ţărmul Mureşului era plin de trupuri sîngerînde.

În puţină vreme, s-a aplecat şi asupra noastră unul dintre sanitarii care treceau în grabă de la un rănit la altul. Pe grănicer nu l-a mai pansat; l-a tîrît ceva mai încolo, pe nisip, în grămada răniţilor care aşteptau la debarcader să treacă mai întîi. Mie mi-a înfăşurat umărul din nou, legîndu-mă şi mai strîns, lipindu-mi mîna pe lîngă piept. Apoi m-a împins spre fundul rîpei:

— Tu poţi să mai aştepţi!

Acolo, în jurul unui foc ce-şi licărea numai tăciunii, stăteau lungiţi douăzeci-treizeci de răniţi. Cei mai în putere se rînduiseră pe lîngă peretele de pămînt al rîpei, proptiţi cu spatele în el. Unii aveau ca şi mine cîte o mînă înfăşurată; alţii îşi fereau picioarele albite de bandaje, ţepene, sprijinindu-se mai mult în mîini. Ceilalţi aveau răni şi mai uşoare, înfăşurate pe dedesubt, pe sub vestoane. Din mijlocul lor răzbătea totuşi, din cînd în cînd, cîte un geamăt ce întrerupea tăcerea în care-şi aşteptau rîndul la vad. M-am aşezat printre cei de lîngă foc şi-am început să le povestesc despre grănicer... Dar n-am scos decît cîteva vorbe, că s-a şi ridicat unul dintre ei, care-şi purta pe piept o mînă legată de gît, şi a întrebat speriat, nerăbdător:

— A scăpat?.. Unde-i?... N-a mai aşteptat răspuns; s-a ridicat şi a luat-o la fugă spre vad, strigînd:

— Hei, Costea!... Băi judeţ!... Costea!

A intrat între răniţii de la marginea apelor alburii şi liniştite ale Mureşului. L-am întrezărit umbra mătăhăloasă, aplecîndu-se pe rînd deasupra fiecărui rănit. Într-un timp, s-a oprit într-un genunchi şi-am înţeles că l-a găsit pe grănicer. Printre gemetele răniţilor s-a auzit o vreme şi şoapta lor, întretăiată, fierbinte... Cînd s-a întors între noi şi s-a aşezat iarăşi lîngă foc, cel cu mîna legată de gît avea inima înduioşată şi sufletul răvăşit.

— Hei, Costea... Costea! mormăia el pentru sine, minunîndu-se parcă. Apoi şi-a ridicat privirile spre noi şi a murmurat: — La fel a luptat şi fratele lui, Şerban!

Am priceput că pe cel cu mîna legată de gît nu-l răbda să nu ne spună povestea lui Şerban. Şi într-adevăr, după ce şi-a aprins o ţigară de la un capăt de lemnişor aprins şi a tras cîteva fumuri, domolindu-şi încă răsufletul, a început...

— Asta s-a petrecut pe graniţă, la Tinca. Eram atuncea grăniceri; şi eu, şi Costea, şi Şerban — fratele lui. De cînd am plecat din cazarmă, de la regiment, am cerut să ne dea pe toţi trei la un pichet. Sîntem din acelaşi sat, de la Cătina. Şi-aşa cum am copilărit împreună, am vrut să şi luptăm: tot împreună. Şerban era mai mare ca noi; cu ăsta însă, cu Costea, sînt de-un leat...

Acolo, pe graniţă, cîtă vreme războiul s-a purtat departe de noi, în Rusia, n-am prea făcut cine ştie ce. Am patrulat atîta într-o parte şi alta a pichetului, că ajunseserăm să cunoaştem fiecare palmă de pămînt mai bine ca pe orice colţ din bătătura noastră de acasă. Uite, mi-amintesc şi acum de fiecare cărăruie, de fiecare tufă, de fiecare piatră de hotar. Una dintre aceste pietre, a cincea de la pichet spre dreapta, se lăsase într-o parte. N-am mai apucat s-o îndreptăm şi s-o înfundăm şi mai adînc în pămînt... Iar acuma, te pomeneşti c-au scos-o cotropitorii şi n-o să se mai cunoască urma de hotar!... Cînd i-om alunga din ţară, am să cer la regiment să mă duc să o pun eu acolo unde-a fost, că ştiu bine unde-a fost!...

Cum vă spuneam, a urmat el după cîteva clipe, n-am prea avut ce face... Vara, stăteam mai mult pe marginea drumului pe care-l păzeam şi-n curtea pichetului. Şi pe şanţ, şi în curte, creştea nalbă mare şi moale şi muşeţel aromitor, ca şi la noi prin sat, pe la Cătina. Noaptea, cînd era senin, ne întindeam cîteştrei în nalbă şi muşeţel, cu ochii la stele şi gîndurile acasă... Uitam că eram pe graniţă. Parcă eram în fundul grădinii noastre, unde ne întîlneam seara tîrziu, cînd ne întorceam de la fete... De multe ori acolo şi dormeam, pe linia hotarului, îmbătaţi de mireasma muşeţelului şi mîngîiaţi de răsuflarea caldă a pămîntului nostru...

Voi o să rîdeţi poate de mine că vă spun... dar acolo am învăţat că şi pămîntul are viaţă, că trăieşte! Da, pămîntul ăsta pe care noi călcăm nu este nesimţitor!... Cînd era pace şi învoire la hotar, răsufla liniştit şi cald, mîngîietor... Răsuna ca o vioară cînd, lipindu-ne urechea de ţărîna lui, înţelegeam că se apropie cineva cu pas şi gînd prietenesc... Şi duduia înfundat, mormăind ca un om supărat, sub paşii care se apropiau hoţeşte. Şi, dac-aţi şti cum gemea de adînc, cutremurător, ca o mare ce-şi ridica valurile stăvilar, cînd intrau în ţară tancurile şi maşinile hitleriştilor!

Mi-amintesc de Şerban... el era sergent, şeful pichetului nostru... Noi ştiam dinainte cînd urmau a pătrunde nemţii în ţară, că primeam ordin de la regiment... Cu toate astea, Şerban ţinea coloanele nemţeşti ceasuri întregi în faţa mitralierelor puse în bătaie şi-şi făcea de lucru la telefon, să întrebe de ordinul pe care-l avea în buzunar... Acuma, în vara asta, o noapte întreagă a ţinut pe loc, în faţa pichetului, o coloană de maşini goale... „E întuneric şi nu pot să le număr!" a strigat el la nemţi... Iar în zori, înaintea ultimei maşini, a lăsat stănoaga grea de fier, a fluturat hîrtia pe care era scris o maşină mai puţin şi a trecut în locul nostru la mitralieră...

— Las-o, Şerbane, am sărit noi, eu şi Costea... La o adică, o să rămînă în ţară o maşină mai mult.

— Proştilor, ne-a repezit el... astea au venit după jaf... mîine-poimîine se întorc încărcate de le crapă cauciucurile...

Şi n-a lăsat-o. Abia după ce nemţii au ajuns la prima garnizoană, unde au făcut scandal, şi după ce noi am primit alt ordin, a ridicat stănoaga, înjurînd ca un turbat ofiţerimea şi pe domnii vînduţi lui Hitler..

În clipa aceea, deasupra apelor Mureşului, la vad, a trosnit o rachetă. O lumină orbitoare s-a aprins în văzduh, plutind, descoperind dintr-o dată răniţii îngrămădiţi la debarcader, bărcile de asalt care alunecau încărcate spre celălalt mal, precum şi ascunzătoarea noastră din fundul rîpei. Unul de lîngă foc s-a tras lîngă peretele de pămînt, grăbit, mormăind:

— Iar o să înceapă artileria să bată vadul...

Şi într-adevăr, numai ce flacăra rachetei s-a stins, înghiţită de întunecimea zăvoaielor ruginite de toamnă, şi-au şi început să ţiuie pe deasupra proiectilele tunurilor grele, nemţeşti. Trăgeau de dincolo de creasta Sîngiorgiului pe care acuma noi eram stăpîni. Un proiectil a căzut chiar în viermuirea de la debarcader, răbufnind, scăpărînd, mărind gemetele răniţilor. Cei mai în putere am uitat de primejdie şi ne-am repezit într-acolo, împreună cu sanitarii. Am început să tîrîm răniţii la adăpostul pereţilor de pămînt ai rîpei. Eu m-am întîlnit cu cel cu mîna legată de gît la căpătîiul lui Costea. O schijă îi lovise pieptul încă o dată, alături de albeaţa primului bandaj... L-am apucat împreună şi l-am tras pînă lîngă foc, păzind întoarcerea bărcilor, ca să-l trimitem dincolo de apă cu primul transport. Sanitarii i-au înfăşurat pieptul încă o dată. şi l-au lăsat alături de noi, întins. Acolo, la debarcader, apa şi pămîntul tot mai fierbeau de explozii...

Cel cu mîna legată de gît, a zvîrlit ţigara care i se stinsese în gură, înfundînd-o cu călcîiul în nisip, şi-a reînceput:

— Şi-aşa, fraţilor... acolo la graniţă am învăţat că pămîntul nostru simte şi trăieşte... că nu suferă pe el cizmă de cotropitor... Ei, a oftat el, poate nu m-oţi crede! Acuma, Şerban nu mai este şi Costea nu poate să depună mărturie că se luptă aici, alăturea, cu moartea... Dar, uite cum a fost!... La cîteva zile după 23 August, într-o noapte, pămîntul de-acolo, de pe graniţă, a început să se cutremure... ceasuri întregi s-a cutremurat... Noi, eu cu Şerban şi Costea, stăteam întinşi în muşeţel şi vorbeam despre ai noştri de acasă. Ieşiserăm din războiul cu ruşii, ne rupseserăm de nemţi, şi ne tot gîndeam, cu mulţumire, la viaţa care va fi... Şi deodată, numai ce se opreşte Şerban din vorbă, se întoarce şi-şi lipeşte pieptul şi obrazul de pămînt... După un timp, s-a ridicat într-un genunchi şi-a ascultat îndelung şi liniştea nopţii... nu se auzea nimic!

— Ei, drăcie! a făcut el... Ia, lipiţi-vă şi voi urechea de pămînt!

O vreme, am ascultat împreună liniştea pămîntului... Un scrîşnet neîntrerupt răzbătea pe dedesubt, creştea, se apropia... Ne-am privit întrebători, surprinşi. Şerban a alergat la pichet şi a dat alarma. Dar cîţi eram? Zece oameni cu toţii, şi cu cei plecaţi în patrulă pe hotar!... Am aşezat mitralierele de o parte şi alta a drumului, ne-am adus muniţia, grenade, şi am aşteptat. Într-un tîrziu, cel din post de la pichet a strigat la Şerban: îl chema regimentul la telefon. Şerban a alergat tot într-un suflet, bănuitor... Să-l fi văzut cum s-a întors, scrîşnind nerăbdător din dinţi, cuprins de ură şi bucurie, deopotrivă. A cercetat mitralierele, ne-a împărţit grenadele cu mîna tremurîndă şi a murmurat:

— Of, doamne, bine c-am apucat şi ceasul ăsta!... Fraţilor, a ridicat el glasul către noi, acuma sîntem în război cu nemţii... avem ordin să nu-i lăsăm nici să mai iasă şi nici să mai intre în ţară!

Aşa s-a făcut că în noaptea aceea am mai săpat un rînd de gropi, dar cu faţa încoace, spre adîncul drumurilor care veneau din ţară. Doar îi aşteptam pe nemţi şi dintr-o parte şi din alta!... Acolo, pe fundul gropilor şi al şanţurilor, auzeam şi mai bine scrîşnetul acela îndepărtat de fiare şi simţeam cît de adînc se zguduia pămîntul.

— Se scutură de lanţuri! spunea Şerban.

Abia mai tîrziu am priceput că de graniţă se apropia o coloană de maşini şi tancuri. Şerban a alergat la telefon şi a întrebat din sat în sat, pînă la o sută de kilometri înlăuntrul ţării, despre drumul unei asemenea coloane. A aflat că a fost o asemenea coloană, dar că fusese oprită în ajun de către elevii şcolilor de ofiţeri de la Radna şi Păuliş şi zdrobită de sovietici în defileul Mureşului... Atunci am înţeles că se apropiau de graniţă alte valuri de cotropitori, din afară... Am cerut ajutor... În aceeaşi noapte a sosit un pluton cu încă două mitraliere şi un tun şi, în zori, cînd capul coloanei nemţeşti a ajuns la graniţă, am început lupta...

Ce să vă mai spun cum a fost? Ei erau de douăzeci, de treizeci de ori mai mulţi. Şi aveau şi maşini, şi tancuri grele, şi tunuri, şi mitraliere... La început i-am luat repede şi le-am aprins din cîteva lovituri de tun tancheta din faţă şi două maşini. Au sărit atunci în şanţuri şi de acolo s-au împrăştiat într-o parte şi alta a drumului, pe departe, împresurîndu-ne. Pînă la prînz a durat această luptă; pichetul a fost făcut una cu pămîntul. Din cîţi eram doar cinci am mai rămas, strînşi în jurul unei mitraliere, lîngă şanţ. Coloana de tancuri sovietice şi cavalerie de-a noastră, care gonea spre noi, nu sosise încă. Cei din plutonul de puşcaşi căzuseră pînă la unul, în cap cu comandantul. Noi, cei care mai aţineam calea nemţilor la drum, nu puteam avea altă soartă.

De altfel, nemţii nici nu ne-au mai băgat în seamă. Infanteria lor a pătruns şi mai adînc pe pămîntul nostru, aşa cum era desfăşurată de o parte şi alta a drumului. S-a urnit şi coloana de maşini şi tancuri grele. Şerban şi ceilalţi doi au rămas la mitralieră... Eu şi Costea ne-am furişat pe şanţ, cu cîte-o legătură de grenade în mînă. Ne-am oprit pe fundul şanţului, dincolo de stănoaga de fier care închidea drumul. Cînd primul tanc a ajuns în dreptul nostru, am aruncat grenadele, una după alta... Tancul s-a oprit în pulberea şi fumul exploziilor... Dar degeaba; îi zgîriaserăm doar vopseaua... Apoi şi-a rotit turela spre noi, ameninţător, căutîndu-ne, trăgînd cîteva rafale de mitralieră pe deasupra şanţului... Şi a pornit iar pe drum, năpustindu-se...

Am văzut tot ce s-a întîmplat... Tancul a izbit cu putere stănoaga de fier, care a trosnit, s-a îndoit şi a sărit din capătul stîlpilor de piatră înfipţi lîngă şanţuri... Atunci a ieşit Şerban din ascunzătoare, cu o mînă mare, verzuie, rotundă şi lată ca o turtă de floarea soarelui, în mînă... S-a tîrît prin şanţ, pe drum, şi a intrat cu ea în braţe sub şenilele tancului... Am închis ochii. O explozie puternică a zguduit pămîntul şi a aprins tancul... Eu şi Costea am rămas în nesimţire pe fundul şanţului...

Cînd ne-am trezit, la cîteva sute de metri de frontieră, pe teritoriul nostru, întreaga coloană de maşini şi tancuri germane ardea. De o parte şi alta, pe malurile şanţurilor, patrulau tancurile sovietice, duduind înfundat, oprindu-se şi trăgînd încă, furioase, în tancurile care-şi mai roteau turelele cu cruce neagră pe blindaj. Pe cîmp, pînă departe către lanurile îngălbenite de porumb, cavaleriştii noştri îi vînau pe nemţi din galopul cailor...

Am ieşit din şanţ şi am alergat la tancul sub care-şi găsise moartea Şerban. Tancul fumega încă, încins; jos, în mijlocul drumului, sub şenila şi roţile sfărîmate, explozia minei făcuse o groapă ca de obuz... Din Şerban n-am mai găsit nimic... Nici măcar o bucată de postav... Praful şi pulberea s-a ales de el!... Lîngă mitraliera de pe şanţ am dat de trupurile sfîrtecate ale celorlalţi doi, iar în şanţ de sacul de merinde al lui Şerban... din el scosese mina... Asta, Costea, a ridicat sacul şi a început să plîngă... S-a zbuciumat timp îndelungat, rătăcind năuc în jurul ruinelor pichetului şi pe drum, tîrînd după sine sacul de merinde al lui Şerban...

Cel cu mîna legată de gît s-a întrerupt şi s-a ridicat, cu ochii la vad. Doi brancardieri se aplecaseră asupra grănicerului, ca să-l mute într-o barcă de asalt trasă la ţărm...

— Costea! a strigat cel cu mîna legată de gît.

Apoi s-a apropiat de vad cu mersul nesigur, ca de om beat. A îngenunchiat lîngă Costea şi a dat să-i ridice capul pe braţul său. Mîinile lui Costea, însă, au căzut în lături ca nişte aripi frînte. Cel cu mîna legată de gît a tresărit, speriat, cutremurîndu-se. Şi deodată a început să şoptească, să strige, neîncrezător, zgîlţîind trupul grănicerului.

— Costea!... Măi leat!... Frate Costea!

Costea însă nu mai răsufla. Îl ajunsese şi pe el clipa morţii, aici, pe malul şi-n şoapta apelor Mureşului. Cel cu mîna legată de gît a suspinat un timp, deznădăjduit, la căpătîiul lui. Apoi s-a ridicat şi şi-a şters lacrimile cu mîneca vestonului. S-a descoperit şi s-a închinat, purtîndu-şi mîna sănătoasă, încet, de la frunte la piept şi umeri. Unii dintre noi ne-am tîrît, care cum am putut, pînă lîngă ei. Moartea lui Costea ne îndurerase şi pe noi...

Atunci am văzut din nou ochii rămaşi deschişi ai grănicerului... Sub sprîncenele-i bogate, stufoase, uitătura — puţin sticloasă acum — era la fel de întunecată, cu aceleaşi luciri aspre ca de oţel... Privirile cu care-i înfruntase pe nemţi nu i le putuseră schimba nici chinurile morţii...

Aurel Mihale

Desen de C. BACIU

*) Din ciclul „Povestiri din război".

NAZIM HIKMET

Orele din Praga

DIMINEAŢĂ

BAROC

La Praga se luminează de zi,
o lapoviţă sură
se cerne.
La Praga, încet, încet, se luminează barocul:
tulbure, depărtat, chinuit,
tristeţea-ntunecă aurul vechi.
Pe podul Carol, statuile-s ca nişte păsări
venite dintr-o planetă ce moare.

La Praga, primul tramvai a ieşit din depou,
cu geamuri galbene, calde, strălucitoare.
Dar ştiu,
înăuntru e rece ca gheaţa:
încă nu l-a-ncălzit răsuflarea celui dintîi călător.

La Praga, Pepik îşi bea cafeaua cu lapte.
Bucătăria e albă, masa de lucru străluce curată.
La Praga se luminează de zi,
o lapoviţă sură
se cerne.

La Praga trece-o căruţă,
o căruţă cu-n singur cal,
pe lîngă vechiul cimitir evreiesc.
Căruţa e încărcată cu dor, cu dor dup-un alt oraş,
căruţaşul sînt eu.

La Praga, încet, încet, se luminează barocul:
tulbure, depărtat, chinuit,
tristeţea-ntunecă aurul vechi.
La Praga-n pustiul cimitir evreiesc moartea a amuţit.

Ah, trandafirul meu, trandafirul meu,
emigraţia-i mai rea decît moartea.

AMIAZĂ

OROLOGIUL MEŞTERULUI HANUŞ

Mai întîi a încetat să ningă
acolo pe Hradciani.
Apoi, deodată, ceva albastru şi clar,
graţios şi proaspăt a pogorît
peste castani
şi licăre blind.

Departe de ţară, poetul,
ciuruit de doruri,
stă singur, singur, în piaţa vechii cetăţi.

Pe un zid gotic
orologiul făcut de meşterul Hanuş
sună amiaza.

Cu aur pe mantii,
în frunte cu prea cuviosul Sin Petru,
din orologiu-au ieşit istoviţi
cei doisprezece apostoli,
şi Iuda cu punga de-arginţi,
şi Credinţa, şi Fărădelegea şi Impilarea,
„Iată-ne am sosit şi iată, plecăm."
Şi jos, ienicerul de piatră, trist, melancolic,
şi moartea ce bate din clopot
şi, colo, sus, cocoşu-a cîntat.

Departe de ţară, poetul,
ciuruit de doruri,
îşi plimbă privirea distrată-mprejur.
Ceva albastru,
graţios şi proaspăt
a pogorît în amiaza pieţei,
uşor legănîndu-se.

NOAPTE

CASA LUI FAUST

Vreme tîrzie de noapte.
Pe lîngă turnuri, pe sub arcade
rătăcesc prin Praga.
În întuneric, cerul e o retortă unde aurul se filtrează,
o retortă de alchimist, cu o flacără albastră, albastră.
Cobor de pe deal, către piaţa Carol,
cînd, deodată, la colţ, lîngă clinică, într-o grădină,
casa doctorului Faust.

Bat la uşă.
Doctorul nu e acasă.
Desigur.
Cu vreo două sute de ani în urmă,
într-o noapte ca asta,
prin gaura ceea de sus, din tavan,
dracul l-a tras după el.
Bat la uşă.
În casa asta şi eu aş face legămînt cu dracul.
Şi eu am semnat învoiala cu sîngele meu.
Nu rîvnesc de la el nici aur,
nici ştiinţă, nici tinereţe.
Sînt sătul de dor.
Mă predau!
Pentru-un ceas să mă ducă numai la Istambulul meu!

Bat la uşă, bat.
Uşa nu se deschide, nu se deschide.
De ce?
Lucrul pe care-l rîvnesc nu-i cu putinţă, Mefisto?
Ori sufletul meu zdrenţuit nu-i vrednic
a fi cumpărat?
Pală, lividă, luna răsare în Praga.
Stau lîngă casa doctorului Faust
şi bat la uşa ce nu se deschide, în miez de noapte.

Traducere de **Maria Banuş**

DISCUȚII

PROBLEME DE CREAȚIE (I)

Discuțiile în jurul realismului socialist tind să ia și la noi o amploare crescîndă, iar intervențiile din ultimele săptămîni (M. Beniuc, Ov. S. Crohmălniceanu, G. Munteanu) au meritul incontestabil de a formula puncte de vedere clare, cu efort de obiectivitate, cu probitate științifică și curaj principial. Din articolul tov. Crohmălniceanu, apărut în nr. 3 al „Vieții romînești", rețin salutara sugestie de renunțare la speculații în abstract și încercare de a deduce fizionomia celei mai înaintate arte a vremii noastre din examinarea operelor reprezentative. Într-adevăr, e nu numai steril, ci și puțin ridicol a ne încăiera pe tema dacă realismul socialist e o metodă (numai metodă), un principiu, o concepție sau... o „metodă a metodelor" (G. Munteanu), dacă se caracterizează prin trei, patru sau mai multe trăsături, în vreme ce în marile creații spiritul realismului socialist se afirmă și se îmbogățește cu totul indiferent de acordul sau dezacordul criticilor.

E o problemă de creație ce răscolește conștiința multor artiști, poate a tuturora, aceea a originalității în cadrul realismului socialist. Oricît de largă accepție am da realismului socialist, oricît am accentua diversitatea de stiluri individuale în cadrul său, o logică elementară ne constringe să recunoaștem că etapa constituită de el în dezvoltarea artei nu poate să nu aibă ceva specific din punct de vedere artistic, nu poate, cu alte cuvinte, să nu aibă un stil al său, cum și l-a avut Renașterea, secolul luminilor, etc. Firește, acest stil nu poate fi decretat, nici măcar prevăzut, el se va profila în cursul evoluției istorice și i se vor putea enumera „trăsăturile" doar într-o etapă superioară a dezvoltării sale. Nu sub acest aspect ne preocupă chestiunea. Întrebarea pe care și-o pun, bunăoară, poeții, tot mai insistent, e aceea a mijloacelor de expresie individuale. E la mintea omului că realismul socialist nu „aruncă la gunoi" — cum propunea un poet prin 1945— „cuvintele mătăsoase", expresia figurată, inedită, nu destiințează tropii și metaforele, nici nu născocește metafore și tropi socialiști. Realismul socialist preia, în mod natural, experiența etapelor precedente ale dezvoltării artistice, o duce mai departe. A tuturor etapelor? Iată dificultatea problemei.

În trecut, un curent se năștea ca o reacție împotriva altuia, ca o negație totală (măcar programatic) a aceluia, el reprezentînd o reflectare pe plan artistic a unei laturi din complexul contradicțiilor ce zguduiau societatea. Diferențiindu-se unele de altele, excluzîndu-se principial, curentele se defineau prin sectarism, printr-un grad oarecare de unilateralitate. Realismul socialist nu e un simplu curent. Nu e în natura lui a proclama anumite mijloace de expresie în dauna altora, în sfera lui încăpînd patosul romantic alături de echilibrul clasic, minuțioasa observare a realității comune, diurne, alături de explorarea visului. De-ar fi altfel, ar însemna că numai anumite temperamente de artiști se pot încadra în realismul socialist, că un Goethe n-ar fi posibil într-o literatură socialistă alături de un Hugo, ba chiar că Goethe din Egmont l-ar exclude pe cel din Torquato Tasso. Deoarece a judeca în acest mod e absurd, ne întoarcem iar și iar la întrebarea: ce dezvoltăm și ce negăm din arta trecutului? Încercînd a deduce sensul realismului socialist, scriam anul trecut într-un articol din „Contemporanul" că, într-o accepție lărgită, termenul de realism „ar trebui să denumească tot ce exprimă o realitate umană caracteristică, semnificativă, indiferent de tehnica exprimării". Într-adevăr, există două posibilități: ori considerăm istoria tuturor artelor ca istoria luptei dintre realism și antirealism și dăm cuvîntului realism un înțeles capabil a denumi tot ce s-a produs valabil, realmente artistic, în cursul mileniilor, ori delimităm accepția realismului, după exemplul istoricilor literari și, în acest caz, nu considerăm ca valoroasă doar arta realistă. În „Tribuna", G. Munteanu amendează aserțiunea mea, zicînd că realismul nu poate exista „indiferent de tehnica exprimării". Amendamentul e binevenit întrucît se referă la caracterul realist al unei opere concrete. Fiecare compunere își are stilul său „potrivit" și o anumită manieră poate servi realismul imaginii în unele cazuri, pentru a-l ucide, în altele. Fraza citată privea însă realismul în principiu, iar nu concretizat într-o anume creație, și socot și acum că e realistă orice plăsmuire artistică în măsura în care transmite sensuri obiective, adevăruri ale vieții reale, indiferent de tipul imaginilor utilizate.

Cînd se discută chestiuni de acest soi, se exprimă uneori tendințe, fie de a prelua global toate formulele artistice posibile, de la clasicism la abstracționism, fie de a contesta cu vehemență orice posibilitate de îmbogățire a artei noi prin studierea curentelor moderne. Cînd cineva propune examinarea experienței simbolismului, futurismului, suprarealismului și ironizat în mod obișnuit ca unul ce descoperă „noutăți" de mult perimate, „fumate" în urmă cu decenii. Dacă e un temperament mai iute, acela ripostează că modalitatea artistică susținută de adversarii modernismului e la fel de „fumată", numai că, în urmă nu cu decenii, ci cu secole. Dusă în acești termeni, discuția nu poate decît să degenereze în certuri mahalagești. Arta nu e tot una cu moda și, dacă stăm să ne gîndim, nici chiar frumusețea unei rochii nu poate fi apreciată în funcție de ineditul excentric al croielii, necum aceea a unei poezii. Și, totuși, tocmai G. Munteanu, într-un mult discutat articol din „Steaua", diviza poeții noștri în două categorii: moderniști și tradiționaliști, după criterii formale, precum „limbajul poetic", negînd aportul acestora din urmă ca atare. O asemenea punere a problemei e vădit eronată, fie și numai fiindcă aderarea la un curent modern sau ultramodern nu determină automat creșterea valorii unui poet. Doar e învederat că nulitatea e aceeași în fond, fie că se prezintă în numele tradiției, fie că se erijează în purtătoarea ultimelor tendințe novatoare. Criticul a revenit ulterior cu precizări de natură să atenueze o judecată atît de dogmatică; rămîne însă un fapt tendința — nu numai a lui George Munteanu ci și a unor poeți de la foate revistele — de a îmbrățișa ceea ce e „modern", „nou", numai fiindcă e inedit, epatant. Sînt bine cunoscute cuvintele lui Lenin referitoare la această chestiune:

„De ce să ne închinăm în fața a ceea ce este nou ca în fața unui zeu, căruia trebuie să i te supui numai pentru că „este nou"? Este un nonsens, un adevărat nonsens. Aci e multă fățărnicie și o stimă inconștientă față de moda care domnește în Apus".

E într-adevăr deplorabilă deprinderea de a maimuțări tot ce iese din comun, tot ce e senzational, palpitant. Alecsandri a satirizat la timpul său bonjurismul; n-ar fi oare nimerită o comedie care să releve ridicolul ploconelii în fața tuturor extravaganțelor venite astăzi din Occident?

Să fim însă înțeleși. E hazliu și jalnic a ne prăpădi după orice noutăți numai fiindcă sînt noutăți, dar procedeul invers — respingerea noului numai fiindcă e nou — este absurd și contrar învățăturii marxist-leniniste. Se cuvine deci înlăturată ca o falsă problemă întrebarea dacă e bine să însușim experiența artistică a tuturor timpurilor, inclusiv a prezentului, sau să sistăm studiul istoriei artelor undeva în preajma secolului XX. Sarcina artei noastre fiind aceea de a revela adevărul vieții în toată splendoarea și complexitatea ei, nu e oare clar că mijloacele de expresie pot fi îmbogățite prin prelucrarea creatoare a procedeelor tehnice proprii oricărui curent din trecut sau de azi, în cazul că aceasta favorizează reliefarea înțelesurilor pe care tinde să le comunice realismul socialist?

Dumitru Micu

„CU SANDALE DE AUR"

(Urmare din pag. 1)

dobîndirea de cunoștințe clare despre om și societate, fără de care însăși noțiunea de cultură devine un nonsens.

Desigur, unii creatori nu au fost apărați de confuzii, dar în mod esențial operele lor ilustrează negația și protestul față de orînduirea burgheză și de formele viciate cărora le-a dat naștere.

În grelele condiții în care au lucrat, înfruntînd pe de o parte lipsurile materiale, și scepticismul teoreticienilor „culturii minore", disprețul clasei diriguitoare care-i socoteau niște dezaxați sociali, este de la sine înțeles cum s-a format și răspîndit acest complex de inferioritate. El se datora mai degrabă unor împrejurări exterioare, și nu unei stări reale. În ce măsură a contribuit la menținerea așa-zisei „inferiorități" ignoranța, cinismul, absența patriotismului cercurilor conducătoare burgheze, o adevărește această întîmplare relatată nouă de regretatul regizor Ion Sava.

La o recepție dată de către legația noastră de la Roma, la care fuseseră invitați reprezentanți ai culturii italiene, s-a făcut o audiție de muzică romînească. Nimeni de la legație n-a avut curiozitatea să verifice plăcile. Spre consternarea ascultătorilor, nu le-a fost dat să audă decît unul și același cîntec din bucium, repetat în cele aproape 12 plăci. Și asistența a fost... zbuciumată o oră în șir, luînd cunoștință, pasămite, de muzica romînească.

Întîmplarea e simbolică și ea ne amintește și de celelalte „schimburi culturale", care se rezumau la oferirea de ospețe îmbelșugate cîte unui oaspete țîfnos, aventurat la noi ca într-o țară exotică și pe care un delegat al oficialității îl plimba pe la diferite localuri deochiate, singurele monumente de cultură cunoscute. Din aceste „contacte culturale" reușisem să cîștigăm renumele frivol de „mic Paris" sau, în cel mai bun caz, cînd eram vizitați de cîte un străin serios, eram înregistrați cu bunăvoință ca o entitate etnografică destul de interesantă.

Este drept că au fost și glasuri răzlețe care au protestat împotriva acestei minimalizări a creației noastre; s-au schițat și unele gesturi îndrăznețe de a întări în noi conștiința că avem o cultură bogată, interesantă și originală, care merita să fie cunoscută peste hotare. În eseuri, în cronici, în studii, autorii noștri au fost analizați, fără teamă de referiri, de asociații, de paralele, cu numele prestigioase ale literaturii europene.

Și iată că la numai 12 ani după instaurarea regimului de democrație populară, la Congresul scriitorilor din iunie 1956, Zaharia Stancu a putut anunța cu mîndrie că romanul „Desculț", tradus în peste 20 de limbi, face înconjurul pămîntului „cu sandale de aur". Afirmația nu trebuie să surprindă și nici să sperie. E un fapt. Dar nu izolat, singular, ci un fapt care se leagă de un proces mult mai adînc și a cărui semnificație vom încerca s-o deslușim. Și alte cărți din autorii noștri clasici sau mai noi, unii chiar de tot tineri, au trecut hotarele țării, s-au bucurat de răspîndire și succes. Literatura noastră a început să fie cunoscută și apreciată. Piesele lui Caragiale, Sebastian, Tudor Mușatescu, Horia Lovinescu sînt întîmpinate cu admirație pe scenele lumii. Muzica romînească, prin exponenții ei cei mai de seamă, răsună cu strălucire în sălile de concert ale capitalelor europene. Plastica noastră suscită interesul viu al amatorilor de artă de pretutindeni, așa cum a dovedit-o cu prisosință Bienala din Veneția. Scriitorii, pictorii, muzicienii noștri călătoresc în străinătate, își îmbogățesc cunoștințele, își măresc orizontul, capătă o perspectivă mai largă asupra lucrurilor. „Complexul de inferioritate" întreținut de burghezie a dispărut și în locul lui a apărut sentimentul propriei noastre valori, convingerea că figuri ca Eminescu, Creangă, Caragiale, Enescu, Brîncuși, Sadoveanu, Rebreanu, Arghezi, George Călinescu, Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Mihai Beniuc și alții pot sta cu cinste în areopagul culturii europene.

Orice afirmație debutează cu conștiința de sine. Ceea ce în sfera individuală poate părea infatuare, pentru un popor e o necesitate de existență istorică. Nimeni nu s-a scandalizat dacă Stendhal, bunăoară, susținea, fără a clipi, că: „Toată Europa cotizîndu-se, n-ar putea face unul singur din bunele volume franțuzești, „Scrisorile persane", de pildă".

Exemplele se pot înmulți. Pînă la un punct, orgoliul național e de înțeles, cîtă vreme nu neagă realizările celorlalte popoare. Noi avem conștiința de a fi adus o contribuție culturii universale și operele unora din scriitorii citați mai sus fac, de asemenea, înconjurul pămîntului cu „sandale de aur", altele își așteaptă rîndul, deoarece, în definitiv, sîntem doar la începutul drumului nostru.

Cum se explică însă iradiațiunea creațiunilor noastre peste hotare? A fost ea determinată exclusiv de valoarea intrinsecă a acestor opere? Atunci cum se face că înainte eram aproape cu desăvîrșire ignorați, că nici măcar poziția noastră geografică nu era prea bine cunoscută străinătății? Ce forță le-a impus în afară, a deșteptat interesul pentru creațiile noastre artistice?

Oricine va observa că valorificarea artei noastre este în legătură strînsă cu o serie de fenomene de o deosebită importanță: creșterea socială și politică a țării noastre, încadrarea ei într-un sistem internațional, cîștigarea unui real prestigiu în ochii celorlalte popoare.

Există o interdependență între toate aceste fenomene, care au asigurat putința ca operele noastre să se bucure de circulație. Ele sînt sprijinite de întreaga construcție socialistă a poporului, de eforturile sale, de noua sa concepție de viață, progresistă și umanistă. Prin această concepție, care luminează notele particulare, dominante, ale creației noastre în trecut și înarmează pe artiștii actuali, noi am dobîndit o viziune amplă, universală, de restituire a integrității materiale și spirituale a omului.

Socialismul este un fenomen de renaștere a tuturor valorilor, valabil pe toate meridianele. El se întemeiază pe o solidă concepție științifică, care îngăduie o interpretare clară și riguroasă a aspectelor celor mai variate ale realității, dar determină și o schimbare a acestor realități, în direcția unei continue dezvoltări.

Integrați în acest sistem, creatorii noștri se află în miezul preocupărilor omului contemporan, al cărui chip, înjosit și mutilat de fascism — privit ca o excrescență monstruoasă a burgheziei — trebuie să-și recapete înfățișarea adevărată, umană, trăsăturile luminoase. Procesul este acut și patetic și nicăieri un creator nu va găsi un material mai interesant, mai dramatic, decît în această luptă, de a se restitui omului demnitatea, libertatea, sensul nobil al existenței.

Pentru întîia oară, scriitorii noștri sînt înarmați cu o viziune a societății, care le îngăduie nu numai originalitatea, stilul personal ,dar îi pune în consonanță cu frămîntările actuale ale epocii noastre. Se cere doar să fie lucizi la zbaterea omului, la eforturile lui de a se elibera de orice constrîngere, de a fi el însuși, de a restabili acordul între el și lumea înconjurătoare. Și acest acord nu e posibil decît într-o societate socialistă.

Scutiți de erorile unora din predecesorii lor, scriitorii noștri sînt chemați să dea răspuns acestor probleme în sfera artei, cu mai multă claritate și deciziune. Importante nu sînt confuziile, greșelile care s-au comis uneori din îngustime, din dogmatism, important e că numai într-un deceniu s-au produs schimbări decisive în mentalitatea și creația scriitorilor noștri. Experiențele din acest interval de timp au fost fructuoase: s-au scris opere valoroase și se vor mai scrie. Nu e nevoie să facem statistică deoarece noi nu mizăm pe o carte anume. Un scriitor nu este o carte, un scriitor este o operă. Și noi mizăm cu deplină încredere pe marele destin al întregii literaturi romînești, pe care-l făuresc deopotrivă scriitorul matur, debutantul și scriitorul necunoscut, care dospește în taină opera sa de mîine.

Scriitorii noștri au de transmis un mesaj; el va fi auzit, deoarece realitățile prezente converg spre stimularea creației noastre majore și îi înlesnesc înconjurul pămîntului cu „sandale de aur".

Ieronim Șerbu

CORINA BEIU ANGHELUȚĂ — „De dimineață" (acvatinta)

Carnet plastic

EXPOZIȚIA DIMITRIE DEMU

Dintre sculpturile grupate în expoziția lui Dimitrie Demu, cel mai mult izbesc atenția acelea care-și pun în chip acut problema mișcării: un Icar, căzînd din înalt, cu umerii și aripa la pămînt, ursimirabilă a grupului, unduitor și frumos compus. Iar în Icar, desigur piesa cea mai spectaculoasă a expoziției, trebuie să recunoaștem un înțeles dramatic, care nu se citește numai pe figura dureroasă a eroului prăbușit,

„Maternitate" (bronz)

toare coborînd în zbor spre un prunc care le stă înainte, iele agitîndu-se frenetic. Se manifestă aici, fără îndoială, o inteligență artistică dornică de experiențe inedite și de rezolvări ingenioase. Sculptorul ambiționează parcă imposibilul, forțînd limitele limbajului său. Însă ar fi totuși, riscant să căutăm vocația esențială a artistului, în acest interes foarte viu pentru dinamica trupurilor, pentru mișcările neprevăzute, interzise, s-ar zice, reprezentării sculpturale. Nu numai pentru că în această expoziție, adunînd opere produse într-un interval mai mare de zece ani, D. Demu apare ca o natură solicitată în direcții deosebite, bucuroasă să-și dovedească disponibilități foarte variate. Dar și pentru că despre o lucrare ca Ursitoarele, care nu evită un anume aspect baroc, de un gust contestabil, cu greu s-ar putea spune că e mai mult decît o demonstrație de tehnică. Ceea ce ne reține aici este doar performanța urmărită cu încordare de către artist: să sprijine figurile zburătoare ale acestui grup numai în brațele lor, care ating postamentul. Cînd, însă, gîndul reușitei tehnice n-a absorbit întreaga energie sufletească a creatorului, interesul pentru neprevăzutul mișcării cedează intîietatea; nu greșim dacă afirmăm că în Ielele ne impresionează mai ales euritmia admirabilă volumului, în stare să spună el singur tot patetismul nobil al durerii. Bineînțeles, altă dată, în bronzul intitulat Maternitate de exemplu, gesturile figurilor sînt mai largi. Totuși registrul lor nu e prea întins. Mai toate nudurile șed sprijinite, ușor inclinate uneori pe spate, cu brațele lăsate în jos, sau chiar lipite de corp. Gestul e strîns și formei îi ghicești o vibrație ascunsă de resort mereu sub tensiune. Nu gestul, ca atare, și nici expresia întipărită pe obraz, sînt aici în primul rînd caracterizante. Nudul însuși, „cel mai magnific veșmînt cu care se poate acoperi frumusețea" — cum l-a numit odată Anatole France — e expresiv. Tipul fizic la care se oprește de obicei sculptorul e în măsură să accentueze această impresie de viață intensă care așteaptă o detentă. Trupurile își fring parcă ființa într-o talie sugrumată; comprimată aici, forma se arcuiește însă mai generos în bogăția sînilor și în curba amplă a coapselor. Tricepșii femurali sînt bombați, sugerînd — s-ar zice — o contracție perpetuă. În suprafețele modelate cu dragoste ,ca și în jocul voluptos al liniilor, palpită o senzualitate care ascultă însă de o nevoie netă de eleganță. Artistul nu pierde din vedere caligrafia contururilor, foarte lesne de constatat, de pildă, în statueta de bronz care prezintă o femeie îngenunchiată, cu mîinile alăturate de trup, într-un abandon cast. Și sînt în expoziție cîteva plese, în primul loc Elegia, de o puritate de stil care merită a fi îndelung lăudată. Desenele lui Demu, de altfel, se disting și ele printr-o linie continuă și pură. Spontane, schițele sale, prinzînd racursiuri și atitudini foarte variate ale corpului omenesc, au totuși ceva definitiv în factură. Nu numai pentru că, de cele mai multe ori, oricît de sumară ar fi notația, conturul e oarecum încheiat, ci și pentru că, în mișcare, desenatorul nu se străduiește propriu zis să capteze succesiunea gestului ci, mai degrabă, caută să-l fixeze la un moment dat; statuarul atent la construcția riguroasă vrea parcă, nu să sugereze în aceste schițe aspectul fugace al mișcării, ci să contemple, în lumina neașteptată a unui racursiu, structura stabilă și articulațiile înseși ale corpului omenesc.

E greu de spus dacă în cîteva din lucrările sale cele mai izbutite, în Ielele sau în bronzul Maternitate, Demu e monumental. Sintem dispuși, uneori, să asimilăm calitatea propriu zis sculpturală cu monumentalitatea; evident, nu tot ce este realmente sculptural și evită pitorescul ieftin, nu tot ce mărturisește un meșteșug prob și sobru merită această denumire. A face o asemenea distincție înseamnă oare a pronunța și o apreciere de valoare? Dacă Demu are în expoziție cîteva lucrări, precum statuia lui Mihai Viteazul și unele busturi, relevînd posibilități și în această direcție, monumentalul nu-i aparține la fel de organic ca lui Gh. Anghel, de pildă, care-l realizează fără sforțare, chiar în lucrări de proporții mici. O personalitate ca aceea a sculptorului care ne-a dăruit Icarul, Elegia și Bocitoarea, statui ecvestre și destule portrete remarcabile, se refuză încercărilor prea sistematice de a o defini. Dar poate nu ne înșelăm scriind că artei lui Demu îi sînt specifice mai cu seamă o preocupare de formă armonioasă și o senzualitate în care pulsează acut sentimentul dragostei de viață.

Dan Hăulică

dar și în energia trunchiului ferm, modelat expresiv, și a umerilor implîntați în sol sau în zbaterea picioarelor, aproape de cădere, dar cu mușchii înfiorați încă de efort îndărătnic. Cine compară acest Icar cu acela al Verei Muhina, simte ce greu cîntărește la Demu accentul dramatic. Compoziția lui e mai strînsă, mișcarea e sensibil încetinită, oarecum oscilantă. La sculptorița sovietică, brațele și capul eroului cad impetuos ca un bolid, aripile lui zburlite se desfoaie ,brațele-i sînt disproporționat de lungi și figura întreagă se desfășoară în spațiu ca o enormă floare. Acolo dinamismul e mai marcat, elanul mai imperios, mișcarea mai aeriană. Icarul lui Demu mărturisește, însă, cu toată îndrăzneala lui, o anume preocupare de echilibru și de soliditate a construcției, care trebuie puse în lumină, cu atît mai mult, cu cît ele-s într-o măsură neașteptate la un asemenea subiect.

Majoritatea sculpturilor din expoziție, de altminteri, năzuiesc spre o gesticulație reținută și sobră. Dacă în statua lui Eminescu ne întîmpină nu știu ce prestanță apăsată în gest, care nu-i convine deloc poetului ce-a scris „Luceafărul", simțim lucrarea ca pe o producție mai rece și exterioară. Însă celălalt portret al lui Eminescu e o imagine remarcabilă, în care descifrăm forță și elan conținut. E în acest cap superb și hieratic o plenitudine vitală și o rotunzime în planurile feței, care dau o notă nouă interpretării lui Eminescu. Ceva din firea robustă a omului care se rostește în „Cezara", dar și un aer tulburător de sfinx. O ființă care privește sigur ,mîndru, dar fără trufie, lumea. Un alt portret, statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul, e de asemenea viguros și ponderat, eroul călărește marțial pe un cal care se arată trupeș dar nu focos.

Aspirația spre o formă închisă îl conduce pe Demu la una din izbînzile certe ale acestei expoziții, la Bocitoarea. În această figură lucrată în planuri largi, adunată, ghemuită în sine, înfășurată în văluri, sculptorul a izbutit să dea o elocvență admi-

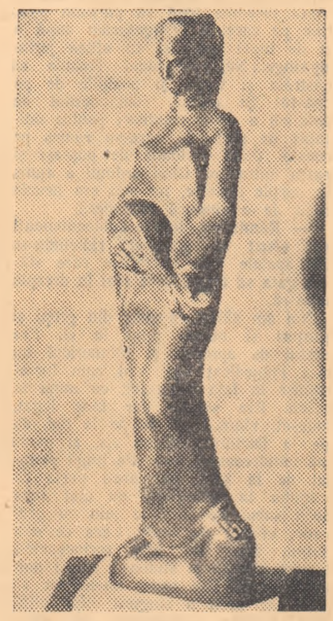

„Elegie" (bronz)

De Ziua Victoriei

(Urmare din pag. 1)

Cine este Speidel, pe care presa franceză de dreapta îl prezintă ca pe un „intelectual" și „filozof" despre care un om politic versat în trădări naționale ca André François Poncet vorbește ca de „un om cu vederi foarte umane", „un occidental", „un francofil"?

În ceea ce privește calitatea de „intelectual" și „filozof" trebuie spus că generalul nazist este autorul unei teze de doctorat intitulată „1813—1924: studiu de politică militară", teză susținută în cadrul universității din Tübingen și în care autorul ei se răfuiește cu poporul german pe care-l acuză de-a fi subminat autoritatea lui Wilhelm al II-lea și de a fi împlîntat pe la spate cuțitul în armata kaizerului. Aceasta în ceea ce privește „filozoful" Speidel. Datele cu privire la „omul cu vederi foarte umane" și la „francofilul" Speidel sînt mult mai interesante.

Încă înainte de cel de-al doilea război mondial, Speidel era șeful serviciului de spionaj german în Franța, alături de faimosul Otto Abetz avînd calitatea oficială de atașat militar adjunct al ambasadei germane din Paris. Datorită acestei funcții, Speidel a fost și unul din autorii principali ai planurilor invaziei naziste în Franța. În momentul declanșării războiului, generalul nazist este înaintat la rangul de șef al direcției serviciului de informații pentru ansamblul armatelor germane din vest, iar în 1940, după prăbușirea militară a Franței, Speidel este numit în funcția de șef de stat major al comandamentului militar al Franței. Autor, după cîte se știe, al îngrozitorului tratat de la Compiègne, Speidel a fost unul din marii călăi ai Franței subjugate. El a reprimat în mod sălbatic greva minerilor din nord și din Pas de Calais, în iunie 1941, el a dispus executarea unui grup de patrioți în februarie 1942; din ordinul lui în martie 1942 a plecat din Drancy spre Ausschwitz primul lot de 1200 deportați din care nu au supraviețuit decît 15 inși. Tot Speidel este autorul moral al masacrului de la Ascq din aprilie 1944, care a făcut din pașnicul orășel francez un al doilea Oradour. Tot Speidel a dispus, în iulie și august 1944, executarea a 36 patrioți francezi astăzi înmormîntați în cimitirul din Fontainebleau, același Fontainebleau unde se află instalat Speidel din ziua de 3 aprilie în calitate de comandant suprem al forțelor terestre ale N.A.T.O. pentru Europa Centrală.

Datele oferite mai sus sînt simple spicuiri dintr-o activitate cu mult mai vastă. Trebuie ținut seama de zecile de mii de patrioți executați în Franța și de faptul că din 238.000 de deportați francezi, au văzut Ziua Victoriei doar 38.000.

În parlamentul Franței, Mathilde-Gabriel Péri, soția marelui erou al poporului francez, a spus pe bună dreptate că ziua de 3 aprilie 1957 este o zi de doliu național.

Nici un om conștient de tîlcul evenimentelor cred că nu poate sta indiferent în fața acestei numiri a unui general nazist în fruntea armatelor N.A.T.O.

Lui Speidel i s-a oferit de către cercurile imperialiste ceea ce Hitler s-a străduit zadarnic să obțină: supremația militară în Occident. În ziua de 3 aprilie, la Fontainebleau, în sunetele lui „Deutschland über alles" și în prezența lui Speidel, au dat onorul noului comandant formații militare franceze, engleze, belgiene, olandeze, americane. Faptul nu ni se pare pur simbolic și numirea lui Speidel are un sens mai larg decît simpla ofensă adusă națiunii franceze.

Simplul cetățean se poate întreba desigur de ce Speidel, în loc să figureze printre acuzații și condamnații procesului de la Nürenberg, se află în înalta funcțiune care i-a fost acordată. Simplul cetățean este în drept să știe un fapt pe care presa reacționară occidentală îl trece sub tăcere.

În iunie 1944, în pragul prăbușirii hitlerismului, Hans Speidel, împreună cu un grup restrîns de ofițeri superiori naziști, a prezentat anglo-americanilor un proiect de încetare a focului, care prevedea: oprirea ofensivei occidentale împotriva Germaniei, evacuarea de către naziști a teritoriilor din Vest și unirea potențialului militar german cu acela anglo-american „pentru continuarea luptei antisovietice, grație ocupării unui front oriental sourtat".

Ofensiva fulgerătoare a armatelor sovietice a făcut ca planul să eșueze. Am sentimentul că el este astăzi reluat și prezența lui Speidel în fruntea armatelor N.A.T.O. nu mă uimește.

La doisprezece ani de la căderea Berlinului, imnul prusacismului german răsună la Fontainebleau prin buna învoială a puterilor occidentale. Dar fără acordul poporului francez. Tinerii, în pragul executării serviciului militar, au ridicat proteste publice. Ei sînt dorilori să-și servească patria, nu pe Speidel! Apelurile și protestele apărute în presa franceză progresistă sînt semnate de fiii patrioților francezi executați de către Speidel. Este o absurditate, egală cu o crimă, de a-i supune comenzii lui Speidel! Unul din acești tineri, Claude Marty, fiul lui Louis Marty, patriot împușcat de către naziști în iunie 1944, a refuzat să se supuie serviciului militar și a fost arestat. El este apărat în momentul de față de întreaga opinie publică înaintată a Franței.

Anul acesta Ziua Victoriei este umbrită de primejdia evidentă pe care o reprezintă instigarea tot mai violentă la un nou război a cercurilor imperialiste. Numai că sub norii adunați pe cer, porumbelul păcii continuă să zboare, cu pene imaculate și strălucitoare. Este un zbor urmărit, de la Oceanul Pacific și pînă la Berlin, de o treime din omenire, o treime nu pasivă, ci militantă, împotriva războiului și a instigatorilor lui.

Ion Vitner

La Piestany răsăreau brîndușele...

(Urmare din pag. 1)

turisesc aici că nodul amar din grumaz, stîrnit de aducerile aminte, nu l-am mai simțit. Am avut și un simțămînt de mîndrie, față de contribuția noastră de sînge în războiul dreptății ,din munții Tatra. Cum au aflat că sîntem romîni, învățătorul și copiii s-au apropiat de noi cu nețărmurită dragoste. Și pasărea de pe monumentul de piatră cînta, cînta la nesfîrșit, ca o chemare nebiruită a tinereții. Mi-am dat seama că prietenii, frații și nepoții noștri, căzuți în Cehoslovacia pentru cauza progresului, au reînviat murind, în cartea cea mai frumoasă, istoria, și-n locul pe care nimeni și nimic nu-l poate umbri și distruge, inima omenească. Amintirea soldaților noștri care dorm la Piestany, și lîngă Banska-Bistrița, și în atîtea alte locuri din Cehoslovacia, e păstrată cu sfințenie, după cum învedera examenul din fața monumentului.

Cînd am pornit mai departe, mi-am dat și mai bine seama ce rost uriaș au îndeplinit căzuții la datorie în ierburile țării vecine; ei au pecetluit cu gemetele lor supreme și cu sîngele, o prietenie; alături de armata roșie, ei au contribuit la risipirea negurii fasciste, și dacă s-a făcut lumină pe glob, cu un ceas mai devreme, se datorează și jertfei lor. Chiar și preumblarea noastră prin Cehoslovacia tot lor se datorează, căci ei au deschis drumul, cu o clipă mai repede, către temeiurile noi ale frăției dintre poporul romîn și poporul cehoslovac.

Și marmura, și piatra, și aurul, sînt supuse legilor risipirii; brîndușele răsar, strălucesc și se scutură; păsările care cîntă pe monumente migrează, îmbătrînesc și pier; dar ceea ce nu are moarte, e fapta: ea trece din generație în generație, pînă ce urcă la aura supremă a legendei. Soldații noștri adormiți în Tatra, sub orga tunurilor și mitralierelor sînt pururi vii în memoria poporului prieten și vecin. Asta ne-a dovedit-o lecția de istorie din fața grădiniței pătrate unde răsăreau brîndușele și peste care se cernea lumina soarelui primăvăratic.

Înainte, departe, se profilau pe mătăsea albastră a cerului, munții Tatra.

Eusebiu Camilar

ŞAPCA

— schiţă —

În faptul zilei, cînd zarea îşi punea brîu de purpură şi văzduhul era covîrşit de mireasma primăverii, Vasile Oacheşu se dovedea mai burzuluit ca nicicînd.

— Ce s-a-ntîmplat, Sile dragă? Îl stîrneşte Ioniţă, birjarul, care mai stăruie pe o capră, mînuind o trăsurică prăpădită şi un cal de-o şchioapă, osos şi şubred ca vai de lume.

— E, necazuri! saltă dintr-un amăr cel întrebat. Şi tace.

Mda, îşi zice Ioniţă, are de ce să fie aşa acru Silel Pe vremuri ţinea băcănie frumoasă în gura Oborului — şi o „bodeguţă" cu de toate, de la iutele rachiu de drojdie pînă la dulce-amăruiul rom gălbui şi pişcăreţ. Şi făcea dever — nu glumă. Cu vinaţurile mai ales şi cu ţuica. Cişmeaua era doar la doi paşi de casă — şi omul — ce e al lui e al lui! — se pricepea. Şi-a ridicat nişte căsoaie arătoase în trei caturi şi a cumpărat şi o fermă pe undeva, la o zvîrlitură de băţ de Bucureşti. Om cuprins — ce mai!

Şi-acu'?

Acu' a intrat magazonier *undeva, la un depozit de băuturi — sau aşa ceva. Casele s-au dus pe apa Simbetii — aidoma fermei. Din banii care i-a adunat a mai dus-o el boierește un ando-cinci... Da' s-au topit şi ei!*

— Ia zi, Vasilică, îl îndeamnă din nou Ioniţă, ce-ai pe suflet?

— Ce să am? Cenuşe!

— E, cenuşe! Dă-o dracului de amăreală...

— Cum s-o dau, mă Ioniţă, cum s-o dau? Că-mi vine să urlu...

— Mă, Sile, mă, îl ia a zeflemea birjarul, mincu-ţi-aş coliva de nerod — de unde vrei şi cum vrei să te pricep dacă îţi mihnirea în burtă? Dă-i drumu' — s-aud şi eu de ce-i vorba!

Sile se scărpină pe după ureche şi comandă două halbe „fără guler".

— Niţă, mă, Niţă, tu mă ştii... îmi ştii felul! Ai fost în casa mea, mi-ai văzut gospodăria, acareturili, *ai stat cu mine la masă, că becher cum eram, mi-era drag de* pretini, *îmi cunoşti şi măruntaiele. Este?*

Birjarul, dînd halba pe gît, încuviinţează cu ochii: este!

— E, şi, dacă-ţi aduci aminte, toată viaţa îmi plăcea să umblu cu pălărie tare, cu melon *cum se zice.*

— Te-ai şi fotografiat cu giubeni întăreşte Ioniţă.

— Nu, giubenu' *a fost cînd cu năşitul. C-am fost naş de multe ori la viaţa mea!*

— Adevărat. Tu vorbeşti acu' de giubenu' ăl mic?

— Da mă, de pălăria tare, — melon, *ce mai?*

— Ştiu! ştiu! acu' ştiu! Că rîdea oborenii de tine şi tu... nici că-ţi păsa!

— Aşa-i! De ce să-mi pese? Dacă-mi plăcea? Ceea — şi vine *ăştia la putere şi ce-mi zic? Sile, băiatule, pune la naftalină pălăria tare şi ia-ţi una mai* democrată. *Să nu le sară ochii de ciudă! Şi-mi iau, Niţă dragă, una' d-aia verzuie, cu boruri miei: de tăvăleală. Ce crezi? Mă priveau lin de la depozit chiorts. Mă ştia toţi c-am fost negustor — băcan şi bodegar — şi c-am avut ceva avere la viaţa mea. Cît am încercat să-i moi. Nimic. Îi luam dulce: „tovarăşe, tovarăşele, şefule, frumosule"... Aiurea! Tot din dungă mă priveau. Ba, unul, mai tinerel, mi-a spus-o de la obraz:*

— Vezi-ţi de treabă, dom'le Sile, fă-ţi datoria şi lasă-te de izmenelile astea, că ştim ce hram porţi!

Desen de TIA PELTZ

Bătea şeaua ca să pricep. „Fă-ţi datoria!" adică... ştii, Ioniţă, a ieşit vorba... că fac, că dreg, că mă-nvîrtesc! Da' cum să te învîrteşti cu attea controale?! *Uite, asta mi-i crucea! N-am văzut toată săptămîna un pitac... aşa, luat pe de lături!*

— Pricep!

— Ştiu că pricepi! Că d-aia şi stau de vorbă cu tine!

— Et, şi ce-a mai fost?

— Ce să fie? Zi de zi verificări şi vorbe... Ba că-i albă, ba că-i neagră... toţi cu ochii pe mine. „Chiaburul!", „Circiumarul", „Băcanul". Eu dam din colţ în colţ şi nu ştiam cum să-i îmbun! Cu „tovarăşe", cu „tovarăşele", cu „şefule" cu „frumuşelule" nu mai mergea. Şi cum stam aşa îngîndurat tot la o halbă, ca acu', iacă-te că mă pomenesc cu Niculescu, fostu' de la a treia.

— Pirceptoru'!

— Da' perceptorul!... Se aşează la masă şi, cum mă vede aşa otrăvit, mă descoase şi el — cum ai făcut şi tu! — şi-i povestesc necazurile mele. El mă ascultă şi-mi zice:

— Tu eşti de vină, Sile!

— De ce?

— D-aia: că nu ştii să te porţi! Vrei să-i moi şi umbli la melon...

— Nu mai umblu!

— ...şi la pălărie cu boruri mici tot un drac!

— Şi-atunci?

— Pune-ţi şapcă!

— Şapcă?

— Şapcă!

— ...Ecei, şi-am zvîrlit dracului pălăria cu boruri mici şi mi-am pus şapcă. Uite-o.

Şi Vasile Oacheşu vîntură cu mîna păroasă o şapcă de toată frumuseţea.

— Bine ai făcut! îl încredinţează birjarul, după ce a golit a treia halbă.

— Bine, pe dracu! La început, cînd am venit cu şapca în cap, tinerelul m-a amănunţit cu ochi ageri şi a dat a rîde; n-a rîs, da' cît pe-act! După cîteva zile, altul mai colţos, mi-a zvîrlit o căutătură rece ca gheaţa. Şi un finc, unul din ăia care aranjează sticlele, m-a luat cam aşa:

— Ce-i cu dumneata, dom'le *Vasile? Te-ai* mascat?

— Cum, mă, băieţaş, ce vrei să zici? Da' oamenii care se opriră acolo au hohotit în rîs:

— Uite-l pe dom' Sile cu şapcă!

Şi au făcut roată în juru' meu şi mă priveau ca pe-un urs.

Sile bea furios din halbă, o trînteşte pe masă şi, cu glasul-furtună:

— Ei bine, Niţă, află că şapca n-a ajutat la nimic. Iar controale, iar verificări, iar vorbe... Că mă-nvîrtesc, adică. Geaba mă-ndesam eu cu şapca bine-nfiptă în cap, s-o vadă toţi. Nu merge.

— Mde, face birjarul, s-au şucărit.

— Asta-i, Niţă, s-au şucărit!... Şi-atunci? Atunci: la ce mi-am mai pus şapcă?

I. Peltz

Serată la vila doamnei de Rambouillet

Ianuarie 1640. O zi posomorîtă de iarnă. În strada Saint Thomas du Louvre, circulaţia s-a întrerupt aproape cu totul din pricina faetoanelor care sosesc mereu, aducînd cu ele tot ce Franţa are mai distins ca intelectualitate.

Cei din urmă invitaţi, împăunaţi cu dantele la mînă şi la piept, urcă scările peronului.

În astă seară, Corneille va ceti noua sa operă, Polyeucte...

A mai rămas o jumătate de oră pînă la începerea seratei literare. Saloanele sînt pline. Toate celebrităţile vremilor de-atunci — necunoscute astăzi... sînt de faţă! Dintr-o aruncătură de ochi s-a zărit, tolănit într-un fotoliu, marchizul de Racan, socotit discipolul lui Malherbe. Alături, într-un alt fotoliu, stă Guillaume de Collete, şi-l ascultă distrat, pe Saint-Marte, spunînd epigrame. Puge de la Sarre şi Mêtel de Bois-Robert, poreclele bufonului Cardinalului, precum şi alte victime ale lui Boileau, rîd comentînd.

Alături, în altă sală, s-au strîns grămadă, filozofii, filologii şi traducătorii timpului, printre care cităm: Fabre, Gilles Ménage, Guy de Balzac, Gabriel Naudé, precum şi Furetière, socotit duşmanul academicienilor.

În a treia cameră Rochefoucauld, cu ducele de Montausier şi marchizul de Sévigné discută cu cîţiva mareşali, îmbrăcaţi în uniforme pompoase, chestiuni la ordinea zilei. Sub strălucirea candelabrelor, în a patra cameră, numită albastră, graţiile Parisului, cu gîtul şi braţele încărcate de pietre preţioase, într-un freamăt de glasuri argintii, discută cu patimă o mare problemă: „Care sînt etapele care duc în braţele amorului?" Pe cînd discuţia era mai înflăcărată, apare pe neaşteptate în cameră d-na de Rambouillet, întovărăşită de fiica ei, Julie-Lucine D'Angennes, cu care făcea onorurile casei...

Secretara D-nei de Rambouillet, văzînd-o intrînd şi, puţin cam indispusă, s-apropie de cele două doamne:

— S-ar putea să nu vie Corneille?

— Dar aceasta ar fi curat o nenorocire pentru el! — răspunse d-na de Rambouillet. Ştie bine care sînt dorinţele Regentei!... Apoi fără aprobarea juriului piesa lui ar fi ameninţată să păţească ceea ce i s-a întîmplat cu Cidul...

Un valet s-a apropiat în vremea aceasta de gazdă şi i-a şoptit ceva. Pe dată, prin toate sălile, răsună voceа valetului...

— D-nul Corneille...

Prin uşa salonului albastru a şi răsărit mulţimea invitaţilor, dintre care unii cu îndoituri de şale, luară loc pe perniţe moi, la picioarele graţioaselor invitate.

Zgomotul încă nu se potolise, glumele, rîsetele curgeau de-o parte şi de alta, cînd iată deodată apăru în faţa uşii Corneille, cu un aer de tristeţe în figură — de parcă ar fi fost împins de la spate.

Se făcu tăcere... Cei trei însoţitori, domnii Voiture, de Benserade şi Garassin, făcură prezentările...

— Spuneţi-ne ceva frumos, d-le Voiture, se auzi un glas din mulţimea doamnelor.

— În numele cerului! Un rondel!! răsună o altă voce.

— Dacă nu voieşti d-ta, atunci să ne spună Garassin.

La auzul acestei ofense, Corneille rămase uluit. Era aceasta din răutate?... Alta ce putea să fie? Nu putea pricepe!...

D-na de Rambouillet văzu scena şi se simţi atinsă. Cercă să dreagă lucrurile.

— Scuzaţi, d-le Corneille, a fost o simplă glumă, ca să se distreze societatea!! N-o luaţi asupra d-vs! Vă rog să începeţi...

Corneille ezita... Îmbrăcat în haine simple, în mijlocul acestei societăţi ghiftuite, împodobită cu tot ce farmecul pietrelor scumpe are mai de preţ, se simţi străin, izolat, stingherit! Îi păru rău că se amestecase în cloaca aceasta şi cît ar fi dat să fugă!! Nu mai putea da înapoi! Era prins, încătuşat! Şi-apoi ce să mai spunem? Nu păţise tot aşa şi cu Cidul, iar Richelieu şi Academia cîte piedici nu-i făcuseră! Maşinaliceşte îşi scoase manuscrisul şi cu un ton de mare timiditate începu să citească.

De la primele versuri simţi atmosfera grea din jurul lui. Ajunse, în cele din urmă, la scena unde poetul descrie executarea lui Nearque.

Cu toată muzicalitatea limbii, versurile nu plăcură.

Devotamentul lui Polyeucte, despărţirea de Paulina, gîndurile ei, toate acestea, expuse cu o artă vie, puternică, magistrală, la fel. Strofa:

Voilà notre pouvoir sur les esprits des hommes
Voilà á qui nous reste et l'ordinaire effet
De l'amour qu'on nous offre et des voeux qu'on nous fait

făcură o oarecare impresie numai asupra domnişoarei Suze...

Mai departe, desfăşurarea dramei, cu versuri de o frumuseţe rară, neîntîlnită pînă atunci pe vreo scenă franceză, nu mişcă inimile celor prezenţi. Singură — în scena unde Corneille cîntă nobilul caracter al lui Sever — d-şoara Scuderi, cu toată frica ce-o avea de fratele ei, aplaudă.

De aici şi pînă la sfîrşitul piesei, întreaga forţă evocatoare pusă de autor în reliefarea personajelor, — de-un realism zguduitor — lăsă indiferent întreg auditoriul.

Corneille îşi isprăvi lectura într-o tăcere de gheaţă. D-na de Rambouillet, văzînd situaţia dezastruoasă, s-apropie de poet şi-i spuse cîteva cuvinte graţioase, mai mult cu compătimire...

În zadar doi dintre cei prezenţi, Balzac şi Rotrou, se ridicară şi lăudară piesa, scoţînd în evidenţă grandoarea subiectului, farmecul limbii, precum şi rolurile lui Sever şi Paulinei.

Fură primiţi cu o răceală şi mai mare. Piesa căzu, Corneille se retrase.

Voiture fu însărcinat de adunare ca să ducă lui Corneille hotărîrea juriului şi să-l povăţuiască să nu mai prezinte piesa teatrului.

La cîteva zile de la serata literară, Voiture se şi înfăţişă acasă, la poet... „Domnule Corneille, începu delegatul juriului, părerea areopagului e că subiectul piesei a fost nepotrivit. Religia nu trebuie adusă pe scenă... Nu trebuie să aţîţăm ura împotriva creştinismului! În sfîrşit, ce să vă spun? Piesa a displăcut... Aceasta e părerea, după cum vedeţi, a juriului, al cărui mandatar am fost ales. Cît priveşte părerea mea personală — şi vă rog să nu mă acuzaţi de gelozie — întrucît eu nu fac drame — am să vă spun că d-vs. n-aveţi geniu dramatic... Renunţaţi la tragedie. În schimb, iată ce vă mai pot spune: aveţi un mare talent în a crea madrigaluri... Şi iată cum v-am descoperit! Acum cîteva zile, răsfoind revista „Guirlande de Julie" am dat de trei madrigaluri semnate cu numele d-voastră... „La Tulipe", „La Fleur d'Orange", „L'Immortelle blanche"... Şi să vă spun drept, mi-au rămas la inimă!...

Pe cea dintîi, „La Tulipe" am şi învăţat-o... Pot să v-o spun pe de rost. De aceea sfatul meu... e să vă lăsaţi de teatru şi să vă aplicaţi de poezie!"

Şi Voiture începu să declame poezia „La Tulipe". Corneille, pe cît era de mare, pe atît era şi de modest... Un timp, în faţa acestei scene rămase uluit... Prin creier îi trecură fel de fel de gînduri... Să-şi retragă piesa din mîna unor comedianţi, cărora le-o dăduse ca s-o citească! Să n-o retragă!? Singur nu ştia ce hotărîre să ieie... Dar deodată prin creier i se strecură o idee neaşteptată. Se înclină în faţa lui Voiture şi, cu voce hotărîtă, îngînă:

— Mulţumesc onor. areopag pentru sfaturile date dar, mai înainte de a mă hotărî să renunţ la piesă, am s-o dau unui prieten, în care am mare încredere, ca s-o citească.

— Şi cine e prietenul acela?

— E fiul mai tînăr al unui tapiţer... Tatăl lui a fost valet de cameră al regelui... Acuma, are o prăvălioară sub coloane... lîngă hală...

— Dar care e numele lui?

— Numele lui? Jean-Baptiste-Pocquelin...

Un comediant, obscur pe atunci, dar care într-o zi se va chema Molière, dezminţi pe cei de la vila d-nei de Rambouillet şi proclamă „Polyeucte" capodoperă a literaturii franceze.

Graţie lui, minunata operă a lui Corneille a fost salvată de la pieire.

N. Dunăreanu

Carnet cultural

Stepan Şcipaciov (Versuri din caiete vechi)

Poetul Stepan Şcipaciov a publicat în nr. 3 al revistei „Oktearbr" patru poezii, scrise în primă formă în anii 1929, 1932 şi 1933, iar acum finisate şi date tiparului. Sînt mici momente sufleteşti prelucrate cu mijloacele plastice ale universului mic, dar cu interesante ecouri din meditaţia adîncă a poetului, cu viziunea grandioasă a contrastului între biruinţa vremilor noi şi subrezirea elementelor vechi şi decăzute. O poezie („Gînduri neobişnuite în post") pictează în culori subţiri dorul de casă al unei santinele, postul ei fiind foarte aproape de locuinţa pe care o visează, treaz. E în timpul luptelor contra lui Kolceak, şi soldatul se mulţumeşte cu visul. O gravură în apă tare („Ger") surprinde (prin 1929) acelaşi contrast amintit mai sus între oamenii cu blănuri călduroase şi cei care primesc gerul, direct, ca şi cupolele aburite ale bisericilor. Interesantă este poezia „În galeria metroului", narînd o întîmplare: lucrătorii care sapă galeria dau peste un cimitir de acum patru sute de ani, un cimitir comun din vremea ciumei. Viziunea poetului, simbolică într-o anumită măsură, urmăreşte trenul care va răzbate prin acest cimitir, năzuind spre forfota plină de viaţă a peronului:

...un tren ce a ieşit dintr-o uzină
Aleargă, fluierînd şi dînd de ştire
Şi străbătînd ciumate cimitire,
Către peron şi oameni şi lumină.

Cea mai caracteristică din cele patru poezii este „La marginea oraşului", pe care o traducem în întregime:

Căsuţa şubredă greu se mai ţine:
Viaţa ei de lemn s-a încheiat;
Pîn'la ferestre a intrat în lut de-a bine...
Povara anilor nu-i lesne de-ndurat.

Ea s-a deprins cu vorbe şi ocară.
Se-aude tot prin şubrezii pereţi.
Şi o mai leagă azi cu lumea de afară
Doar ale-antenei subţiratice musteţi.

E aerul stătut în ea. Şi-alături
Se-nfig în beznă faruri mari, din mers.
Şi cu lumina-i, bezna dînd în lături,
Oraşul se revarsă-n univers

Eu am ieşit în stradă. Văd şi tac.
Cine-ar putea ceva să zică?
Azi, vremii noastre nu-i mai e pe plac
Căsuţa asta şubredă şi mică.

Răsuflă din plămînii ei de lemn.
O zgîrie copacii cu crengi ucigătoare.
Ah, mai curînd să văd deasupra-i semn
În luminosul sclipăt de topoare!

Tălmăciri din Baudelaire

Cu prilejul împlinirii a o sută de ani de la apariţia primei ediţii franceze a „Florilor răului" (Les fleurs du mal), revista „Inostrannaia literatura" publică în nr. 3 un articol despre Charles Baudelaire şi zece traduceri, semnate de V. Levik.

În articolul său introductiv, traducătorul face unele precizări în legătură cu atitudinea necesară faţă de poezia baudelairiană. Opera poetului francez e considerată, în forma ei, aproape clasică, iar „în tematică, în sistemul imaginilor, în ţesătura lexicală a versului şi, mai ales, în conţinutul artistic al acestei poezii este ceva care, în comparaţie cu poeţii de dinainte, e cu totul nou". Amintind, cu citate, de dragostea intelectualilor progresişti ruşi pentru poezia lui Baudelaire şi arătînd că aşa-zisul decadentism al poeziei baudelairiene, mărturisit chiar de poet, nu e tot una cu adevăratul decandentism, al epigonilor marelui poet (la el, rafinament, căutare de forme şi nuanţe subtile pentru comunicarea unei atitudini poetice protestatare, pe cînd la ceilalţi exhibiţia formei şi îndepărtare voită de la problemele vieţii), V. Levik conchide că „ceea ce îl înrudeşte pe Baudelaire cu decadenţii este, după părerea mea, mult mai puţin important decît ceea ce îl distinge şi îl desparte de ei". „Stabilind această graniţă, noi păstrăm în tezaurul nostru de moştenire culturală creaţia multilaterală a lui Baudelaire".

Traducerile (serioase, surprinzînd în mare măsură farmecul şi puterea de sugestie a originalului) sînt făcute după următoarele poezii (în ordinea publicării lor în revistă): Mi-e dragă amintirea acestor epoci goale (J'aime le souvenir de ces époques nues), Jocul (Le Jeu), Ideal, Îndrăgirea minciunii (L'amour du mensonge), Amurgul (Le Crépuscule du soir), Un stîrv (Un Charogne), Muza bolnavă (La Muse malade), Spleen (Quand le ciel bas et lourd pèse comme un couvercle), Lebăda (Le Cygne), Frumuseţea (La Beauté).

A. B.

JURNALUL ANNEI FRANK de FRANCES GOODRICH şi ALBERT HACKETT

(Teatrul Evreiesc de Stat)

Cum să explicăm puternicul ecou stîrnit de tipărirea caietului de însemnări zilnice ale Annei Frank, în 14 limbi şi în numeroase ţări? După înfrîngerea hitlerismului au văzut lumina tiparului un mare număr de mărturii şi relatări, scrise de supraviţuitorii lagărelor de exterminare. Au fost citite cu paslune declaraţiile victimelor eliberate. Au strălucit într-o lumină deosebită notaţiile zguduitoare ale luptătorilor încercaţi, capabili să redacteze senini, în zorii zilei de execuţie, mesajul lor mîndru către urmaşi. Caietul şcolăresc al Annei Frank nu poate beneficia de laurii cuveniţi ostaşului căzut în luptă cu baioneta la armă. Autoarea jurnalului este o fetiţă neştiutoare, cu mintea vie ,cu priviri cercetătoare, cu sufletul covîrşit de nenumărate întrebări chinuitoare.

Autorii dramatizării jurnalului au înţeles şi au exploatat din plin tragismul particular al însemnărilor Annei Frank. Necunoscînd şi necuprinzînd acordurile grandioase ale luptei antifasciste, jurnalul fetei din Amsterdam a străbătut lumea datorită exclusiv intensităţii majore a întrebărilor sale răscolitoare. Anna Frank trăieşte din plin chinurile unei persecuţii care i se pare a fi de neînţeles. Ea contemplă consternată lumea fără să poată pricepe de ce izbucnesc războaiele, de unde vin animozităţile, care este izvorul urii năprasnice care se apropie de tinereţea ei, zi de zi, cu paşi de şacal. Patetismul temei tragice se amplifică de astă dată datorită caracterului specific al persecuţiilor antisemite. Dezlănţuirea prigoanei ucigaşe împotriva unei categorii de oameni atît de diverşi, peste considerente de clasă, peste contradicţiile ştiute, înţelese ale mecanismului societăţii burgheze, o derutează pe şcolăriţa înamorată de patinaj, căreia i se interzice subit dreptul la soarele primăverii. Explicaţia ştiinţifică a antisemitismului ca diversiune mirşavă, naţionalistă, este cu desăvîrşire ignorată de fiica nefericită a blajinului negustor Frank. Nedreptăţită în virtutea unei discriminări de nepriceput, Anna Frank judecă lumea în lumina destinului său dramatic şi se zbate între speranţă şi deznădejde, bizuindu-se exclusiv pe avîntul său nativ către viaţă şi omenie.

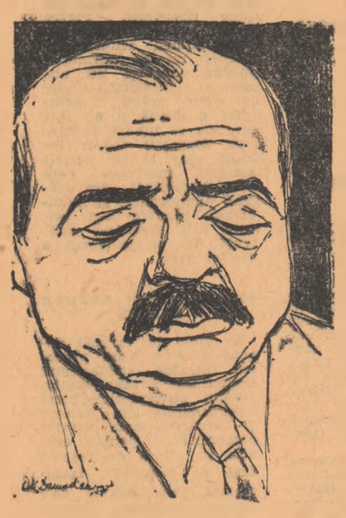

Domnul Van Daan
(BENNO POPLIKER)

Judecată ca transcriere scenică a unui document omenesc, piesa semnată de Frances Goodrich şi Albert Hackett, ridică — desigur — problema limitelor dintre artă şi realitatea neprelucrată, între creaţia inspirată şi relatarea faptelor brute. Caracterul crud, neobişnuit de violent al piesei frizează nu o dată naturalismul. Să fie, aşadar, piesa închinată jurnalului Annei Frank „o felie de viaţă", înfăţişată ca atare publicului, şi păstrînd ca armă principală savoarea ciocnirilor pasionale nude, care fac apel stăruitor şi exclusiv la memoria afectivă a spectatorului? Mărturisim că ne este greu să răspundem categoric unei asemenea întrebări. Sîntem prea aproape de miezul dramei dezlănţuite de fascism, amintirea anilor negri nu s-a stins încă şi ni se pare dificilă sau cel puţin îndoielnică analiza severă şi nepărtinitoare a emoţiei care ne-a stăpînit tot timpul spectacolului. Totuşi impresia noastră este că ne aflăm, mai curînd, în faţa unei inteligente prelucrări teatrale a unui caiet de mărturisiri, care a păşit singur, cu inocenţă, pe tărîmul magic al artei. Anna Frank va fi săvîrşit în primul rînd opera de selecţie a faptelor şi simţămintelor, dovedind o sensibilitate neobişnuită şi o maturitate excepţională, care trebuie puse în legătură cu condiţiile în care a fost alcătuit jurnalul. Farmecul însemnărilor Annei Frank, forţa lor remarcabilă stau desigur în sublinierea permanentă a vitalităţii eroilor, în comentariul savuros al comportării oamenilor din jurul său. „Jurnalul Annei Frank" face parte din familia acelor opere ale literaturii în care lumea este descoperită cu privirile proaspete, avide, şi totodată de o particulară intransigenţă proprie copiilor sau adolescenţilor. Dramaturgii au mers consecvent pe această linie, revelînd publicului nu o trupă amorfă de oameni timoraţi, ci o seamă de caractere supuse unui examen analitic deosebit de minuţios. Respectînd legile nescrise ale dramei şi aflîndu-se în faţa unui material de o intensitate excepţională, autorii au utilizat un puternic catalizator dramatic, descoperit — desigur — chiar în paginile jurnalului Annei. Astfel, claustrate prin forţa lucrurilor, într-un pod, cele opt figuri ale dramei sînt urmărite evoluînd în umbra fricii. Sentimentul de teamă neputincioasă domină acţiunea piesei, revelînd trăsăturile morale ale personajelor. Investigaţia psihologică se desfăşoară în adîncime — paralel cu creşterea tensiunii nervoase. Pericolul unei iminente arestări (echivalînd aproape cu o condamnare la moarte) înlătură — tablou după tablou — falsele aparenţe, ipocrizia, bunele maniere. Ascunşi în acelaşi precar adăpost, familiile Frank şi Van Daan ca şi dentistul Dussel trăiesc împreună, timp de doi ani, groaza şi mizeriile la care-i osîndeşte fascismul. Autorii piesei au fost, neîndoielnic, tentaţi tocmai de condiţiile acestei izolări de necrezut a unui grup de oameni, obligaţi să-şi continuie viaţa ascunşi. Agăţaţi de crengile unui copac fantomatic, în mijlocul valurilor furioase ale unei mări cu ape reci şi prăpăstioase, eroii piesei sînt siliţi să răspundă unor grave probleme de conştiinţă. Anna Frank înregistrează sever în jurnalul său aceste răspunsuri şi eliberează implicit certificate morale.

Potenţialul emoţional al piesei este alimentat continuu, tocmai de contrastul între mişcarea cotidiană, obişnuită a personajelor care repetă gesturi, obiceiuri sau controverse dinainte de furtună şi undele înfiorate ale spaimei care veghează cu ochi de gheaţă această agitaţie. Aparent nu s-a schimbat mare lucru în viaţa familiilor Frank şi Van Daan. Bătrînul Frank pare a se afla într-un binemeritat concediu de odihnă. El dă lecţii de algebră fiicelor sale şi discută politică cu dentistul Dussel. D-na Van Daan se laudă cu adoratorii săi din tinereţe. Dussel îşi apără tabieturile de celibatar înveterat. Anna şi Peter se îndrăgostesc şi se îmbată de aroma primului sărut. D-na Frank rezolvă complicate probleme de bucătărie, în vreme ce tînăra generaţie este viu alarmată de dispariţia motanului Muşi. Dar totul, pînă la cel mai neînsemnat gest, este apăsat şi deformat de prezenţa teribilă a fascismului. Atmosfera irespirabilă a unei lumi în care domneşte bunul plac şi în care vînătoarea de oameni este la mare cinste, a pătruns dincolo de lacătele adăpostului temerar, otrăvind lent dar sigur viaţa acestor fugari hăituiţi. Ceea ce cutremură spectatorul este tocmai deslişirea amprentei ucigătoare a prigoanei, în replicile cele mai banale, în mişcările cele mai stereotipe. Dincolo de liniştea cu care Frank comunică programul zilnic se ghiceşte o amărăciune fără de margini, iar în veselia precară a unei mese tradiţionale de sărbătoare străbat fiorii neliniştii. Dragostea Annei chiar, creşte ca o plantă lipsită de aer, întreţinută exclusiv din seva visurilor unei tinereţi maturizate precoce.

Eroii piesei trăiesc cu o asemenea intensitate dramatismul situaţiei, încît pentru spectator devine din ce în ce mai limpede că refugiindu-se pentru a-şi salva viaţa, locatarii podului trăiesc penibil nu numai din cauza spaimei, dar — cel puţin într-o măsură egală — din pricina ruperii lor totale de viaţa oraşului, de suflul unei largi colectivităţi umane. Afară, dincolo de uşa zăvorîtă, pîndeşte moartea, dar tot acolo este şi viaţa, viaţa adevărată cu oameni care merg grăbiţi pe străzi, cu lumină şi cu zîmbete, cu zgomote şi cu tăceri neaşteptate. Este evident că Miep şi domnul Kraler, cei doi salvatori care-i vizitează regulat pe ostracizaţi, nu stîrnesc bucurie numai pentru că aduc alimente şi ţigări. Ei apar ca emisari ai omenirii întregi, mirosind a aer proaspăt şi a viaţă adevărată. Tortul pe care Miep îl aduce de Anul Nou este devorat cu pasiunea degustării fructului oprit, dulceaţa sa vorbind despre viaţa care a fost şi despre cea care va veni. Iată de ce finalul propriu-zis al dramei, arestarea fugarilor, se produce ca o nenorocire firească şi nu răsună mai dureros ca anii petrecuţi în spaimă şi renunţări.

Este „Jurnalul Annei Frank" o operă dramatică care va rămîne? Meritul cel mai de seamă al autorilor piesei stă în faptul că au ştiut să descopere şi să transmită în unităţi scenice viabile, tăria dulce şi amară a însemnărilor unei fete care a iubit imens viaţa în anii cruzi care au împins-o spre moarte ,odată cu alte victime ale bestialităţii naziste. Limba aspră, neînflorită a dramei nu scade valoarea mesajului său. De fapt, F. Goodrich şi A. Hackett au realizat o severă şi, în acelaşi timp, o subtilă traducere a textului Annei Frank, tălmăcindu-i gîndurile şi judecăţile într-un limbaj teatral expresiv. Alegînd formula momentelor dramatice care surprind în secvenţe scurte caracterele oamenilor şi sensul ideilor, autorii au aplicat cu succes experienţa cea mai recentă a dramei realiste, desfăşurînd sub aparenţe epice o aparatură dramatică puternică dar discretă. Este posibil ca numele autorilor acestei dramatizări să nu se ilustreze excepţional în literatura timpului nostru. „Jurnalul Annei Frank" va rămîne însă unul dintre documentele dramatice remarcabile ale vremii noastre. De la înălţimea scenei, el povesteşte pasionant şi cu sublinieri de o profunzime neobişnuită una dintre cele mai urîte poveşti adevărate din întreaga istorie a omenirii. Cine a întîlnit zîmbetul încrezător al Annei Frank şi l-a urmărit cum se stinge treptat sub povara unui destin absurd, nu va ierta niciodată şi nu va permite nimănui să uite ce fel de reptilă veninoasă şi ucigătoare este naţionalismul, sub toate formele sale.

★

„Jurnalul Annei Frank" poate ajunge la public pe mai multe căi. Nu este greu să realizezi un spectacol de succes cu un material atît de emoţionant. Cel mai simplu lucru putea fi obţinerea unei versiuni scenice care să mizeze pe „efectele tari" ale piesei, şi care să valorifice la extrem virtuţile sale lacrimogene. Teatrul Evreiesc de Stat a ales însă calea cea mai dificilă. Regia (George Teodorescu) şi interpreţii au convenit să pronunţe sensurile dramei într-un climat sobru, în care cel mai mic gest, cea mai scăzută şoaptă, îşi evidenţiază semnificaţia. Spectacolul se caracterizează prin extrema naturaleţe a jocului, marcată chiar de un oarecare exces. Apare limpede că regia a intenţionat să dea spectacolului un caracter de document viu, subliniind pe toate căile autenticitatea cît mai deplină a întîmplărilor. Dar în atmosferă, în jocul actorilor, în tăcerea care amplifică puternic fiecare zgomot de pe stradă (sau soneria telefonului din apartamentul de jos) se ghiceşte frămîntarea interioară a personajelor. Excepţională este, în acest sens, comportarea bătrînului Frank, în interpretarea lui Samuel Fischler, care creează o figură de mare frumuseţe morală, vorbind rar şi zîmbind pal, disimulînd parcă neîncetat tăria de caracter a personajului. Tumultul sufletesc al eroilor izbucneşte rar dar atunci în crize violente, pe care spectacolul le-a tratat în acelaşi stil crud, direct. Actriţa Heni Lewis-Rieber a realizat o asemenea covîrşitoare izbucnire în scena descoperirii furtului de cartofi. Interpreta a rostit la o asemenea temperatură rechizitoriul său aspru adresat lui Van Daan, încît, amintind intransigenţa marilor figuri tragice ale antichităţii, diatriba sa a depăşit simţitor, ca obiectiv, pe nestăpînitul şi lacomul tovarăş de adăpost.

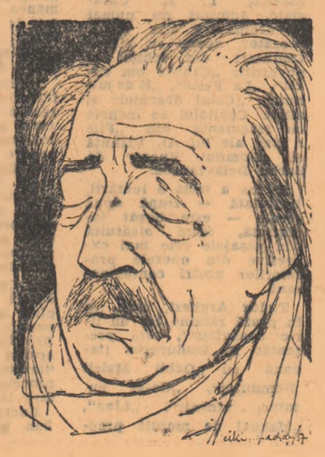

Domnul Frank
(SAMUEL FISCHLER)

Purtate în zestrea actorilor de teatru idiş, nu o dată au apărut în spectacol imagini care amintesc de vechea tradiţie a strălucitei trupe din Vilna. Tabloul sărbătorii luminărelelor, de pildă, şi mai ales finalul acestuia, în care cîntecul sărbătoresc este reluat întretăiat de zvîcnirile spaimei, intervine pe neaşteptate, broderie sentimentală de mare efect, în limbajul sobru al spectacolului. Asemenea intervenţii nu supără însă. Deşi, de altă natură, ele nu tulbură şi nu spălăcesc culorile naturale ale povestirii dramatice. Spectacolul cu „Jurnalul Annei Frank" oferă, desigur, noi soluţii îmbinării stilului tradiţional al teatrului evreiesc cu cerinţele noilor drame, de o factură deloc romanţioasă.

Relatînd despre „Jurnalul Annei Frank", s-ar fi cuvenit să începem cu lauda interpretei principale. Cititorii trebuie să afle că la Teatrul Evreiesc de Stat poate fi întîlnită o Anna Frank tulburătoare printr-un tainic amestec de suavitate şi pasiune clocotitoare. Lia König-Stolper a parcurs, într-o evoluţie impresionantă, cei doi ani de recluziune ai Annei. Fata zglobie din primele tablouri a căpătat pe nesimţite privirile neliniştite ale adolescentei. Cu totul remarcabil este faptul că după fragmentele din jurnalul Annei, citite la megafon în pauze, fragmente care subliniază cîte o nouă etapă din viaţa eroinei, spectatorul găseşte pe scenă, la ridicarea cortinei, imaginea întreagă a autoarei jurnalului, imagine legată de excelenta tălmăcire scenică a accentelor surprinse în rîndurile din jurnal. Cuvinte de laudă se cuvin şi altor interpreţi: Benno Popliker (Van Daan), Sonia Gurman (D-na Van Daan) ca şi lui Willi Becker (Dussel) pe care l-am fi dorit, însă, mai puţin crispat.

Anna Frank
(LIA KÖNIG-STOLPER)

Decorul unic al piesei (realizat de Adina Reich şi Dan Nemţeanu) a dăruit spectatorului o continuă viziune de ansamblu a micii colonii. Situarea uşii principale în prim plan, dar totodată în afara decorului, adînceşte ideea izolării totale a eroilor şi reliefează funcţia de punte către viaţa din afară, a scării care coboară spre etajele inferioare.

La Teatrul Evreiesc de Stat, Anna Frank îşi trăieşte de două sau de trei ori pe săptămînă, în numai trei ceasuri, zbuciumul ultimilor săi ani de viaţă. În privirea luminoasă, senină a interpretei, aşa cum ne apare cu deosebire în clipele care preced arestarea, se formulează întregul mesaj al piesei, transcris cu cerneală în paginile jurnalului: „eu stăruI să cred că binele va învinge şi această cruzime va lua sfîrşit şi că pacea şi liniştea vor domni din nou pe pămînt", dar acest lucru nu va fi posibil dacă „întreaga omenire, fără nici o excepţie nu va fi supusă unei schimbări radicale".

V. Mîndra

Desene de CIK DAMADIAN

LAUREAȚI AI PREMIULUI LENIN

„PĂDUREA RUSEASCĂ"

Vorbind despre o lume și despre probleme care ne-au devenit familiare, cărțile lui Leonov păstrează întotdeauna un element de surpriză pentru cititor, prin felul original și profund în care sînt scrise. Timp de treizeci de ani evoluția scriitorului a continuat liniară, îmbogățindu-se treptat și coborînd mai în adîncul înțelegerii vieții. Fiecare roman al său poate ascunde explorări neașteptate, argumente nebănuite, concluzii pline de forță, toate îndreptate spre lauda frumuseții vieții atotbiruitoare. Primul său roman de succes, Soti era o carte a șantierelor pe care se construiește lumea nouă, dar în același timp și una a pătrunderii contemporaneității pe vastele și pustiile întinderi ale pădurilor. Ceea ce impresiona era dragostea oamenilor pentru o natură la început vrăjmașă, dar care poate fi supusă și folosită. Mai tîrziu, scriitorul a dezvoltat un ascuțit sentiment al vieții noi, perceptibil în construcția operelor sale, în concepția sa despre om și soarta sa pe lume. „Pădurea rusească", ultimul său roman, impresionantă sinteză a unei vieți de experiență literară, este scris cu același simț al unei arhitectonici asemănătoare cu viața, în care o poveste o afli în fragmente de la cei care au trăit-o. izbutind abia la sfîrșit să o reconstitui pe de-a-ntregul. Povestea eroilor, — a savantului Vihrov și a veșnicului său adversar Grațianski, a Lenocikăi sau a Poliei ni se dezvăluie treptat; ca și arborii, oamenii au rădăcini adînci în trecut; curajul, zîmbetul sau tristețea, lașitatea sau tenacitatea de azi au vechi puncte de plecare și cauze, ascunse în sufletul oamenilor. Pentru că nu este nimic întîmplător, ca să înțeleagă epoca sa și oamenii ei, scriitorul începe cercetarea realității ruse cu mulți ani în urmă, în vremea culegerii primelor impresii și a plămădirii caracterelor. Personajele principale sînt puține, ca într-o dramă foarte concentrată, deși romanul este voluminos, de aproape 800 pagini. Extensiunea este înlocuită cu analiza în profunzime, făcută prin dezvăluirea fără grabă a mecanismelor psihologice. O parte din atracția cărții stă tocmai în această pătrundere lentă în sufletul personajelor. Vihrov este mai puțin o enigmă, în el citești clar; pasiunea lui pentru pădure, perseverența cu care duce, împotriva tuturor greutăților, lupta pentru apărarea ei. dragostea blîndă pentru soția sa sînt sentimente durabile, făcute dintr-un material pe care vremea nu-l uzează. El nu ascunde alte adîncuri decît acelea ale cinstei, ale hotărîrii tenace, ale delicateței sufletești sau ale simplității. Prin opoziție, adversarul său, Grațianski, omul care se ridică pe seama colegului pe care îl critică distructiv, cu intenție necinstită, — este un dedal psihologic. Purtați pe căile sale întortochiate, vom ajunge să înțelegem cum se pot transforma în dușmănie pentru viața nouă, pentru adevăr, pentru problemele luminoase ale științei, trăsături aparent nu foarte nocive ca egoismul, orgoliul, ambiția stearpă. Lumina cade treptat asupra lui Grațianski, sau uneori sub impresia unui amănunt. Omul care nu găsește în el nici o coardă care să vibreze pentru o femeie care l-a iubit o viață întreagă, umbra jalnică și tremurătoare a nopților de bombardament, temutul polemist și critic care

n-a scris o singură operă originală, călător inutil printr-o lume măreață, este un biet egoist, un om care nu s-a iubit decît pe sine, și nici aceasta cu patimă sau cu curaj. Meschinul, josnicul, dragostea pentru un minuscul confort salvat și ascuns de ceilalți într-o epocă de ciocniri uriașe se vor cristaliza mai tîrziu în trădări, și toate acestea vor deveni atribute nu numai ale personajului singur, ci ale tuturor oamenilor pe care el îi reprezintă. Lumea lui Leonov este însă populată de altfel de personaje. Mica orfană crescută la conacul Sapeghinilor, devenită apoi soția lui Vihrov, se azvîrlă în viață, nu pentru a răscumpăra vreun păcat, ci pentru a găsi, prin truda istovitoare a mîinilor ei, sensul existenței. Polia, fiica lui Vihrov și a Elenei, crescută în idealurile tineretului sovietic, e însetată de învățătură, palpitînd de emoții simple, căutînd avidă adevărul și crezînd cu tărie în existența acestuia, naivă și încrezătoare, dar cu o nebănuită știință a vieții mereu îmbogățită. Iată principalele personaje ale dramei. Opoziția Vihrov — Grațianski este subtilă, avînd semnificația acelela dintre pozitiv și negativ, sau dintre un principiu constructiv și contrariul său; neliniștea Elenei nu este decît căutarea drumului; Polia are caractere ale întregului tineret sovietic. Scriitorul poate sugera complexitatea prin cîteva personaje. Oamenii lui Leonov vorbesc mai dens și mai profund decît în realitate, și însuși stilul său te silește să reflectezi și să le cîntărești cuvintele, să le cauți înțelesul. Rostind o înverșunată condamnare a tot ceea ce nu este compatibil cu viața nouă, a tot ceea ce reprezintă fenomen învechit, chiar dacă aparent durabil, Leonov a făcut-o în apărarea elementelor esențiale ale vieții. Tocmai gruparea acestor elemente. revenirea lor ca o temă simfonică, face din „Pădurea rusească" un vast poem al contemporaneității, scris pe fundalul nesfîrșitelor păduri rusești. Leonov este un cîntăreț al pădurilor, așa cum Șolohov este unul al stepelor, și dragostea lui pentru natură răzbește puternic chiar într-o carte care se petrece între zidurile orașelor și ai cărei eroi sînt profesori, studenți, ostași. Îmbinarea poeziei simple cu dezbaterea făcută la un înalt nivel al unor probleme complexe ale științei, analiza psihologică amănunțită alături de tabloul viu al societății, dozarea amestecului între problemele individului și cele ale poporului, sînt făcute cu arta neegalată a scriitorului uman, călăuzit de o caldă și pătrunzătoare înțelegere a tuturor frumuseților.

Există desigur o filozofie a cărții, aceea a încrederii în victoria a tot ce este viu și adevărat în om. Poate pentru asta personajele trăiesc deznodămîntul propriei drame în zilele furtunoase ale bătăliei din fața Moscovei, în iarna anului 1941, cînd frămîntările individului ar fi putut trece pe al doilea plan. Leonov știe însă că și atunci cînd făuresc istoria, oamenii nu fac de fapt decît să-și trăiască propria viață, și subliniază în felul acesta încă o dată strînsa relație dintre o realitate grandioasă și incandescența sufletului omenesc, legătura de nedesfăcut între adevărul general uman și adevărurile fiecăruia dintre eroii săi drepți, cinstiți, curajoși.

Horia Stancu

Primăvară și cărți romînești la Paris

Corespondență telefonică

Paris, luni, 6 mai.

La Paris e primăvară. Lumină aurie, molcomă, nori albi, aer rece ca la noi în martie. Castanii din grădinile Tuileries sînt încărcați cu ciorchini de flori. Dar azi dimineață au căzut fulgi de zăpadă. Pe străzile Parisului gonesc, se îngrămădesc, se ciocnesc, se grăbesc, sînt amendate de polițiști, sînt conduse de bărbați, de femei, de băiețandri, două milioane de automobile. Intr-o sală a muzeului Luvru, Bacchus al lui Leonardo da Vinci, pe jumătate gol, surîde enigmatic la două englezoaice cu ochelari și cu dinți proeminenți. In alt pavilion al Luvrului expune sculptură din tinichea și pictură abstractă, tînăra generație. Pictorul Bernard Buffet, după ani îndelungi de mizerie, are acum un castel și două mașini; dar tablourile lui continuă să inspire spectatorului o tristețe îngrozitoare, deznădăjduită. Un confrate de-al său, se spune că și mai talentat, care nu a mai putut aștepta succesul, s-a aruncat pe fereastră, de la etajul al șaselea. In ziarul „Paris Dimanche" scrie că „romanticul Alfred de Musset a suscitat acum o sută de ani tot atîtea victime ca James Dean", un tînăr actor american de cinema, care bea prea mult whisky și conducea prea repede, astfel că a murit într-un accident de automobil. „Le Figaro Littéraire" se întreabă dacă poemele lui Musset mai sînt citite. Pe stradă, sub platanii de pe cheiurile Senei, tinerele perechi se sărută, pictori cu pipă, beretă bască și șal la gît pictează Sena și vechile case de pe cheiuri, studenți albi, galbeni și negri umplu străzile Cartierului Latin. Cărțile sînt foarte scumpe, dar Molière și Racine, ca și franceza curată și bine pronunțată, domnesc încă la Comedia Franceză, unde l-am văzut în „Regina moartă" de Henry de Montherlant, pe marele Yonnel, născut la două mii cinci sute de kilometri de Paris, în Romînia. Delegația noastră e primită curtenitor și prietenește. Expoziția cărții romînești a avut un real succes; traducerea sonetelor Louisei Labé de către Veronica Porumbacu și prezentarea grafică a poemelor lui Villon au trezit interes și simpatie. Azi după amiază se dezvelesc două busturi ale lui Enescu, unul la Conservator, altul la muzeul Operei. Diseară, Demostene Botez va asista la o reuniune a tinerilor poeți. Mîine, marți, academicianul Mihail Ralea, Demostene Botez și cu mine îl vom vizita pe bătrînul și marele scriitor Georges Duhamel. Mîine după amiază, șeful delegației, acad. Mihail Ralea, împreună cu ministrul R.P.R. la Paris, Mircea Bălănescu, vor fi primiți de ministrul Afacerilor Străine, domnul Christian Pineau. Poimîine îl vom vizita pe scriitorul Vercors, iar joi are loc un dejun pe care sindicatul editorilor îl oferă tovarășului Constantin Prisnea, președintele Consiliului Superior al Editurilor din R.P.R., și subsemnatului (ca director al Editurii E.S.P.L.A.). Se stabilesc contacte cu scriitorii francezi și cu casele de editură. Lucrările delegației au depășit faza preliminariilor, spre a intra în miezul problemelor. Cititorii Gazetei vor fi ținuți la curent cu progresele lucrărilor, ca și cu progresele primăverii la Paris.

Petru Dumitriu

Săptămîna

MISTER NIXON DESCOPERA AFRICA

Puțin cunoscută pînă în secolul al 19-lea, Africa a trezit curiozitatea unor călători vestiți cum au fost Livingstone, Stanley, Wissmann, care au străbătut triunghiulara insulă de la un ocean la celălalt.

Însuflețite de o pasiune care cu greu poate fi considerată geografică, vechile puteri coloniale: Anglia, Franța, Italia, Belgia, au descoperit aurul și diamantul din Transvaal, cuprul din Congo și Rhodesia, fosfații din Tunis și Maroc, măslinul din Africa de Nord, bumbacul din Sudan, radiumul din Congo.

Continentul african, de 3 ori mai mare ca Europa, adăpostea însă o mină de aur teribil de bogată, neexploatată niciodată pînă atunci: cei 200 de milioane de negri, berberi, arabi, boșimani, hotentoți și malgași, alcătuind rase umane vrednice de dispreț și de privilegiul de a intra în sclavia civilizatorilor albi.

Singurii netulburați în îndeletnicirile lor au rămas rinocerii, hipopotamii, elefanții, leii, leoparzii, panterele, șacalii, șerpii și crocodilii Africii.

Despre asemenea lucruri se pare că n-a auzit pînă în zilele noastre un cunoscut om politic american cum este mister Nixon.

Am fi naivi dacă i-am reproșa indiferența față de continente îndepărtate: unor senatori sau generali de dincolo de ocean nu le este instinctivă erudiția pe măsura în care le este instinctiv spiritul de afaceri și e foarte firesc ca Romînia să fie plasată în zona strategică a Mediteranei iar Africa să nu existe pur și simplu.

Conferința de la Bandung, unde au participat țări cu o populație care întrece jumătate din populația întregului glob, a fost mult timp ignorată de conducătorii S.U.A. Se pare că în capul lor circula următorul silogism: în economie 0 + 0 = 0, state slab dezvoltate + state slab dezvoltate = o asociație slab dezvoltată, deci conferința de la Bandung = 0.

Cum silogismele n-au cîteodată vreo contingență cu lumea reală, vîntul aspru care a aprins flăcările revoluțiilor naționale în multe din fostele țări coloniale, a trezit la realitate pe unii domni visători. O serie de țări din Africa: Egiptul, Algeria, Tunisul, Marocul și de curînd Ghana, nu se mai împacă cu situația de țări slab dezvoltate și aspiră la egalitate cu toate națiunile. La O.N.U. există un puternic grup de țări afro-asiatice care nu participă la exercițiile de gimnastică impuse de mașina de vot americană. Există primejdia ca și boșimanii și hotentoții să se molipsească din exemplul vecinilor continentali arabi și berberi și să dorească libertatea.

Era greu, într-adevăr, în asemenea condiții, să continui să disprețuiești geografia. Și, așa, domnul vicepreședinte al Statelor Unite a descoperit la Washington, fără mare efort, că pe lume există Africa.

Cu o viteză caracteristică mijloacelor moderne de locomoție pe care ar fi invidiat-o Cristofor Columb, mister Nixon a străbătut într-un timp record Marocul, Ghana, Liberia, Uganda, Sudanul, Libia, Tunisul. S-au minunat popoarele africane că pentru prima dată în istoria lor sînt călcate de piciorul unui conducător de stat american.

Mai mult s-a minunat însuși domnul Nixon, care, cuprins de mirajul junglei africane, a descoperit că aici e ultima „regiune verde" din lume. El și-a frecat cu mulțumire mîinile sale de om de afaceri la gîndul că „potențialul acestui continent este extraordinar de mare, iar resursele sale naturale sînt încă slab exploatate". Bineînțeles că în convorbirile pe care le-a avut cu conducătorii diverselor state din Africa, domnul Nixon a rostit puternice tirade anticolonialiste, care nu puteau decît să cutremure de plăcere pe colegii săi din Downing-Street și Champs Elysées la gîndul că aliatul lor le rezervă în Africa aceeași soartă pe care au avut-o în Asia.

Bănuim că tiradele n-au fost prea elocvente, pentru că la înapoierea sa în S.U.A., în raportul pe care l-a elaborat, domnul Nixon are o mențiune autocritică cînd subliniază că prestigiul S.U.A. în Africa depinde „de felul în care noi o să știm să convingem aceste popoare că nu ne preocupă altceva decît independența lor, dezvoltarea lor economică și respectul suveranității lor naționale — lucruri la care țin aproape în chip religios".

Politica S.U.A. este prea grăitoare pentru ca dl. Nixon să-și piardă orice speranță. Ajutorul inspirat acordat Iordaniei, imparțialitatea manifestată față de Guatemala, neamestecul în treburile Chinei și Taivanului, grija față de odihna la bătrînețe a lui Mossadik în Iran, plimbarea calmă, plină de bune intenții, a flotei a 6-a în Mediterana, binecunoscuta simpatie cu care sînt înconjurați negrii americani, vor mișca profund inimile negrilor africani.

Cu sau fără voia sa, domnul Nixon va intra în istorie sub numele de Nixon Africanul. Spre deosebire de navigatorul Cristofor Columb care, datorită regelui Ferdinand al Spaniei, și-a sfîrșit zilele în mizerie pentru că a sprijinit pe indieni în lupta împotriva spaniolilor, sîntem siguri că Wall-Streetul nu-l va suspecta pe vicepreședintele S.U.A. de simpatie față de ideea suveranității Africii și, drept răsplată pentru glorioasa sa călătorie, îi va asigura scaunul de președinte al S.U.A.

Ion Mihăileanu

THEUN DE VRIES

Binecunoscutul scriitor olandez Theun de Vries a împlinit cincizeci de ani. Foarte mulți cititori de pe glob îl cunosc și-l prețuiesc, pentru că scriitorul și-a dăruit mulțimilor omenești, celor simpli, talentul și puterea sa de muncă.

Născut în 1907, într-un cătun din nordul Olandei, a dat piept cu greutățile vieții de la șaptesprezece ani, îndată ce sfîrșise liceul. Un an după aceea publică o culegere de folclor adunată de el, iar în 1927 se face cunoscut prin întîiul volum propriu, de versuri („Intoarcere"), în genere triste, răspunzînd ca prim ecou durerilor pe care le-a surprins în jurul său încă din adolescență.

Pe la mijlocul celui de-al patrulea deceniu al secolului, Theun de Vries își află drumul adevărat și

devine luptător în rîndurile Partidului Comunist Olandez.

Acum scrie romane. Rînd pe rînd îi impun publicului romanele „Rembrandt", „Eroica" (1934), „Pămînt vitreg" (1936).

Călit, scriitorul nu și-a pierdut cumpătul nici sub teroarea fascistă, ci a luptat și mai dîrz în rîndurile Rezistenței olandeze, redactînd în ilegalitate ziarul progresist „Catedra liberă". Arestat în 1944 de hitleriști și băgat într-un lagăr, a izbutit să scape și să-și reia activitatea antifascistă.

După război, scrie intens, și pentru culegerea de nuvele inspirate din mișcarea de Rezistență, „Sub cizmă" (1945) i se acordă premiul național. Apar apoi: „O stafie cutreieră Europa", inspirat din anul revoluționar 1848, „Anna Kasparij sau nostalgia", „Boier printre oameni", „Cîntec de nuntă pentru Swaantje" (acestea trei făcînd parte din ciclul „Fuga timpului") și, în sfîrșit, „Fata cu părul bălai".

În curînd, cititorii romîni vor putea citi romanul „O stafie cutreieră Europa", a cărui traducere se află sub tipar la E.S.P.L.A.

P. I.

SON ALTESSE—adresant necunoscut

Scrisoare deschisă unui vameș spaniol

Stimate domnule vameș, senior aduanero, — prietenul meu poștașul mi-a încredințat o scrisoare trimisă de dvs. la 13 martie 1957 unui adresant necunoscut, salido sin dejar la habilidad, parti sans laisser d'adresse, *plecat fără să-și fi lăsat noua adresă la vechiul domiciliu. Îngăduiți-mi deci să vă răspund eu, dar abordîndu-vă la modul epistolar prin gazetă și nu prin poștă; socot că răspunsul meu vă va parveni mult mai repede prin presa romînă decît prin cenzura poștală spaniolă.*

Am înțeles sensul misivei dvs. Îi scrieți Alteței Sale Regale Prințului Nicolae, la Palatul Snagov, în Romînia, atrăgîndu-i respectuos atenția că: 1) ați constatat intrarea pe teritoriul spaniol a mașinii proprietatea domniei sale și condusă de d-sa; 2) pentru o cauză care o ignorați, nu s-a putut înregistra ieșirea ei; 3) dacă prin urmare a fost importată, *trebuie plătită taxa cuvenită; dacă a fost* reexportată, *trebuie prezentat un certificat doveditor; 4) insistați ca această afacere să fie reglată în timpul cel mai scurt și-i adresați Alteței Sale cele mai distinse salutări, E exact, nu?*

Dar vai, domnule vameș, deși e o simplă scrisoare oficială aridă, redactată în termeni birocratici, vă rog să mă credeți că la lectura ei sufletul meu a fost copleșit de duioșie. Este sentimentul pe care l-am încercat întotdeauna în fața spectacolului grandioasei inocențe omenești. Alătur cazul dumneavoastră purului Acteon, mîncat de cîinii răutăcioasei Diane în codrii Helladei, sfintei Genoveva de Brabant reprezentînd triumful nevinovăției în fața fiarelor pădurilor germanice și lui Petrache Lupu de la Maglavit care-a văzut cu ochii ce nu putuse rosti cu gura. De ce vă legănați oare atît de politicos între cele două alternative la fel de imposibile? Doar e foarte simplu: Alteța Sa a intrat cu mașina în Spania fără să plătească vamă pentru ea. În spaniolă, asta se numește estafa; *în limba romînă cuvîntul ar supăra augustele urechi ale estafadorului, de aceea nu putem să-l rostim decît între paranteze: (escrocherie). Poate că în splendida dumneavoastră inocență veți fi înclinat să vă îndoiți de această ipoteză. Însă în tovărășia mașinii, persoana în chestiune a trăit și alte asemenea palpitante momente pentru care stau mărturie actele aflate într-o anumită arhivă: Alteța Sa Regală Prințul Nicolae al Romîniei urmărit pentru furt automobilistic. Alteța Sa Regală Prințul Nicolae amenințat cu sechestru pentru sustragere de la fisc în ceea ce privește impozitul pe proprietatea mașinilor. Alteța Sa Regală Prințul, accidentat din cauză că s-a suit la volan în stare de ebrietate. Aventura Alteței Sale Regale care a răpit cu automobilul fiica minoră a unui înalt demnitar, violînd-o în afara Bucureștiului. Sosit cu mașina la Peleș într-o stare de extremă nervozitate, Alteța Sa a tras cu revolverul în Ilustrul Său Frate, rănindu-și Suverana Mamă. Nu vreau să mai înșir numeroasele și mult mai puțin ilustrele isprăvi ale Alteței în calitate de as al volanului, cum ar fi frîngerea coloanei vertebrale la un număr apreciabil de porcine, hăcuirea picioarelor de cavaline, decapitarea de galinacee și păsări de apă, împuținarea faunei de cîini și pisici rurale pe o rază apreciabilă în jurul Capitalei, precum și a tuturor reședințelor regale.*

Credeți oare că pentru toate aceste mici și pentru nenumărate alte mari potlogării a plătit vreodată, fie în țară, fie în străinătate? Nu, domnule vameș, nu. L-au scăpat blazonul și rudele, metresele și banii, și — de ce nu i-am acorda Cezarului ce i se cuvine? — de la un moment dat încolo, însăși dexteritatea de infractor perpetuu — calitate pe care a dobîndit-o alături de însemnele heraldice, așa cum noi, oamenii simpli, o căpătam pe aceea de pieton alături de certificatul de naștere. Înduioșat de buna dumneavoastră credință, nu mă pot opri totuși a-mi exprima convingerea că vistieria statului spaniol nu va îngloba în vecii vecilor vreo taxă plătită de Ilustrul Aventurier Regal.

Presupun, firește, că m-ați putea bănui de o patimă particulară, așa cum, într-o anecdotă cunoscută, un bîlbîit respins la examenul de crainici pentru radio se plîngea prietenilor că nu l-au trecut din cauză că i-au suspectat convingerile politice. În cazul acesta aș vrea să vă pun în față, ca un crud adevăr, ultima escrocherie a Alteței Sale, căreia i-ați căzut nevinovată jertfă însuși domnia voastră. Ilustrul Borfaș v-a declarat drept cea din urmă adresă a sa Palatul Snagov — Romînia. Aici i-ați trimis scrisoarea și pretențiile. Duioșia mea pentru monumentala dumneavoastră inocență nu mai cunoaște margini, ea se revarsă din sufletul meu și atinge Pirineii; acolo, unde vă duceți viața poate într-o scorbură sau într-un fund de prăpastie, într-o grotă terțiară sau într-un crater de vulcan stins, îmbrăcat în piei, consumînd carne originală și plante crude, ca o piesă vie de muzeu al omului. N-a ajuns pînă la dumneavoastră, de nouă ani încoace știrea abolirii monarhiei în Romînia; nici măcar aceea a vastei acțiuni de deratizare și deparazitare a fostelor palate regale, afectate acum unor scopuri civilizate; nici faptul că, fugit cu automobilul din țara care i-a dat drept de baștină numai asupra numelui de botez, Prințul Nicolae e astăzi un simplu aventurier, zornăindu-și tinichelele princiare prin colburile Europei; nici faptul că „prinț" îi mai spun doar în deridere patroanele de lupanare, contrabandiștii din Andorra și un singur crupier bătrîn transferat de la Sinaia la Monte Carlo înainte de primul război mondial...

Pe lîngă naivitatea dvs. pură, domnule vameș, escrocheria prințului e insignifiantă. Raporturile se schimbă, semnificațiile de asemeni; el, alături de dumneavoastră, e ca o potîrniche lîngă o acvilă regală. Sînteți grandios; iar pentru mine, gazetar, de două ori, pentru că reprezentați totodată și produsul uluitor al informațiilor presei spaniole de astăzi.

Ca semn al unei duble admirații, încuviințați-mi în încheiere să completez eu formularul în dublu exemplar trimis escrocului fost prinț și romîn, și să vi-l remit după cum urmează:

Proprietar al vehiculului (nesigur ca proprietar n.n.): Nicolae — ex Hohenzollern.

Adresa: undeva în Europa.

Profesiunea: interlopă.

Marca voaturei: Buick.

Caroseria, culoarea, placa națională și alte semnalmente — nu le indic, întrucît nu prezintă nici o siguranță.

Acte: n-are, sau sînt precis, ca de obicei, false.

Completat la: București, în primăvara lui 1957 (pe onoarea mea că merită să rețineți măcar odată în viață indicația calendaristică).

Apoi, se cere semnătura.

O pun numaidecît, firește; nu înainte însă de a vă transmite rugămintea ca, în cazul cînd totuși poliția spaniolă va reuși s-o înșface vreodată pe Alteța Sa, să-i schimbe definitiv adresa de pe legitimație, aducînd-o, dacă se poate, ceva mai aproape de realitate.

Iar de dumneavoastră mă despart fără a vă mai ura ceva. Sînt sigur că purtați cămașa fericitului, căci locuiți pe propriul dvs. cap și n-ați observat măcar că el se sprijină pe pămînt.

Valentin Silvestru

Redactor-șef: Zaharia Stancu. *Colegiul redacțional*: Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu (*redactor-șef adjunct*), Eugen Jebeleanu, George Macovescu, Ion Mihăileanu, V. Mîndra (*redactor-șef adjunct*), Mihail Petroveanu (*redactor-șef adjunct*), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

DIN TOATĂ LUMEA

PROZA ROMINEASCA IN ITALIA

In editura Guanda — Parma a apărut, sub îngrijirea prof. Giuseppe Petronio, „Narratori romeni", o antologie a prozei romînești de la 1848 pînă astăzi.

Această antologie reprezintă prima încercare de a imprima cititorilor o viziune mai completă a prozei romînești. Materialul cuprins în cele 520 de pagini este împărțit în trei mari capitole: Generația de la 1848, Perioada clasică, După două secole. Volumul se încheie cu Note biografice și bibliografice în care autorul indică mai întîi unele studii necesare cunoașterii literaturii în general, și, apoi, date biografice și bibliografice asupra scriitorilor amintiți.

Capitolul — Generația de la 1848 — este reprezentat prin Ion Ghica cu două din scrisorile adresate lui V. Alecsandri: „Vremea lui Caragea" și „O călătorie de la București la Iași"; Alecu Russo, cu „Soveja" — povestirea zilelor petrecute în închisoare; și Alexandru Odobescu, apreciat atît pentru erudiția sa cît și pentru eleganța stilului, cu traduceri din „Cîteva ore la Snagov" și fragmente din „Pseudokinegheticos".

Perioada clasică cuprinde povestea lui „Ivan Turbincă" și „Amintiri din copilărie" ale „fascinantului povestitor" Ion Creangă; „Comoara" lui Ion Slavici; I. L. Caragiale, admirat nu numai ca dramaturg, dar și ca prozator, apare cu cîteva traduceri din schițe și povestiri: „Cănuță om sucit", „La Peleș", „25 de minute", „Calul dracului" și altele. Capitolul se încheie cu fragmente din „File rupte" ale lui Al. Vlahuță și „Domnu' Vucea" de Barbu Delavrancea.

Partea a treia a lucrării, intitulată — După două secole — este bogat înfățișată, fiind alcătuită din pasajele cele mai expresive din operele prozatorilor noștri contemporani.

Tudor Arghezi, care „și în proză rămîne tot un liric desăvîrșit", este prezentat în traducerea italiană cu „Ochii Maicii Domnului", „Ce-ai cu mine, vîntule", „Lina", „Manual de morală practică"; Liviu Rebreanu cu fragmente din „Ion" și „Răscoala". Găsim apoi pagini din „In lumea dreptății" a lui Brătescu-Voinești; „Hanu Ancuței" și „Mitrea Cocor", care vorbesc despre „caracterul profund uman" al operelor lui Mihail Sadoveanu; Camil Petrescu cu romanul „Un om între oameni" și „Patul lui Procust"; două nuvele ale lui Alex. Sahia... Apreciate în mod deosebit sînt „paginile de un realism crud împletit cu lirismul cald și duios" al romanului „Desculț" de Zaharia Stancu, roman tradus în întregime de Giuseppe Petronio.

Nuvela „Moartea lui Iacob Onisia" a scriitorului Geo Bogza, apărută și în revista italiană „Narrativa" (nr. 4/956 — consacrat literaturii romîne); V. Em. Galan, pasaje din „Bărăgan"; Petru Dumitriu, prezentat printr-un fragment foarte expresiv din „Pasărea furtunii"; Eusebiu Camilar, remarcat mai ales pentru romanul „Negura", tradus de asemenea, în limba italiană, tot de G. Petronio, și în sfîrșit, scriitorul maghiar Asztalos István (O ședință în Secție).

Studiul introductiv, care întregește valoarea literară a lucrării, face o succintă prezentare a poporului romîn din punct de vedere geografic și istoric. Vorbind despre condițiile grele în care s-a format poporul nostru, autorul explică, ca o consecință a acestora, ritmul domol în care a evoluat literatura romînească în raport cu celelalte literaturi europene. Urmează privirea generală de la cronicari și pînă la scriitorii contemporani, analiza operelor principale, demarcînd, în același timp, și linia unei literaturi care urmează procesul istoric de dezvoltare al poporului său.

Lucrarea scriitorului italian prezintă un viu interes. Titlul — Povestitori romîni — „definește circuitul și explică lipsurile". Totuși, cu materialele pe care le-a putut cerceta, călăuzit de o lăudabilă înțelegere a limbii și a scrierilor străine, prof. Giuseppe Petronio a izbutit să dea cititorilor italieni posibilitatea cunoașterii unora din cei mai reprezentativi prozatori romîni, iar nouă, aprecierile de o rară frumusețe ale literaturii romînești peste hotare.

Prezentată în condiții tehnice excelente, antologia poartă pe copertă chipul unui haiduc. Este o reproducere după tabloul pictorului Negulici, a cunoscutului haiduc din părțile Muscelului, Radu Anghel.

ANA JOACHIM

DOAR 62.000 DE PACHETE CU LITERATURA AU FOST CONFISCATE

In goana după descoperirea de „activități antiamericane", Comitetul special al Camerei Reprezentanților din Washington, constituit în baza faimoasei legi Mac Carthy, s-a deplasat acum cîtva timp la New-York. De astă dată, ancheta privea publiciști, gazete și reviste ale grupurilor naționale, ba chiar și publicații progresiste tipărite în limba engleză.

Scopul principal al anchetei — după cum rezultă din relatările ziarului „Romînul american" — se referea totuși mai mult la literatura și publicațiile care vin din U.R.S.S. și din țările de democrație populară. Ancheta s-a desfășurat la vama New-York, și anume, la secția care controlează lucrările tipărite sosite din „blocul Cortinei de fier". Aci sînt angajați șapte oameni care citesc și examinează publicațiile importate din aceste țări. În secția aceasta cooperează reprezentanți ai ministerelor finanțelor, poștelor, și justiției ale S.U.A.

D. Irving Fishman, director-adjunct al vămii din portul New-York, la întrebările puse de Comisia parlamentară, a răspuns că în lucrările controlate „e greu de găsit material de propagandă ca regimul american să fie răsturnat prin forță".

La insistențele anchetatorilor, d. Fishman a afirmat că, totuși, în 1956, poșta a confiscat 62.000 de pachete cu publicații sosite din țările socialiste, ceea ce a determinat pe unul din anchetatori să comenteze:

— Atunci, ai putea să afirmi că peste un milion de articole au recomandat răsturnarea guvernului american prin forță și violență?

— Oh, nu, regret; nu pot să spun așa ceva, a replicat d. Fishman. Noi găsim foarte puțin material de felul acesta, adăugind totodată că, de fapt, „noi nu am găsit nimic care să recomande răsturnarea prin forță" (a guvernului american).

Anchetatorii au voit să se convingă de visu cum arată cărțile împotriva cărora veniseră tocmai de la Washington să facă cercetări. In acest scop a fost adus în fața lor un sac cu literatură sovietică. In unul din pachetele deschise se aflau cinci cărți frumos legate: erau volumele „Așa s-a călit oțelul" ale scriitorului sovietic N. A. Ostrovski. Anchetatorilor li s-a dat informația că lucrarea aceasta a fost tradusă încă de acum 30 de ani în mai multe limbi.

A fost interogat și funcționarul Serge Butenoff care, fiind întrebat despre cuprinsul revistei poloneze „Patria noastră", a răspuns că ea nu conține „nici un fel de propagandă antiamericană" și nici nu se adresează special membrilor partidului comunist din S.U.A. care „par a fi lăsați în pace".

Concluziile acestei anchete încă nu sînt cunoscute. Dar nu asta interesează, ci cu totul altceva: în felul acesta s-a dezvăluit încă un aspect al „libertății" și „democrației" americane. Și încă ceva: deși cei anchetați au susținut că materialul din țările socialiste pe care-l controlează nu are un cuprins care să periciliteze existența guvernului american, totuși, cum s-a văzut, în 1955, au fost confiscate 62.000 de pachete cu cărți și reviste. O bagatelă: doar 62.000 de pachete; așa, ca să fie!

Incolo, „libertate" și, mai cu seamă, „democrație"...

S. ALBU

CÎND MARX COLABORA LA „NEW YORK TRIBUNE"

Amănunte interesante asupra perioadei 1851—1861, în care Karl Marx a fost corespondentul londonez al ziarului „New York Tribune", ne oferă William Harlan Hale în ultimul număr (aprilie 1957) al revistei istorice „American Heritage".

Ajutat de cele mai multe ori de Engels, Marx urmărea îndeaproape evoluția politică a Angliei, Franței, Spaniei, a Orientului Mijlociu cît și a celui Extrem, „extrăgînd — după cum precizează Hale — cu o teutonică diligență, din depeșe diplomatice, rapoarte statistice și documente guvernamentale, din biblioteca lui British Museum și din ziare în șase limbi, o masă de informații asupra evenimentelor curente, nemaivăzută pînă atunci în presa americană".

Horace Greely, directorul lui „New York Tribune", fervent partizan al lui Lincoln, era atît de entuziasmat de articolele trimise de Marx, încît peste cinci sute din ele au fost publicate fără semnătura autorului, ca editoriale ale gazetei. Iar Charles A. Dana, adjunctul lui Greely, îl felicita adeseori pe viitorul autor al „Capitalului", asigurîndu-l că toate corespondențele sale „sînt citite cu satisfacție de un considerabil număr de persoane și sînt foarte mult reproduse".

Ceea ce nu i-a determinat totuși cituși de puțin pe acești doi mari admiratori să-i ofere vreodată lui Marx un onorariu mai mare decît acela de 5 dolari de articol și nici nu i-a împiedicat să renunțe, la un moment dat, „din motive de economie", la această atît de apreciată colaborare.

CHINA VĂZUTĂ DE CURZIO MALAPARTE

Invitat de scriitorii din Pekin, binecunoscutul romancier, dramaturg și ziarist italian Curzio Malaparte, a vizitat de curînd Republica Populară Chineză, unde a avut însă nenorocul de a fi țintuit în pat, timp de cîteva luni, de o veche afecțiune pulmonară. Reîntors săptămîna trecută în Italia, el a adresat — prin intermediul ziarului „Unita" un mișcător „Salut Chinei", din care extragem următoarele cîteva fragmente:

„Cunoșteam și înainte de călătoria mea în China sensul cuvîntului „frate". Dar adevăratul, profundul, eternul sens al noțiunii de „dragoste frățească" l-am învățat de-abia în timpul șederii și bolii mele din China.

Foamea, suferința, robia și nedreptatea aspresc, de cele mai multe ori, sufletul popoarelor. In pofida secularei sale suferințe, robii și înfometări, poporul chinez a rămas însă la fel de bun. Și marele exemplu pe care ni-l oferă azi China, China Populară a lui Mao Tze-dun, este nu numai un exemplu de curaj, spirit de sacrificiu și stăruință în luptă ca și în muncă, ci în primul rînd un exemplu de modestie și de bunătate.

Iată de ce am trimis Președintelui Mao Țze-dun, la plecarea mea din China, următoarea telegramă: „Am venit în China ca prieten al ei, dar o părăsesc ca un îndrăgostit".

„TREZIREA" LUI VICTOR HUGO

Prețioasa colecție „Vocations" („Vocații"), de sub conducerea academicianului Henri Mondor, s-a îmbogățit la începutul acestei luni cu un nou volum, semnat de Pierre Flottes și închinat tinereții autorului „Mizerabililor": „L'Eveil de Victor Hugo" („Trezirea lui Victor Hugo").

Îmbrățișînd primii douăzeci de ani ai vieții lui Hugo (1802-1822), Pierre Flottes aruncă adeseori o nouă lumină asupra perioadei lui de formație, punînd accentul nu numai pe dificultățile sale de ordin moral (prins între o mamă și un tată care nu se iubeau și care s-au despărțit foarte repede), dar și pe grelele condiții materiale care l-au determinat, din fragedă adolescență, să muncească pentru a-și asigura atît propria-i existență, cît și pe aceea a mamei sale.

PROCESUL LUI ARTHUR MILLER

In ziua de 13 mai începe la New York procesul intentat strălucitului dramaturg Arthur Miller, autorul puternicelor piese „Vrăjitoarele din Salem" și „Moartea unui voiajor comercial", pentru așa-zisa sa „lipsă de respect față de Congres", manifestată prin refuzul de a divulga sinistrei „Comisii de cercetare a activităților antiamericane" numele participanților la o serie de reuniuni cu caracter pacifist, la care a fost prezent în anul 1947.

Pînă la proba contrarie, persistăm să credem că tot mai sînt judecători la New York!

ALF ADANIA

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15. Telefon: 1.39.86; 1.50.17. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10. Telefon: 7.79.46 ABONAMENTE: 3 luni 6.50; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea poligrafică nr. 2, str. Brezoianu 23—25